

VYCHOVATELSKÉ listy

časopis pro pedagogiku a filosofii

3
—
4

Z pastýřského listu čl. biskupů. — Dr J. Matocha: Má pravda jen relativní nebo i absolutní platnost? — Rudolf Jarušek: Profil súčasnej slovenskej literatúry pre mládež. — Huguette Porte: Za svobodu školy. — K. Relko: O ruském školství. — Jan Máček: Svobodná škola ve svobodném státě. — Jan Kachlík: Kreslením k pracovní aktivitě. — Václav Černý: Problém občanské výchovy na školách. — PhDr Jan Drábek: Obchodní školství a praxe. Katolické školy. — Školská organizace a reforma. — Pracovna. — Ozvěna. — Dopisy. - Literární zápisník.

ROČNÍK I. (42.) V OLOMOUCI V PROSINCI 1947

VYCHOVATELSKÉ LISTY vycházejí měsíčně mimo prázdniny. Vydavatel Matice cyrilometodějská, Olomouc, náměstí Rudé armády číslo 16. Redakce a administrace: Olomouc, nám. Rudé armády 16. Telefon 584. Vedoucí redaktor Dr. František Kopečný, docent Palackého university v Olomouci. Odpovědný zástupce listu Fr. Chytil, řed. Spol. pod. v Přerově. Tisknou Společenské podniky v Přerově. Používání novinových známek povoleno výn. řed. pošt, Brno, z 13. 9. 1947, čj. IA-4-2370-0: 105638. Dohl. pošt. úř. Přerov 2.

Roční předplatné 70 Kčs.

Pracovny: Praha II., Voršilská ulice čís. 5, Brno, Veverí čís. 15, Bratislava, Kapitulská 5

KURSY.

Sekce učitelů a profesorů školského odboru Ústředí Katolické akce (Matice CM) zahájila svou činnost již ve všech diecésích. V listopadu byla celodiecénská konference v Českých Budějovicích (ref. insp. Kuncek a gen. taj. Vuček) a v neděli 7. prosince v Hradci Králové (ref. gen. taj. Vlček). Katoličtí učitelé a profesori si uvědomují závažnost výzvy Pia XII.: „Žádný křesťan nemůže být omluven, zůstane-li v přítomnosti protináboženského příboje dneška se založenýma rukama, skloněnou hlavou a chvějícími se koleny.“ Scházejí se v kroužcích a v bratrském duchu věnují své týdenní nebo čtrnáctidenní schůzky jednak vnitřní duchovní formaci vlastní, probatování nejpálčivějších otázek dneška i otázek vlastního povolání (poznámky k vyučování, obč. výchova, dějepis a pod.), jednak své vnitřní apoštolské nadšení projevují praktickými aplikacemi, osvětovou činností, odstraňováním závad na školách atd. V diecénských centrech a ústředním vedení mají tyto kroužky svou oporu, zdroj námětů i jednotící prostředek. Zajímá Vás, jak to dělají? Napište, rádi odpovíme! Někteří navrhuji, aby „Vych. listy“ věnovaly práci těchto kroužků a námětům pro ni atd. malou přílohu „Na slovíčko“ (zdarma). Snad od ledna... To víte, nemáme papíru.

O pololetních prázdninách bude v hradecké diecési (asi v Hostinném v Krkonoších) dvoudenní kurs katol. učít. a prof., spojený s rekreačním pobytém (lyže atd.). Podrobné informace zašleme odběratelům V. L. včas zvláštním oběžníkem.

UPOZORNĚNÍ: Prosíme, aby nám prominula část odběratelů, na niž se již nedostalo pohlednic, protože byl o ně značný zájem a někteří si objednali předem větší počet serií.

Pokud máte ještě v těchto dnech zájem, napište administraci V. L., pošleme z těch, které došly zpět od kolegů, kteří byly vánoč. pohlednicemi odevšad prý „zasypání“.

Ve všech těch zmatcích vydatnou oporou všech upřímných snah k odstranění úpadku mravnosti je náboženství, opírající se o pravdy a zásady nauky Kristovy. Nebylo státníka, jenž by neuznával a neoceňoval tento dalekosáhlý význam náboženství. Hlásíme se proto i my, katoličtí biskupové, k práci na mravní obrodě, jak nás k tomu i sám pan prezident několikrát vyzval, a dáme sebe i všechny, jež spravujeme ve jménu Páně, ochotně do služeb národa i lidu, z něhož jsme vzešli a jehož krev je i krví naší. Náboženství bylo oporou, mocnou oporou v době okupace, náboženství musí býti oporou i v těchto dobách svízelných zkoušek a služebníci náboženství, kteří osvědčili svou lásku k vlasti i státotvornosti ve dnech pronásledování, osvědčí se jistě i teď, kdy jejich pomoci znovu potřebuje stát i národ.

Právě proto, že na základě náboženském jedině možno řešiti problém zvýšení úrovně mravnosti, právě proto s určitými obavami sledujeme vývoj přípravných prací na osnově ústavy i návrhu školského zákona. Náboženství jenom tenkrát může se uplatnit všestranně, je-li mu zajištěna svoboda. Všechno, co omezuje náboženskou svobodu, podlamuje i sílu působivosti náboženství. K tomu přesvědčení, jak dosvědčují dějiny lidstva, dospěly i ony vlády, jež v náboženství viděly nebezpečí své moci. Náboženství účinně vede k plnění slov Kristových: „Dávejte císaři, co je císařovo“, tím, že zavazuje i Bohu dávat, co je Božího (Mat. 22, 21). Náboženství též své příslušníky vychovává v duchu slov Pavlových: „Každý buď poddán mocnostem vyšším, neboť není mocnosti leč od Boha, a ty, které jsou, od Boha jsou zřízeny.“ (K Řím. 13, 1.) Kdo tedy zeslabuje autoritu Boží, zeslabuje i autoritu lidskou, státní, jež jsou od autority Boží závislé a naopak, kdo chrání autoritu Boha nejvyššího, chápe se mocných prostředků na ochranu moci vládní. Vy tedy všichni, kdož budete rozhodovati o nové ústavě, nezapomeňte na to, že budete základ budoucího štěstí i pevného trvání naší svobody, tolika obětmi vydobyté. Čím lépe zabezpečíte svobodu náboženství, tím účinněji přispějete i k ozdravení nezdravých poměrů mravnostních. Na to pamatujte i při zákoně školském. Nikdy jsme nebyli proti zlepšení organisace školství. Kolik chudých nadaných hochů, kteří se stali později chloubou našeho národa, vystudovalo za podpory chudých farářů, kolik jich vystudovalo za pomoci nadací kněžských, kapitulních i biskupských. — Jestliže hájíme existenční právo náboženských škol soukromých či státních, i toto řešení — zřízení státních náboženských škol, jak je tomu v některých zemích i s menšinou katolickou — by bylo přijatelné, pak toto právo hájíme v zájmu národa a státu a máme na zřeteli oprávně-

nost tohoto požadavku, jenž je úplně ve shodě s přirozeným právem všelidsky platným. Stav výchovy na většině státních škol je takový, že se tím úplně znemožňuje snaha o zlepšení mravního stavu mládeže. Nemůžeme mlčeti k tomu, jak je mládež matena v názoru světovém, a zejména jak je propagována jednosměrná ideologie učebnicemi úředně schválenými, ať jsou to učebnice dějepisu nebo jiného oboru vědního. I jen trochu upřímné objektivity by stačilo a schvalovací komise nemohla propustit nesprávnosti, jimiž se skutečnost skresluje a falšuje. Chceme doufat, že bude přihlíženo k našemu požadavku, chtějíc jistě ne zhoršení, nýbrž zlepšení. A škola, jež má býti základem života, musí počítat se všemi složkami při kladení tohoto základu, tedy i s náboženstvím. Nazýváme se národem Komenského, nesmíme při budování školství opouštět hlavní zásady tohoto světového pedagoga.

Bylo z nejvyšších míst vícekrát zdůrazňováno, že u nás nikdo si nepřejí kulturní boj. Jsme vděčni za to ujišťování, ale byli bychom špatní strážci náboženství, kdybychom neupozorňovali na nebezpečí skrytého boje kulturního, jenž by jistě zhoršil ještě mezinárodní situaci našeho státu a znemožňoval by i účinnější provádění *Modu vivendi*, jehož význam není neuznáván ode všech rozumných a nepředpojatých.

MÁ PRAVDA JEN RELATIVNÍ NEBO I ABSOLUTNÍ PLATNOST?

Dr. J. Matocha, univ. profesor.

Poslední dobou bylo dokumentováno, že člověk člověku už nerozumí. Vznikl tedy moderní Babylon, v němž není jen řečová potíž překážkou vzájemného dorozumění, nýbrž něco hlubšího. V teoriích o pravdě moderní filosofie hlásá jen individuální, pragmatickou, relativní platnost veškeré pravdy, proto se vzdala nauky o všeobecně platné pravdě. Pravda byla oloupena o svou naprostou svrchovanost a stala se pouhým prostředkem podřadných cílů. Pravda přestala býti člověku normou, poněvadž člověk byl prohlášen za normu pravdy. Zásada starého skepticismu o člověku měřítku všeho, prováděná v theorii a důsledně i v praxi, znemožňuje jakoukoliv společnou pravdu a tím je znemožněno i vzájemné porozumění. Jaký smysl má pak naše národní heslo: Pravda vítězí?

Čtenáře VL bude asi zajímat otázka, zda má veškerá pravda jen relativní platnost, nebo zda je též pravda s absolutní platností.

Učí-li otevřený skepticismus, že není pravdy (t. j. objektivního, jistého pravdivého poznání), že tedy člověk musí o všem vážně pochybovati, zdálo by se na prvý pohled, že subjektivismus, pragma-

tismus, relativismus moderní doby tak daleko nezašel. A přece v těchto soustavách moderní filosofie tkví mnohem větší nebezpečí než v otevřeném, nezastřeném skepticizmu. Podle těchto soustav kritických je prý pravda dána, avšak platnost pravdy se omezuje, podřívá. Podle nich není vůbec pravdy s absolutní platností. V tom se shoduje subjektivismus, pragmatismus s výstředním relativismem.

1. *Subjektivismus*. Podle něho je platnost pravdy, jak již název naznačuje, omezena poznávajícím a soudícím podmětem (sujektem). Podmět omezující platnost pravdy může býti jednotlivý, individuální člověk, nebo rodový podmět, pokolení lidské.

V prvním případě platí soud výlučně jen pro jednotlivý podmět, jenž soud vyslovuje. Když soudí, že dvě a dvě jsou čtyři, platí takový soud podle názoru subjektivismu jen pro soudícího, pro něho je pravdivý, pro jiné však může býti mylným. A opačně. To, co většina považuje za pravdivé, může býti pro jedince klamné, tedy neplatné.

Pro rodový podmět jsou dány sice některé pravdy, jež možno označiti nadindividuálními, avšak tyto pravdy nemají přesně vzato všeobecnou platnost. Soud dvě a dvě jsou čtyři platí sice pro všechny jedince, zda však platí též pro jinak organisované předměty, lépe vyvinuté jedince, bytosti jiné přirozenosti, jest při nejmenším aspoň velmi sporné, pochybné. V každém případě je dána možnost, že týž soud, pravdivý (dočasně) pro lidi, je pro jinak formované bytosti klamný a neplatný. Tento rodový subjektivismus spadá s psychologismem a zakládá se na výstředním evolucionismu.

2. *Pragmatismus*. Další druh skrytého skepticizmu a neméně nebezpečný jeho druh je moderní pragmatismus. Skepticismus je bytostně záporné povahy a zaujímá též negativní stanovisko k pravdě. znamená popření poznávací schopnosti rozumu.

Sklon ke kladnému stanovisku nabývá skepticismus v moderním pragmatismu. Jak skepticismus tak i pragmatismus se vzdává pojmu pravdy, jako shody myšlení s věcí, s předmětem poznatelným. Avšak pragmatismus se nezastavuje v tomto záporu, nýbrž nahrazuje opuštěný pojem pravdy jiným pojmem. Podle něho znamená pravdivé totéž co užitečné, cenné, něco, co slouží životu. Pragmatismus je reakcí proti výstřednímu intelektualismu, avšak jeho základní tendence vznikla z klamné přeměny, z přehodnocení pojmu pravdy (trasmutace a transvalorisace pravdy).

Úvahou o lidské přirozenosti dospěl pragmatismus k tomu, že nepovažuje člověka na prvním místě jako teoretickou bytost, nýbrž naopak jemu je člověk předně velmi praktická bytost, chtějící, činící, jednající. Rozum lidský má sloužiti jedině snaze, vůli a činnosti. Rozum nebyl udělen člověku, aby pravdu poznával a o ní zkoumal,

nýbrž aby skrze rozum si sjednal orientaci nutnou pro skutečnost, věcnost. Jediné z takového praktického a účelného usměrnění, určení, nabývá lidské myšlení svého smyslu, významu a platnosti. Pravda pragmatická spočívá ve shodě myšlenek s praktickými účely člověka, spočívá tudíž v tom, že s ohledem na praktickou činnost a způsob jednání myšlení se jeví jako užitečné a prospěšné... Proto užitečnost a prospěšnost tvoří kritérium (sudidlo) pravdy, ba dokonce pravdu samu. Věci, jaké o sobě jsou, se poznati nemohou, poznání je tudíž prostředkem činnosti a praktického života.

Na př. materialismus ani theismus se nemají zkoumati podle metafysických důkazů, theoreticky, nýbrž v úměrnosti k životu. Materialismus vede k ochablosti, k životnímu zoufalství, naproti tomu theismus dodává veselé mysli a radosti, prospívá tudíž činnosti, podporuje ji, a podle toho jest rozhodnouti a posuzovati otázku... Otázky, jež jsou lhostejné co do užitečnosti, jest nutno úplně přehlížeti, zanedbávati. — Podobně soud: vůle lidská je svobodná, je pravdivý, poněvadž a pokud jest příznivý pro účely životní jak individuální tak sociální.

Zakladatelé pragmatismu jsou američtí autoři jako Ch. Peirce, F. C. Schiller, který svůj pragmatismus „humanismem“ nazývá, J. Dewey, hlavně však Wiliam James (1910), jehož hlavní dílo Pragmatism, a New Name for some Old Ways of Thinking 1907 — Pragmatism, nové jméno pro některé staré cesty myšlení.

W. James učí na př.: „Pravdivé je druhem dobra, nikoliv však, jak se všeobecně uznává, jiná kategorie, dobru podřízená. Pravdivým jest veškeré přesvědčení rozumové, jež se pro různé důvody shledává dobrým... Když theologické ideje nějak reálnému životu prospívají, podle pragmatismu v tomto smyslu jsou pravdivé, že mají ono dobré v sobě.“ Tak mluví James v uvedeném spise. Tamtéž má i tento výrok: „Pravda některého postřehu není vlastností neměnlivou a lpící... postřeh se stává pravdivým, děním se stává pravdivým. Praktické osvědčení způsobuje samou pravdu.“

V Německu to byl Ernst Mach, který hlásal tuto nauku a ve svém spise: „Poznání a blud“ (1920) praví: „Poznání a blud plynou z těchže psychických pramenů, jenom výsledek může obojí rozlišovati.“ (Str. 116.)

Pravda podle F. C. Schiller-a je užitečnost, to, co nás přivádí k našim účelům („usefulness, conduciveness to our ends“). Tak v díle Humanism (1903) a Studies in Humanism (1907).

Mezi přívržence pragmatismu se počítá v Německu též Friedrich Nietzsche (z. 1900). Podle svého způsobu myšlení naturalistického a voluntaristického učil: „Pravda není nikterak hodnotou theoretickou, nýbrž jediné výraz, terminus pro užitečnost, určitá funkce soudu, jež má sloužiti jediné životu, vůli k nadvládě (Willen zur

Macht).“ Ještě s větší otevřeností a zároveň s větší paradoxní protikladností vyslovil svůj názor slovy: Omyl (některého) soudu není námitkou proti soudu. Otázkou jest, pokud je soud životu prospěšný, život udržující, druh udržující, ba dokonce druh šlechtící (podle rasové theorie).

K pragmatismu jest nutno zařaditi též filosofii Hanse Vaihingera, podanou v díle „Philosophie als ob“ (Filosofie jako by). Přijímá v něm úplně filosofii Nietzscheovskou. Též podle něho je člověk nejdříve činnou, aktivní bytostí. Člověku byl dán rozum ne k myšlení, ale jediné k jednání. Má sloužiti jeho účelům v činnosti právě i tím, že používá i bludných, mylných ideí. Náš rozum pracuje ve velké převaze s předpoklady vědomě klamnými, s fikcemi. Takto je pravda „der zweckmässige Irrtum“ (účelný klam). Pravda je blud sloužící účelu. Podobné názory obhajuje též G. Simmel ve své filosofii peněz.

3. *Relativismus*. Subjektivismu příbuzná moderní soustava je relativismus. Též podle názoru relativismu není dána skutečně a přesně vzato všeobecně platná pravda, není absolutní pravdy, nýbrž jest spíše veškerá pravda jen relativní, mající jen omezenou platnost.

Kdežto subjektivismus činí lidské myšlení příliš závislým na momentech, prvcích, ohledech, majících svůj kořen v poznávacím podmětu, zdůrazňuje naproti tomu relativismus více podmínky, jimiž je veškeré poznání lidské vystaveno od zevních prvků a okolností.

Takové zevní podmínky vznikají hlavně ze zevního prostředí a ducha doby, z mentality časové, nebo z příbuznosti k určitému úseku kulturnímu a příslušnosti k určitým činitelům, obsaženým v takovém úseku.

Dějinný přehled. Jak sahají začátky skepticismu až do doby starověku, tak můžeme tam shledati i kořeny subjektivismu a relativismu. Jako klasičtí zástupci subjektivismu se považují sofisté, jichž základní thesís byl názor Protagorův. „Člověk-míra,“ jak se krátce označuje onen názor, se chápe v zcela subjektivistickém smyslu, t. j. individualistickém smyslu a kryje se plně s psychologismem a své přívržence má až do přítomné doby. Totéž platí i o relativismu. Poslední dobou byl obhajován od Osw. Spenglera v díle „Zánik Západu“ (Untergang des Aneclandes). Pravdy jsou dány jen s ohledem (zřetelem) na určité lidství. Rozsah platnosti nějaké pravdy spadá s tím nebo oním polem (oblastí) kultury, z něhož stoupenci pravdy pocházejí, přicházejí. Všechny pravdy filosofické, matematické i vědecko-přírodní platí jen v mezích kulturního úseku, k němuž příslušejí. Neexistuje všeobecně platná filosofie, ani matematika, ani fyzika, nýbrž jen tato neb ona filosofie některého určitého období.

Einstein rozšiřuje své matematicko-fysické názory i na filosofii,

ba na veškerou pravdu. Ve spise: „Můj světový názor,“ prohlašuje Einstein v článku o vědecké pravdě svůj názor o pravdě slovy: „Není snadné si při slově „vědecká pravda“ mysliti něco určitého. Tak různý je smysl slova „pravda“ podle toho, jde-li o nějakou zažitou skutečnost, o matematickou pravdu neb o přírodovědeckou theorii. Pod slovem „náboženská pravda“ nedovedu si představití vůbec nic určitého... Konfesijní tradice mohou posuzovati jen historicky a psychologicky; jiného vztahu k nim nemám. (V uv. díle, str. 116).

Co jest souditi o těchto teoriích? Subjektivismus i relativismus obsahují též protiklad jako skepticismus. Skepticismus tvrdí, že není pravdy a si odporuje. Subjektivismus zároveň s relativismem se domnívá, že neexistuje pravda nadaná absolutní platností. Avšak i v takovém tvrzení je obsažen protiklad. Neboť pravda, která by neměla absolutní platnosti, nic by neznamenal, byla by beze smyslu a tak by vlastně pro nikoho neplatila... Neboť buď je něco pravdivým a tu platí pro všechny, soud pravdivý a jistý je přesně vzato všeobecně platným.

Kdokoliv tedy přijímá pojem pravdy, avšak přes to tvrdí, že pravda s všeobecnou platností neexistuje, sám sobě odporuje.

Subjektivismus i relativismus, v základě uvažování, jsou soustavy skeptické. Popírají totiž pravdu, ne sice přímo, otevřeně, jako skepticismus, avšak nepřímě, skrytě a tím nebezpečněji, že popírají její absolutní platnost.

Subjektivismus dopouští se ještě i tím protikladného rozporu, že žádá pro svůj názor o subjektivitě veškeré pravdy de facto větší (rozsáhlejší) platnost než je subjektivní platnost. Když stanoví svou nauku, jistě nemá v úmyslu omeziti tuto nauku jen a jen na sebe samého, subjektivistu, nýbrž žádá, aby platila též pro jiné lidi a aby byla i od nich uznána jako pravdivá a jistá.

Totéž nutno říci i o relativismu. Když tento pronáší větu: veškerá pravda má jen relativní platnost, je přesvědčen, že tato věta vyjadřuje objektivní fakt (skutečnost) a proto vlastně je přesvědčen, že je věta pro všechny myslící podmínky závazná... V tomto názoru je též patrný protiklad a rozpor.

PROFIL SÚČANEJ SLOVENSKEJ LITERATÚRY PRE MLÁDEŽ.

Rudolf Jarušek, odb. učitel'.

Denníkovým spôsobem usiloval sa L'udo Baran-Bešeňovský zachytiť originalitu života detí v Liptove v štyroch sväzkoch, z ktorých doteraz vyšly dva: Dedinôčka milá a Biele dni.

Fantastického, vlastivedného i nacionálneho zamerania sú lit. práce A l e x a n d r a V a š k u. V nich (Tajomstvo jaskýň, Sloven-

sko na poschodiach, Odplata, Hora šťastia) oživuje našu minulosť, alebo vo fantastických vidinách predstavuje slovenskú budúcnosť, pričom zdôrazňuje šľachetnosť, nadanosť a veľkú životaschopnosť nášho národa. Jeho tvorba, ktorá ináč nenárokuje si umeleckého hodnotenia, je didakticky tendenčná.

Priemerné lit. značenie majú rozprávkové knižky *Emila Martoňa* (vl. m. Jaroslava Kejzlara), kým nacionálne konštruovaná poviedka *Janko Budiš* má solídnu stavbu i náročnejšiu rečovú štylizáciu.

Prvotina *Jozefa Kunika Zbojník Fit*, životne a dokumentárne predstavujúca tragiku zápasov v ríši zvierat a ktorú možno pokladať aj za podarenú alegorickú prácu o l'udoch, je starostlivo štylizovaná. Knižka z cigánskeho života *Šukar čajori* a jej pokračovanie *Do videnia v Amerike!* sú napínavým dobrodružným čítaním v lahodnom rečovom podaní. Najhodnotnejšia je poviedka *Samko Kukučka*, opisujúca ťažkú životnú borbu chudobného chlapca-siroty s víťazným zakončením. Je to čítanie mravne hlboké, psychologicky premyslené a výchovne dobre zamerané. Rečovej stránke knižky venovala sa tu zvýšená starostlivosť.

Svojho času obľúbeným čítaním našej mládeže boly knižky *Martina Hranku* (*Ježkovci*, *Furko murko* a *Kukučka*, *Burkovrabčiak* *Tulko*) so zaujímavou skonštruovaným dejom i nevtieravou tendenciou. V druhej z uvedených prác pokúsil sa o náročnejší a svojskejší výraz.

Zaujímavé námety rozprávkových diel *Márie Kočánovej* (*Starý rok*, *Zlatá princezná*) majú ťažkú a tomuto lit. druhu nie celkom primeranú reč, ktorá aj ináč mala byť vo výrazoch i vetnej stavbe vycibrenejšia. Originálny román *Nemý mních* potreboval by dôkladnú štylistickú korektúru. Najnovšia knižka *Vtáci snem* potvrdzuje, že tvorba tohto druhu je najprimeranejšou oblasťou pilnej a nadanej spisovateľky.

L'udmila Podjavorská (*Teta L'udmila*), okrem bohatej poetickej tvorby, napísala pre mládež poviedku *Baránok boží* so zvláštnym zdôraznením sociálneho postavenia chudobného chlapca, v ktorej dejové rozuzlenie zdá sa nám byť nepravdepodobné a neuspokojuje nás. Rečová kompozícia knižky je ťažká.

Pútavým a didakticky hodnotným čítaním je cestopisná knižka *Hany Gregorovej Pavko v Prahe*, kým *Rozprávočky z rádia* sú sotva priemerného značenia.

Mladý Ján Kresánek-Ladčan vo dvoch doteraz vydaných dielach (*Pieseň džinov*, *Ohnivité zlato*) pokúsil sa fabulačne, psychologicky a rečovou štylizáciou s úspechom o pôvodné dobrodružné romány s fantastickou, až utopistickou náplňou so zjavnou

záľubou opisovať význam a upotrebenie najnovších vynálezov i chemických objavov.

Prvá knižka rozprávok Kláry Svoreňovej, Čarovná studňa, vzbudzovala oprávnenú nádej, no ďalšie práce (O siedmich tátošoch, Zlaté kráľovstvo a Princ z bieleho zámku), okrem málo čísel, sú ukázkou seriovej výroby pilnej imitátorky.

Poviedka Teodora Kunsta Za otcom so zaujímavým a výchovne nevšedným obsahom má neuspokojujúcu slovenčinu. Druhá jeho práca Jožkov rok v ovocnej záhrade je rovnako hodnotná vecne i rečove.

Štyri rozprávkové práce Oľgy Harmanovej (Cupinôžka, Motýľ Belások, O Kikovi kohútikovi, Rozprávka o siedmich kocúrikoch), určené najmenším, vynikajú originalitou námetov, motiváciou i náročným rečovým vyjadrením.

Práce J. M. Nežatického (Malí hrdinovia, Kvetuša, Branko, Rytier Nebojsa), s akol'kovek starostlivo vykonštruovaným dejom i stavbou, nedosiahly ešte hranicu umelecky náročnej tvorby.

Okrem uvedených treba spomenúť ešte tieto zrelé práce alebo nádejné prvotiny: Matej Zaľko: Čierna družina, Dr. Jozef Martinka: Predkovia, Margita Kováčová: Ičko Šibalský, Ján Čiž: Kamenný mních, Viliam Kopečný: Paľko Ježúrik, Ada Petrovičová: V čarovnej ríši rozprávok, Karol Silnický-Anton Prídavok: Priekopníci, Karol Stráňai: Prázdniny našich študentov, Ján Macko: Obrázky z našich hôr, Viera Vidová: Rozprávky o zvieratkách, Rudolf Moric: Lyžiar Martin, Jozef Telgársky: Žirafa, Ján Bukovinka: Sprisahanci mieru, Etelka Svobodová, Ondrej Kvetuš: Strašný bývol Tur, Jozef Baďurík: O krajine bez slnka.

Pravda, hlásia sa aj noví mladí autori, či už na stránkach našich časopisov pre mládež (Priateľ dietok, Mládež a misie, Slniečko, Plameň, Prameň, Mladá tvorba), alebo už dokončenými rukopismi zväčša rozprávkového obsahu a napodobiteľského charakteru i jednotlivci sľubní, z ktorých pri cieľavedomom postupe a prísnej sebakritike môžu sa časom vyvinúť hodnotní autori.

*

V porovnaní s prózou, v poézii pre mládež máme veľmi málo hodnotných tvorcov-básnikov. Ale nie div. Byť skutočným poetom pre mládež je vec veľmi nesnadná, vyžadujúca predovšetkým rodeného básnika so zvláštnymi intelektuálnymi a tvorivými schopnosťami, psychologickou vnímavosťou, ktorý pozná svet detí v jeho najsubstílnejších snaženiach, pohnútkach, návykoch a v rozličných variáciách hry, zábavy, uvažovania a poučovania. Bez týchto podmienok, ako aj bez cieľavedomej tvorby a úsilia po originalite niet skutočnej poézie pre mládež. Neraz po prečítaní verša si v roz-

pakoch, prečo ho autor napísal, aký cieľ ním sledoval, no darmo sa namáhaš o uspokojivú odpoveď. Veru v nijakej tvorbe niet tol'ko imitátorov, plagiátorov a vôbec nepovolaných ochotníkov, ako v tejto poézii. Mnohí sa mylne (a celkom falošne) domnievajú, že postačí ako-tak osvojiť si veršovú techniku, prečítať sopár básní a už sú povolaní na to, aby svojimi bezcennými plodmi zaplavili redakcie časopisov, nakladateľov i redaktorov edícií. Nemožno sa potom čudovať, že mládež od takýchto veršov, ktoré redakcie časopisov pre nedostatok kvalitnejších príspevkov sú nútené uverejňovať, bočí a literárni znalci vyslovujú sa o nich s dešpektom ako o pseudopoézii. Iste celkom právom.

Známa poetka L'udmila Podjavorinská (Teta L'udmila) venovala našim najmenším päť knížiek (Veršiky pre najmenších, Zajko-Bojko, Medový hrniec, Čin, čin a Zvonky) s pestrým rozprávkovým obsahom a zábavným poučením. Reč je lahodná, primeraná s dômyselným využitím citosloviec v rytme a rýme i pre budenie nálady.

Hneď po prvej svetovej vojne ohlásila sa v poézii Sidónia Sakalová. So slovenskou básnickou dikciou ju dôkladne oboznámil Štefan Krčméry. Po takejto príprave, keďže poznala problémy najmenších dôkladne a mala vrodenný zdravý humor na všetky detské bolesti, starosti i radosti, napísala niekoľko veselých a poeticky cených sväzkov (Moja radosť, Ťuki-ťuk, Perličky). Mládež si ich obľúbila, lebo je v nich hodne dramatických momentov, podobne ako vo veršoch Podjavorinskej. Zaujímavá je aj jej poloprozaická a polopoetická poviedka Z mesta na dedinu.

Staručký P. P. Zgúth v posledných rokoch vydal svoje verše vo dvoch knížkách (Vtáčí súd a Hej, pod Kriváňom!), z ktorých prevažná časť je presýtená didaktizujúcimi poučkami a zveršovaná starým spôsobom.

Vrcholné úsilie o umelecký výraz, svojskú pôvodnú stavbu veršov i pestrosť námetov, vyvážených zo skutočnosti, vlastného poznania i odbornej znalosti, znamenajú v našej spisbe pre deti básne Márie Rázusovej - Martákovej a Dominika Štubňu - Zámotského. Sbíerky prvej (Pestré kvety, Tri rozprávky z neba, Hrdinovia, Hore grúňom - dolu grúňom, Od jari do zimy, Na veselej posiedke) i druhého (A zas je veselo, Lapačka, V žatve, Zlaté lístie, Na výslní) sú naše najcennejšie básnické knížky pre mládež, z ktorých každá značí kvalitatívne obohatenie slov. spisby s tematickej, kompozičnej i umeleckej stránky. Bez vyvyšovania oni sú tvorcami našej modernej poetickej dikcie v najvlastnejšom význame. Ich tvorba je záslužný umelecký čin.

Poetická tvárnosť Martákovej, tak sa zdá, je už ustálená, lebo autorka ťažisko svojej lit. činnosti preniesla v poslednom čase na

spisbu pre dospelých, Zámostský hľadá stále nové cesty a najnovšie zaujaly ho širšie rozprávkové koncepcie (Z čarovného sveta) so šľachetným výchovným poslaním.

Mnohonádejná je Zlata Dôňčová, ktorá v sbierke Vo víchre pokúsila sa so zdarom o dlhšiu veršovanú rozprávku s alegorickým poslaním v poeticky účinnej dikcii.

Medzi hodnotné básnické sbierky pre najmenších patrí Jánova Okáľova Najkrajšia pesnička a knižka Jána Motulku Ježiško v prírode. Obidve vynikajú jemnou poetickou rečou. Motulkov vstup do poézie pre mládež zaznamenávame tým radostnejšie, lebo práve od poetov pre dospelých očakávame tematické oživenie a kompozičné zdokonalenie našej poézie i jej spestrenie novými básnickými výrazmi, obrazmi a metaforami. Najnovšie treba sa zmieniť s pochvalou o básnicky vyspelej a výchovne účinnej veršovanej rozprávke Jula Zborovjana: Slávik a ruža.

Poetická práca pilného Františka Hadriho-Drevenického (Zlaté dni, Perličky našej mamičky) potrebovala by viacej sebakritiky i ambície tvoriť len skutočnú poéziu. Vo viacerých veršoch dokázal, že na toto má všetky predpoklady.

Okrem spomenutých sľubní sú zo starších Anna Mikušová a G. L. Monikin, ktorí doteraz ešte knižnú sbierku nevydali a z mladších: Hilda Grellnethová, Elena Čepčeková, Ján Andel, Milan Šajánek, Teofil Macejka a Tomáš Machan.

*

Umelecká krása prózy i poézie pre mládež vynikne v očiach nášho dorastu v plnej sile až vtedy, ak je oživená a doplnená výraznými a hodnotnými ilustráciami. Nejde, pravda, výlučne len o umeleckú stránku ilustrácií, ale dôležité je, aby jednotlivé obrázky zachytily mladých psychologickou výraznosťou i dynamikou tých momentov, ktoré sú jej v danom prípade najbližšie, najvlastnejšie. A to je požiadavka základného významu. Veď prvý dojem, ktorý má dieťa pri videní knižky (teda dojem z obálky, ako je ilustrovaná a graficky upravená), býva najsilnejší, ktorý sa len stupňuje, ak aj kvalita a výraznosť kresieb v texte zachytí detskú dušu.

Aká zmena stala sa v tomto ohľade v našich knižkách pre deti za tri desaťročia! Predtým dostávaly sa na knižný trh diela neilustrovaná, graficky primitívne vybavená, alebo s bezcennými kalendárovými obrázkami, dnes zväčša graficky vzorne upravené, v ktorých kresba na obálke a ilustrácie vnútri nemôžu nezanechať mocné a trvalé stopy v duši dieťaťa. Postačí porovnať s tejto stránky napr. Dobšinského Prostonárodné slovenské povesti s Hronského rozprávkami Zlatovlasá sestra alebo hoci aj prvé sväzky edície Dobré slovo s vydaniami od roku 1945, aby vynikol jasne veľký rozdiel. Dnes je u nás situácia taká, že sa nakladatelia zväčša

pretekajú v umeleckom ilustrovaní a grafickej úprave kníh pre mládež. Teraz je každému znalcovi a milovníkovi našej mládeže jasné, že knižky pre najmenších čitateľov a poetická diela pre mládež vôbec nemaly by sa vydávať bez farebných ilustrácií. Postupne pre starších farebné obrázky ustupovali by perokresbám, karikatúram a fotografiám. Pravda, hodnotné ilustrácie patria iba do slovesne kvalitných diel.

Najkrajšie obrázky pre našu mládež vytvorili: Karol Ondreička, Jaroslav Vodrážka, Edmund Massányi, L'udovít Fulla, Vincent Hložník, Fedor Klimáček, Aurel Kailich, Emil Makovický, Ján Hála, Andrej Kováčik, František Kudláč, Ján Novák, Štefan Cpin, Zuzka Medveďová, Alojz Struhár, Ivan Šimko.

Sl'ubne sa rozvíjajú: Štefan Horváth, Gejza Fixek, Ladislav Ozábal a i.

*

Dramatická tvorba pre mládež je u nás stále iba v začiatkoch. Myslíme tu na práce pôvodné, lebo prekladov (vhodných i nevhodných, svedomite i povrchno poslovenčených) máme viac. Ale aj z týchto väčšina zostáva v rukopisoch a rozširuje sa iba odpisovaním.

Z pôvodcov divadelných hier pre mládež sú známi: J. Gregor-Tajovský, Mária Kočánová, Etelka Svobodová, Anna Ivánová, Sidónia Sakalová, Ol'ga Textorisová, Andrej Kostolný a ako dramaturgizátori Mária Rázusová-Martáková, Ferdinand Gabaj a i.

Bude potrebné rozmýšľať, ako by sme čím prv mali výber kvalitných pôvodných i preložených divadelných hier pre deti i mládež i operiet, aby sa tak vyhovel požiadovkám škôl i osvetových spolkov a dramatická tvorba stala sa takto rovnocennou složkou s prózou a poéziou. Nie menej dôležité je organizovanie dramaturgizovania našich národných i cudzích rozprávok, poviedok, románov, cestopisov, a to rovnako rečou viazanou i prózou, ktoré by sa vydávaly knižne v osobitných edíciách.

*

Prieraz našej pôvodnej spisby pre mládež (o preloženej bude reč v osobitnom článku) podáva nám jasný obraz o jej tridsaťročnom vývoji, ktorá z jednoduchého primitívneho stavu za prajných pomerov od konca prvej svetovej vojny rozrástla sa do nevidanej šírky, dôkladnej hĺbky, hľadala a našla nové cesty vo výbere a spracovaní tém, v rečovej konštrukcii a umeleckosti, ilustráciách a vôbec v grafickej úprave. Takto sa dostala na stupeň, kde s ňou treba rátať ako s faktorom výchovným, umeleckým a vôbec literárnym. Vývoj, pravda, nie je skončený, lebo rysujú sa pred nami nové perspektívy v každom smere. Ide o to, aby pri novom nástupe našej spisby pre mládež za vyššími métami pamätali naši spisovatelia, ilustrátori i vydavatelia, že ku harmónii umeleckej krásy je

potrebná umelecká reč práve tak, ako mravne čistý obsah, ktorý povznesie mladých čitateľov k najvyšším ideálom — k Bohu.*)

*) Doplnkom tohto článku je autorova úvaha Katolícka literatúra pre mládež, ktorá vyšla v 7.—8. čísle revue Nová práca, roč. III., ktorú vydáva Spolok sv. Vojtecha v Trnave.

ZA SVOBODU ŠKOLY (hlas z Francie.)

Huguette Porte.

Otázka vyučovania je jistě v dnešní době jedna z nejzávažnějších. Od jejího vyřešení závisí ve velmi velké míře, jak bude vypadat Francie zítřka, která konec konců bude jen tím, co z ní udělají její občané, dnešní školáci. Jak budou utvářeny tyto mladé mozky, tato mladá svědomí, tak kujná a tak vnímavá? Bude ponechána rodinám možnost, aby vštěpovaly svým dětem mravní, náboženské i jiné ideje, bude možno přihlížeti k individualitě dětí, k prostředí, ve kterém jsou vychovávány a k tomu, do něhož jsou povolány, aby se tam rozvíjely? Zůstane Francie zítřka zemí různosti v jednotě, kde každý občan má svou vlastní osobnost, kde se mohou rozvinouti talenty nejrůznorodější? Zůstane zemí svobody?

Či naopak bude osídlena lidem seriově utvářeným, — jako se vyrábějí automobily a letadla na běžícím pásu, — složeným z jednotlivců, zvyklých od nejútlejšího mládí přijímati od tyranského státu oficiální směrnice, podle nichž má každý myslit, lidmi odkojenými katechismem laickým a povinným, a proto zcela pohotovými, aby se zřekli a vložili do rukou všemocného státního aparátu starost, aby místo nich rozhodoval o jejich přáních, tužbách a dokonce o samotném životním ideálu?

Onoho dne by byl skutečně plán mravního i fyzického zotročení Francie, který jisté kruhy sledují s obdivuhodnou důmyslností a vytrvalostí. A kdo by pak poznal tvářnost Francie v této ponurné zemi uniformity, kde jediné by platila doktrína strany jsoucí u moci a kde by byly uloženy do oddělení pro nezužitkovatelnou veteš všechny ty tak různé tradiční hodnoty, které v historii proslavily Francii? Byla by to ještě země svobody, té svobody, již nám ohlušují uši a ze které se již tak málo těšíme, které by však občané-roboti v budoucnosti již od nejútlejšího věku nepožívali a ba ani si o ní nedovedli učinit představu?

Abychom nedošli k tak strašným koncům, musíme zabránit, aby se vyučování nestalo státním monopolem. Nutno ponechati rodinám svrchované právo na výchovu jejich dětí, dáti jim možnost, aby je posílali do ústavů, které si sami vyvolí; nutno zajistiti svobodu vyučování.

Věc je zřejmě nesmírně důležitá, ale na neštěstí je jisté, že mnoho lidí si neuvědomuje důsledky, které by přivodilo odstranění této podstatné svobody, jež je dnes v sázce. Politikové, kteří straní státní škole a odmítají každou pomoc, která by měla být poskytnuta školám soukromým, tvrdí, že jejich systém má všechny výhody a dlužno uznat, že jejich důkazy jsou svůdné pro ty, kdo nejsou do věci zasvěceni. „Copak můžete žádati lepšího než to, co vám poskytujeme?“ říkají. „Vyučování je služba veřejnosti; je jedním z hlavních úkolů státu, aby je zajistil; poskytuje je zdarma v obecné škole, totéž pro všechny; poněvadž respektuje přesvědčení každého, nestrání žádnému náboženství; nejen to, je ponechána úplná svoboda rodičům, kteří si toho přejí, aby neposílali své děti do státní školy, ale svěřili jejich výchovu ústavům podle své volby; stát, pro nějž je laicita dogmatem, jde ve své velkodušnosti ještě dál a dovoluje, aby se z oficiálního rozvrhu vytrhlo několik hodin, kdy by se dětem dostalo náboženského vzdělání. To je ideální; tak je zajištěna svoboda, rovnost a nestrannost školy.“

Ve skutečnosti to vypadá zcela jinak:

Svoboda? Ano, theoreticky vzato mohou soukromé výchovné ústavy pracovat svobodně, pod zákonitým dohledem státu. Jestliže je však stát peněžitě vůbec nepodporuje, odsuzuje je k zániku; svoboda, není-li prostředků k jejímu uskutečnění, je pouze vnadidlem; je zde na místě citovati tuto větu pronesenou jedním z protivníků naší these.

Rovnost? Nikdy. Neposkytuje-li stát podpory školám soukromým, budou nuceny dát si platit za své vyučování; jenom bohatí budou moci posílati své děti do škol své volby; ostatní budou nuceni posílati je do státních škol.

Neutralita? Theoreticky ano; prakticky ne. I když nemluvíme o bezbožeckých a sektářských učitelích — a je jich dosti — vyučování nemůže být nikdy zcela neutrální; i když má vychovatel sebe lepší vůli být docela objektivní, přece nebude moci zabránit, aby jeho vyučování neneslo pečeť jeho vlastního přesvědčení; a ostatně je možné neutrální vyučování? Lze vysvětlovati historický vývoj a při tom se nedovolávati citů, mravních a náboženských pohnutek, které vždy inspirovaly lidi, a tak neproniknout i do zakázané oblasti?

Jestliže státní škola ve skutečnosti nerespektuje svobodu vyučování, je zde jiné východisko? Jistě ano, Francie není jedinou zemí, kde vyvstal takový problém: mnoho cizích zemí muselo jej rozřešiti a podařilo se jim to; jejich metody se nedají upotřebiti v nezměněné formě v naší zemi, ale je jisto, že z nich můžeme co nejvíce vytěžiti, dáme-li se jimi ovlivniti a přizpůsobíme-li je našim poměrům. Jedno je však jisto: Stát může docela dobře učiniti

zadost své povinnosti a poskytnouti všem dětem vzdělání zadarmo a zároveň respektovati práva rodin, aby mohly svým dětem dáti výchovu, shodující se s jejich přesvědčením a s jejich přáními. Tak jediné bude zachráněna možnost svobodného a nezávislého života, který pro nás Francouze je jediné hodný toho, aby byl žit, který se nám stále ještě staví před oči jako ideál a pro který tolik našich krajanů neváhalo tak často obětovat svůj život.

Francie byla první zemí, která provedla důsledně laicisaci celého veřejného života. A Francie je též první, která na tento osudný krok nejvíce doplácí... Avšak již dnes se značné části francouzské mládeže dostává řádné křesťanské výchovy. Naši řádoví bratři a sestry, věnující se zcela výchově, těch 33.000 laických učitelů a profesorů, pracujících za daleko svízelnějších hmotných podmínek než jejich kolegové na státních školách, naše katolická veřejnost, která ročně vynakládá miliardy franků na své školy, ti všichni jsou zárukou lepší budoucnosti Francie.

O RUSKÉM ŠKOLSTVÍ.

K. Relko, odb. učitel.

Všimneme si přehledně společného základu celé slovanské literatury a všeho slovanského školství, stavu ruského školství před r. 1914 a vývoje, kterým prošlo ruské školství v SSSR.

Ruské školství vzniklo napřed v krajích blízkých Bulharsku a Cařihradu, odkud křesťanství přišlo na Rus, tedy na jihozápadní Rusi. Nebyly to ovšem školy dnešního rázu; ty vznikaly na jihozápadní Rusi až koncem 16. století. Působcn.m západního školství byly zakládány vedle škol s vyučovacím jazykem církevněslovanským také školy latinské. Z Řecka volali učené mnichy, kteří zaváděli i jazyk řecký. R. 1640 založil metropolita kyjevský, který studoval na italských universitách, vysokou školu, která se vyrovnala tehdejšími západními universitám. Latinskému a církevněslovanskému jazyku věnovala se na ní stejná péče — latina byla jazykem vědy a diplomacie.

Věšší rozvoj školství nastal za Petra Velikého (1672—1725). Jeho reformy vyžadovaly vzdělaných lidí. Proto Petr nařídil, aby děti dvořanů a kněží byly povinně vyučovány a založil první ruské odborné školy i první školu námořní. Místo dosud užívaného církevněslovanského jazyka vyvinul se jako jazyk spisovný jazyk východní Rusi, zjednodušená abeceda a zavedeno zjednodušené, t. zv. občanské písmo.

Za Kateřiny II. (1762—1796) vznikly školy triviální a hlavní a r. 1755 byla založena první universita, téměř o 400 let později než u nás Karlova (r. 1348).

Ruské školství před revolucí bylo daleko za školstvím evropským. I elementárních škol bylo málo, a ty byly hlavně jednotřídní. Žáci do nich chodili tři zimy; méně bylo dvojtřídních. Městské školy se podobaly našim měšťankám. Negramotných bylo na Ukrajině asi 50%, v ostatních částech Ruska více, u neruského obyvatelstva mnohem více, u Turkmenů na př. 90%, někdy ještě více.

Gymnasia se začala zřizovati začátkem devatenáctého století, reálná gymnasia, reálky a školy odborné ve druhé polovině devatenáctého století.

Kázeň na školách byla tuhá — do veřejných knihoven, na přednášky a do divadel žáci nesměli.

Vysokých škol bylo málo. Před r. 1914 bylo universit 10, na nichž studovalo jen asi 6000 studentů.

Novým proudům se vláda bránila. Když inteligence šla za hesly západní demokracie, vláda nepochopila a inteligenci pronásledovala. Pokrokové hnutí se skrývalo a přešlo mezi dělnictvo a zemědělce. Prvá revoluce začala po prohrané válce s Japonskem r. 1904. Revoluční tábor tvořily vrstvy občanské a tábor sociálně demokratický, který se rozštěpil na bolševiky a menševiky.

Učitelstvo pracovalo proti carismu za demokratické ideje. Říjnové revoluce r. 1917 se téměř nezúčastnilo, a tato skutečnost byla pak důležitá ve stavbě porevolučního školství.

Revoluce.

Revoluce vypukla 7. listopadu 1917, podle ruského kalendáře 25. října. Klidu ani zlepšení prvé porevoluční roky nepřinesly. Přišla řada občanských válek, města se vylidnila — Moskva ztratila tehdy přes 40%, Lenin-grad přes 60% obyvatelstva.

Revoluční ideje, které změnily od základu celou sociální strukturu státu, pronikly i do školství. Lenin, žák Marxův a Engelsův, došel k názoru, že občanský stát evropského pojetí odumře a bude vystřídán diktaturou proletariátu, kterou pokládal za vyšší formu demokracie. Světovým názorem komunistické strany se stal dialektický materialismus, uznávající jenom existenci hmoty. a školství se mohlo vyvíjet jen v souhlase s materialistickým životním názorem.

Školství SSSR vyznačují tři období.

1. Období občanských válek od r. 1917 do r. 1920.

2. Období nové hospodářské politiky, novaja ekonomičeskaja politika, zkratka NEP. Hospodářský Nep trval od r. 1921 do r. 1927, Nep pedagogický do r. 1931.

3. Období stalinské výchovy od 5. 9. 1931 až dosud.

Období válečné. 21. ledna 1918 byla uzákoněna rozluka církve od státu a zakázáno se vyučování náboženství na školách, které podávají obecné vzdělání; rovněž se zavedla závazná koedukace.

Školu spravoval školní kolektiv, složený ze zástupců učitelstva, žáků a pomocného personálu. Také o osnovách rozhodovali zástupci učitelů, žáků a dělníků. Jako základ výuky se zavedly ruční práce. Vyučovací předměty byly jazyk vyučovací, matematika, zeměpis, dějepis, přírodopis, biologie, fyzika, chemie.

V době hospodářských válek byly poměry neutěšené. Za celé období od r. 1918 do r. 1920 vyšly jen 3 pedagogické brožurky, učebnic nebylo a ani se nedoporučovaly.

V březnu 1919 byl přijat na sjezdu komunistické strany školský program, který žádal bezplatné, povinné a všeobecné vzdělání pro děti do 17 let, jesle a dětské zahrádky pro děti školou nepovinné, jednotnou pracovní koedukační světskou školu a spojení výchovy s výrobní prací. Školství mělo býti organisováno tak, aby se na odborné a vysoké školy dostalo co nejvíce posluchačů, protože bylo naléhavě třeba mnoho školených sil a odborníků, aby se znovu vybudoval hospodářský život, rozvrácený revolucí. Měla se odstranit výchova monotnická, která připraví každého jen pro jedno povolání, a žádala se výchova polytechnická, aby se děti seznámily se základy veškeré výchovy technické a mohly měniti své zaměstnání podle okamžité potřeby nebo podle svých osobních zájmů.

Staré školské typy se zrušily, ale náhrada se hned nedala, i když vydaje

na školství rostly z 3 miliard r. 1918 na 17 miliard r. 1919 a na 114 miliard r. 1920.

Nejvýznačnějšími ruskými teoretiky válečného období byli Blonskij a Krupskaja. P. P. Blonskij, nar. 1884, pedagog a psycholog, byl profesorem na moskevské universitě. R. 1918 se přiklonil k dialektickému materialismu a r. 1919 napsal své hlavní dílo »Trudovaja škola« (Pracovní škola). Měl značný vliv na porevoluční školství a jeho reformu. Blonskému nestačila řemeslná pracovní škola. Podle něho měly se školy zařadit do výrobní práce, především do průmyslové výroby. Chtěl, aby věda a mašinství nahradilo práci ruční, průmysl aby nahradil řemesla, polytechnismus a seznámení s veškerou výrobou aby nahradily odbornictví. Jeho cílem nebyl pomocník v řemeslnické dílně, ale dělník páry a elektřiny. N. K. Krupskaja, narozená 1869, učitelka, Leninova žena, vedla mimoškolní výchovu, propagovala západní pedagogiku a polytechnické vzdělání již od elementární školy.

Náplň školy tvořila za válečného období moderní školská hesla západní Evropy a Ameriky ze začátku XX. století. Uplatňovaly se myšlenky Montessoriové (italská lékařka, žádala pro předškolní věk výchovu individuální) — Kerschensteinera (vydal r. 1912 spis o pracovní škole) — Decrolyho (profesor hygieny v Bruselu, kde založil r. 1907 školu »životem pro život«) — Deweye (americký pedagog a filosof, pokládal za nejlepší metodu komplex), uplatňovaly se myšlenky činné školy, globalisace, Daltonský plán*) a Washburnova Winetská soustava, zavedená ve Winette u Chicaga, spojovala individualisované učení se společenskou výchovou. Žáci v téže třídě nepracovali stejně rychle a jejich práce se nehodnotila, nýbrž jen uznávala.

Období školského Nepu. Občanské války skončily vítězstvím komunismu, ale Rusko bylo hospodářsky rozvráceno. Podle Lenina se podobalo ubitému člověku. Hospodářský život utrpěl tak těžké rány, že se nedaly vyléčiti metodami socialistickými. Aby se hospodářský život znovu vybudoval, připravili v průmyslu i v zemědělství staré soukromohospodářské podnikání — ale byl to jen dočasný ústup. Lenin se vyjádřil, že je třeba ustoupiti, aby se připravil ještě silnější útok. Hospodářský život se vzkrísil, budoval se průmysl, zásobování měst se lepšilo, vyhlásil se tedy konec ústupu. Státním podnikům se poskytovaly výhody, soukromé podnikání se ztěžovalo. Novým cílem byla socialisace Ruska a vybudování průmyslu.

V novém hospodářství ustoupily zájmy jednotlivce zájmům celku. Cílem bylo zachování revolučních změn. Škola za Nepu neměla vychovávat osobnosti, ale komunisty, takové, jakých režim potřeboval. K vybudování průmyslu bylo třeba mnoho kvalifikovaných sil. Zřizovaly se odborné školy, nižší odborné školy několikaměsíční až dvouleté, rolnické školy, odborné kursy, technikum (naše odborné školy střední) 3—4leté, rabfak, t. j. rabočij fakultět, dělnická fakulta 3—4letá. Školy národní a střední měly všeobecný vzdělávací ráz.

Školská docházka se snížila z devíti porevolučních let na sedm. Na vesnicích byly školy čtyřleté, ve větších městech sedmileté, devítiletých bylo málo. Na venkově byla škola kolchozní mládeže, v průmyslových střediscích byly tovární školy závodní.

Povinná škola se dělila na dva stupně: první stupeň pro děti 8—12leté měl čtyři ročníky, druhý stupeň pro děti 12—17leté měl pět ročníků. Sovětská pedagogika stavěla na myšlenkách Marxových a Leninových a současně na výchovných a vyučovacích myšlenkách západní Evropy a Ameriky. Nejuznávanějším teoretikem pracovní školy byl Dewey.

Školu vedl ředitel, ve školním výboru byli vedle něho učitelé, zástupci

*) nazvaný podle anglického města Daltonu, jeho autorka H. Parkhurstová podle něho vyučovala na střední škole.

místních hospodářských podniků a místního sovětu. Tresty se odstranily. Při nedostatku místa se přijímaly jen děti pracujících. Škola vzbuzovala úctu k vůdcům a teoretikům. Žáci chodili do kolchozů a do továren a tam pracovali jako dělníci.

Všechny vyučovací předměty se zrušily, zrušil se také rozvrh hodin a učební plán, nebylo zvláštních předmětů, jako čtení, psaní, počty, přešlo se ke globálnímu vyučování a za nejlepší metodu se vyhlásil projekt — pokračovalo se od rodiny ke škole, obci, městu, kraji, SSSR.

Staré učebnice se odstranily a zavedly se pracovní knihy. Potíže působilo shledávání místního učiva, které měli žáci zpracovávat samostatně.

Výsledek byl špatný. Úroveň školy klesla, žáci neovládali základní vědomosti. Odborné a hlavně vysoké školy si stěžovaly, že dostávají nepřipravené posluchače. Nebyli spokojeni ani rodiče, ani veřejnost, ani tisk, ani vedení SSSR.

Byl to konec jednotné školy, kterou žádal v březnu 1919 sjezd komunistické strany; předčasná odbornost vedla k rozvratu školské práce. Projekt zašel do krajnosti. Popíral teorii vůbec, byl proti práci ve škole, byl proti učitelům, proti všemu školskému vyučování. Levičáci, kteří měli tehdy značný vliv, hlásali, že škola má odumírat, a na ně padla potom také zodpovědnost za nezdary. Vyučovalo se mimo školu, v kolchoze v továrně, bez vedení učitelova, projekt nahradil vyučovací předměty, rozvrh hodin i osnovy, neopakovalo se, děti měly pracovat samostatně, učitel pomáhal jen tehdy, když bylo třeba. Děti vychovávala továrna a kolchoz.

Při přebudování školství stavěli levičáci na marxistickém učení, že stát odumře. Lenin to vyjádřil tak, že stát trvá, pokud existuje třídní společnost, že stát odumírá, když socialistický stát přejde v komunistický (Lenin: Stát a revoluce, 1917). Myšlenky o odumírání školy byly vyvrcholením nepovské školy.

Pedagogický Nep vzbudil pozornost celého pedagogického světa. To, co se v západní Evropě a Americe zavedlo jen na ojedinělých školách, zkoušelo se v celém SSSR: pracovní škola, dílny, komplex, projekty. Lze to vysvětlit tím, že bylo třeba rychle znovuvybudovat hospodářsky rozvrácené Rusko, že se měl kromě toho vybudovat veliký průmysl a potřebné k tomu školené síly a odborníky měla dodávat pracovní škola.

Po nezdaru začal ústup.

Již r. 1930 zdůrazňoval Stalin na sjezdě komunistické strany, že hlavní věcí je věnovat se elementárnímu vzdělání. Téhož roku byla zavedena také všeobecná školní povinnost.

Roky 1928—1933 byly lety prvé pětiletky a jejím cílem socialisace a vybudování průmyslu. Hospodářské poměry se zlepšily, ale nad Evropou se stmívalo a Rusko, které odstranilo třídní boj a vyvíjelo se ve formu demokratickou, se musilo chystat k obranné válce. Výsledek války závisí také na kulturní úrovni, vzdělání národa a na jeho uvědomění, proto se již v letech před válkou zdůrazňovalo vzdělání rozumové, základy věd, mravní stránka výchovy, láska k vlasti a oddanost k státu.

Stalinské období začalo pod osobním vedením Stalina a vedení strany dne 5. září 1931 a znamenalo skutečný a zásadní obrat. Mělo odstranit škody způsobené škole v období Nepu. Zdůrazňuje teoretickou přípravu, školská práce se nemá stavět na práci tělesné, ruční práce byly ze škol odstraněny, staví se na vědách. Z národní povinné školy se odstranilo odborné vzdělání, protože sice rychle vychovává méně školené odborníky, ale bez všeobecných základů a znemožňuje jim tak další, vyšší studium na vyšších a vysokých odborných školách. Zavrhl se teorie odumírání školy, protože školu nenahradí ani kolchoz, ani továrna. Znovu se zavedly učební předměty, učební plán, rozvrh hodin a učebnice.

Učitele chce stalinské období postavit na vyšší kulturní, společenský i hmotný základ, protože středem školy je učitel. Na moderní školské myšlenky západní Evropy a Ameriky dívá se stalinské období jako na reakční, protože neslouží dělnické třídě

Vnitřní školskou náplň našlo stalinské období u starých pedagogů, kteří přinášeli ve své době osvětu a revoluční myšlenky. Ke cti přišel na prvním místě Komenský, kterého Stalinská škola zdůrazňuje na prvním místě — hlásal hromadné, kolektivní vyučování a všestranné vzdělání, a ještě dnes moderní heslo »Facienda faciendo docere«, že tomu, co se má konat, má se učit skutečným konáním. Vedle Komenského uznává se také Ratke, Rousseau, Pestalozzi, Herbart a Fröbl.

Testy se zakazují, protože se obrací k úzkému úseku a dialektika zdůrazňuje souvislost celků. Výchova se nemá rozdělovat na výchovu rozumovou, tělesnou atd., protože to všechno tvoří jeden souvislý celek.

Zdůrazňuje se zase všestranně vyvinutá osobnost, všestranné technické vzdělání.

Nynější školská soustava. Pro děti od 3 do 7 let jsou nepovinné dětské zahrádky, v nichž se děti zdržují od rána do večera. Starší děti se tam učí číst a počítat. Rodiče platí za děti v zahrádkách příspěvky.

Všeobecné školství reprezentuje dnes jednotná desetiletá střední škola, která může být buď úplná, nebo také neúplná, sedmiletá. Na venkově jsou obecné školy čtyřleté, které mají 4 ročníky, říkají jim selské. Do nich chodí děti od sedmi let. Do r. 1943 nastupovaly do obecné školy děti osmileté. Kde je dostatečný počet dětí, jsou čtyři třídy, při menším počtu dětí jsou jen dva učitelé, případně jeden učitel na čtyři postupné ročníky. Ve městech jsou školy druhého typu, školy 7leté nebo 10leté, v nichž každý ročník tvoří samostatnou třídu; učí třídní učitel, od pátého ročníku tu vyučují odborní učitelé. Do pátého ročníku střední školy mohou vstoupiti také žáci selských škol. Ze sedmé třídy neúplné střední školy menších míst může žák přejíti do osmé třídy úplné desetileté střední školy ve větším místě. U nás chodí děti 5 let do obecné školy, pak 8 let navštěvují střední školu, celkem 13 let, v SSSR chodí středoškolák do školy celkem 10 let.

Školné se platí od osmé třídy střední školy, ale posluchači vysokých škol dostávají stipendia.

Student se říká v Rusku jen vysokoškolským posluchačům, profesori jsou jen na vysokých školách, vyučující na středních školách mají titul předavatel.

Učitelé mají různé vzdělání a jsou různě placeni. Učitelé venkovských škol (čtyřletých) mají neúplnou sedmiletou střední školu a tříleté pedagogické učiliště; chodí tedy do školy celkem 10 let. Učitel na neúplné střední škole má úplnou desetiletou střední školu a tříletý učitelský institut, učitelé 8.—10. třídy střední školy mají úplnou střední školu a čtyřletý pedagogický institut. Učitelé pedagogiky na učitelských ústavech studují na pedagogické fakultě.

Koedukace byla ve větších městech zrušena.

Na střední škole se vyučuje jazyku mateřskému, literatuře, dějepisu, zeměpisu, matematice, fyzice, chemii, cizím jazykům. Učivo se na střední škole nemá popularisovat, má se podávat systematicky a logicky uspořádané, ne psychologicky uspořádané, jako na př. na našich měšťanských školách v přírodopise.

Práce a dílny nejsou ani na obecné škole, ani na střední škole.

Současná škola SSSR staví vědomě na učivo, nestaví na pedocentrismu, základem je tedy učivo, nikoli žák, jako na západě.

Odstranění negramotnosti se věnuje veliká péče. Jsou jednoleté školy

pro dospělé bez přerušeni zaměstnání, tříleté školy pro vzdělání dorostu, dospělí mohou za dva roky při svém zaměstnání vystudovat neúplnou střední školu, za 3-4 roky úplnou střední školu, mohou vystudovati školy odborné.

Jsou řemeslnické školy pro kovodělníky, horníky, chemíky, dopravní školy pro železničáře, vodní plavbu, námořní plavbu, 3—4 leté odborné školy zemědělské, průmyslové, zdravotní.

Negramotnost klesla na Ukrajině z 50% na necelých 20%, v národních republikách s neruským obyvatelstvem z více než 90% na 30%.

Škol průmyslových, komunikačních, zemědělských, právnických, lékařských, pedagogických, uměleckých a j. jsou celé stovky, mají desetitisíce a statisíce žáků.

Počet vysokých škol rovněž neobyčejně vzrostl. Universit je několik set, technických vysokých škol přes 150, jsou vysoké školy zemědělské, lékařské, národohospodářské i umělecké.

SSSR věnoval velikou péči školství i v nejtěžších dobách druhé světové války, protože předvídal, že k vybudování zničených kulturních i hospodářských hodnot bude třeba mnoho odborníků.

Jako středisko výzkumné vědecké práce pedagogické vznikla r. 1943 Akademie pedagogických věd, která soustřeďuje několik set vědeckých spolupracovníků. Zvláštní pozornost se věnuje studiu výchovy jiných slovanských národů. V SSSR byly vydány i některé spisy Komenského.

Učebnice jsou v SSSR jednotné a na jejich zpracování, které si bere na starost obyčejně kolektiv odborníků, se vypisuje soutěž.

Výchova má buditi lásku k národu, dobrý postoj k práci, má vytvářeti všeobecné občanské ctnosti a vychovávat pro kolektivismus. Protože se v SSSR oceňuje výkon, podporuje se i ve škole soupeření a za pěkné výsledky dostávají žáci nejen pochvalu, ale i odměnu.

Ruská škola nepracovala do první světové války za výhodných podmínek, velmi těžké bylo období občanských válek, zvláště pak léta druhé světové války, kdy musil ruský národ přinést na svoji obranu tak veliké oběti. Přehlédli jsme celkový vývoj ruského školství a ruské vzdělanosti, která vytryskla ze společného pramene s naší vzdělaností. Při závěrečné úvaze netřeba vzhledem k současné době zvláště zdůrazňovati, zdali a oč byl některý druh škol v Rusku zřízen dříve nebo později než u nás nebo jinde, což může sloužiti jen celkové orientaci — hlavní pozornost zasluhuje postoj, jak se v SSSR na školství dívají, a péče, jakou svému školství věnují. Výsledky docílené jak v boji proti negramotnosti, tak snahy o zvyšování úrovně ruského školství, jsou jistě takové, že co do rychlého vývoje jsou jedinečné.

V našem článku šlo jen o popis. Zkoumání, proč se ruské školství ve starších dobách a v době současné vyvíjelo tak, jak vývoj ukázal, vyžadovalo by zevrubnějších úvah. Stačí jen, abychom si uvědomili, že kulturní a hospodářský rozvoj, který západní státy prodělávaly dříve a v delších obdobích, prodělává Rusko v současné době a prodělá v nejbližších desetiletích. Značná potřeba odborně školených sil ve všech oborech jak kulturního, tak i hospodářského života podporuje nejen tyto snahy, ale také hodnocení vzdělání a školení samého a plně odůvodňuje také kladný postoj ruského národa ke studovaným vrstvám národa.

Vývoj školství v SSSR osvětlí i snahy o jednotnou školu v ČSR. Ruský postup nelze ovšem aplikovat na poměry naše, protože se zcela lišily již podmínky a cíle. Rusko mělo jednotný cíl: odstranit negramotnost, zřizovat školy a opatřit potřebnou vrstvu studovaných a odborníků, jichž měli nedostatek, kdežto u nás je studovaných a odborníků více než dostatek, což se sice jeví někdy jako výhoda, jindy jako nevýhoda vzhledem k národnímu celku, velmi často však jako nevýhoda pro inteligenci jako společenskou vrstvu.

SVOBODNÁ ŠKOLA VE SVOBODNÉM STÁTĚ.

Jan Máček, profesor.

Chceme-li porozuměti školské soustavě ve Spojených státech amerických, uvědomme si nejprve její dva základní charakteristické znaky:

1. V USA není ministerstvo školství, nýbrž národní úřad pro výchovu, který je především poradním orgánem. Veřejná škola je mnohem více podřízena úřadům místním než ústřední moci. Školské osnovy nejsou tytéž ve všech státech, třebaže vykazují určité rysy společné.

2. V USA není neutrální škola v tom smyslu jak jí rozumíme u nás. Svobodné školy se dožadují skoro výlučně jen katolíci. Protestanté pociťují mnohem méně její potřebu, neboť za daného stavu je protestantismus náboženstvím oficiálním a ve všech státech je zakořeněna tradice (v mnohých státech se to výslovně požaduje), že se den začíná modlitbou a čtením z bible. Náboženskému vyučování je někde vyhrazeno místo v řádném rozvrhu, vcelku se však koná mimo školní místnosti. Pochopitelně toto oficiální vyučování náboženství není nikdy katolické. Katolické obyvatelstvo v USA netvoří totiž ani čtvrtinu z celkového počtu obyvatelstva, ale vliv a vážnost Církve stále vzrůstá, neboť mezi stovkami sekt stále se drobících tím více vyniká pevná dogmaticko-morální konstrukce Církve obecné. Přibývá jich i početně, hlavně proto, že přirozený přírůstek je relativně větší u katolíků než u protestantů. Na rozdíl od našich poměrů nejsou totiž američtí katolíci převážně jen matrikovi, nýbrž praktičtí, a proto odolávají mnohem snáze nemocem doby (rodinný rozvrat, regulace porodnosti, požitkářství atd.). Američtí katolíci byli také první, kteří se zasazovali a bojovali o svobodnou školu, aby mohli vyučovat v duchu svého náboženství.

I. Dějiny zápasu o svobodnou školu.

Boj byl velmi ostrý a velmi dlouhý. Zásada svobodné školy byla provedena až v ústavě z roku 1787, ale tím se boj neskončil. Popíšeme jej v hrubých rysech v rozmezí dvou dat: 1620—1856.

Roku 1620 přišli ponejprv angličtí osadníci na území USA. Byli to horliví puritáni, kteří nenáviděli katolicismus. Z vlasti přehali před králem Karlem I., který favorisoval v anglikánské státní církvi směr blízký katolicismu. Pospíšili si s budováním škol a jsouce daleko nejsilnější zaváděli opravdový konfesní monopol. Nastane válka o nezávislost na Anglii a pak ústava z roku 1787, která úplnou rovností všech vyznání přivedí uklidnění myslí. Avšak stát, nebo spíše státy se ještě nestarají o školu. Vyučování se ponechává soukromé podnětnosti ve školách soukromých a nábožen-

ských. Teprve kolem roku 1812 se stát začíná zajímat o školství. Veliký krok v tomto směru učinil stát new-yorský roku 1840. Chybný krok by byl správnější výraz, neboť stát ve své horlivosti svěří vyučování soukromé společnosti, která dostala za úkol rozšířit lidovou osvětu. Tato společnost tvrdí o sobě, že je křesťanská, nikoliv církevní. Dostaví se takový výsledek, jaký bylo lze čekat: pod pláštíkem, že vyučuje křesťanství, společnému všem vyznáním, tato společnost směřuje ke křesťanství laicisovanému, proti němuž se plným právem rozhořčeně pozvednou katolíci. Na zákrok arcibiskupa Hughesa se opustí od tohoto pokusu a katolíci opět mohou otevřít své školy.

Netěší se však dlouho z klidu. Roku 1848 přijdou z Evropy revolucionáři, jimž se dostane podpory od početných amerických karbonářů a rovněž od protestantských ministrů, žárlivých na pokrok katolicismu. Dojde k opravdovému pronásledování katolíků. Mnoho kostelů je vypáleno, nuncius se ocitne v nebezpečí života a četní katolíci jsou nuceni odejít do vyhnanství. Roku 1858 se vzepře veřejné mínění, presidentem je zvolen snášenlivý Buchanan a nastane uklidnění.

V letech 1858 — 1914 není již ohrožována svoboda vyučování. Škola se těší blahovolené neutralitě a její svoboda je respektována do té míry, že roku 1888 je otevřena katolická universita presidentem Harrissonem, který byl přece známým puritánem. Některé známé osobnosti jdou tak daleko, že označují neutralitu veřejné školy jako jednu z příčin znemravenlosti americké mládeže. Svobodné školy prožívají tedy radostné údobí pohody. To však netrvá příliš dlouho, neboť od konce první světové války projevuje se ve všech oborech snaha po uniformitě, která přirozeně nenechá školu stranou. Státního školského monopolu se dožadují především svobodní zednáři, a členové klubu Ku-Klux-Klan, krajně zaujati proti konfesním školám, zvláště proti katolickým farním školám. Asi dvanáct států připravuje návrhy zákonů nepřátelských svobodné škole; jmenovitě stát Michigan, který chce uzákonit veřejnou školu, povinnou do 16 let. Katolíci přijmou výzvu k boji a vyzbrojí se proti svým odpůrcům. 29. října 1920, několik dní před volbami koná se velké shromáždění v Détroitu na obhajobu náboženské svobody. O dva dny později řádoví učitelé a učitelky uspořádají se svými žáky manifestační průvod, skládající se z 15.000 aut (nezapomeňme, že Détroit je městem Fordovým). Za několik dní potom se volby skončí porážkou nepřátel svobodné školy.

Stát Oregon formuluje podobný návrh zákona s odůvodněním, že škola nejednotná nemůže dojít zdaru většího než nejednotný národ. V tomto státě však katolíci jsou ve velké menšině a návrh je přijat. Zákon však nevstoupí v platnost až za čtyři léta. Svo-

bodné školy se postupně vyprazdňují. To bylo také tajným přáním zákonodárců, kteří se báli, aby jejich zákon nebyl napaden právnicky. Důvodná obava, neboť brzo jedna řádová kongregace a vojenská akademie hillská napadnou zákon v první instanci u spolkového soudu, sídlícího ve státě Oregon a vyhrají svou při. Na odvolání nejvyšší soudní dvůr Spojených států potvrdí 1. ledna rozsudek první instance s odůvodněním, že zákon státu Oregon je protiústavní, poněvadž popírá svobodu rodičů a poručníků řídit vzdělávání svých dětí pod svou vlastní kontrolou.

Pod dojmem této skutečnosti již žádný z podobných návrhů zákonů u druhých států nespátří světlo světa a kongres odmítá každý pokus o monopol a zásah ústřední moci ve jménu svobody zaručené ústavou a pro respektování všech místních tradičních svobod.

II. *Statut školy ve Spojených státech.*

Vyučování v USA spočívá na dvou zásadách: není jednotné školské soustavy a soukromé školství se těší úplné svobodě.

1. Není jednotné školské soustavy. Podle spolkové ústavy každý stát může organisovati školství podle své vůle s podmínkou, že nebude dotčena svoboda svědomí jednotlivce, svoboda, vymezená ve dvou člancích ústavních: ‚Kongres nebude moci odhlasovati žádný zákon, týkající se zavedení jednoho náboženství, zakazující kulturní svobodu, omezující svobodu slova nebo tisku nebo dotýkající se práva občanů pokojně se shromažďovati.‘ — ‚Žádný stát nebude moci zbaviti osobu života, svobody neb majetku bez náležitého zákonitého postupu.‘ Přece však jsou jisté rysy, společné všem státům:

a) škola je povinná pro všechny až do 14, 15, 16, 17 let podle jednotlivých států.

b) škola je zadarmo pro všechny (stejně ve školství veřejném jako ve školství soukromém).

c) všechny státy přijaly týž systém stupně výchovy a celkem podobné osnovy.

d) veřejné školy prvních dvou stupňů jsou větším dílem smíšené,

e) celkově jsou veřejné školy spravovány takto: není spolkového ministerstva, ale národní úřad pro výchovu, jehož důležitost stále stoupá, poněvadž se sjednocují školské osnovy různých států. V každém státě se shledáme se školskou komisí (úřad pro výchovu), volenou podle obecného hlasovacího práva, jehož úkolem je dávat obcím pokyny, pomáhati jim, shromažďovati fondy atd. Jmenuje vrchního dozorce, jemuž podléhá sbor inspektorů, který je výkonným orgánem školské komise, rozhoduje o budování škol atd.

Táž organisace je v rámci kompetence obcí. Ve skutečnosti však skutečnými pány škol jsou rodiny, odkud vycházejí podněty k zakládání škol, ke změnám atd.

2. Svoboda vyučování je v USA obecná.

Každý občan bez rozdílu si může otevřít školu pod podmínkou, že učiní zadost požadavkům státu, v němž žije. Ve 23 státech soukromá škola podléhá úřednímu dozoru, ve 14 zakladatel školy musí mít předběžné povolení a ve 4 státech učitelé musí mít totéž vzdělání jako ve školách státních. V ostatních dokonce stačí, aby soukromá škola vyhovovala zákonem stanoveným zdravotním podmínkám.

Soukromé školy nepodléhají v celku úředním osnovám a povinně se v nich vyučuje ústava a občanská morálka. Stát však uznává jejich právo vydávat diplomy a tím jaksi nepřímou zasahuje do vyučování na soukromých školách.

Většinu soukromých škol tvoří školy katolické, podléhající „oddělení pro výchovu“ při Národní katolické radě, což jest informační a poradní služba, která zároveň zastupuje zájmy škol u vlády.

Školství obecné (grade schools.) — Je povinné pro děti od 6—14 let. Končí se závěrečným vysvědčením, které umožňuje přístup do školy střední.

Ve veřejných školách nabývá stále více a více půdy vyučování individualisované podle daltonského plánu, u něhož se cení to, že podle amerických zkušeností podněcuje a rozvíjí u žáků iniciativnost a podporuje jejich zájem o práci. Pečlivě se povzbuzuje národní sebevědomí, zdraví se státní prapory atd.

Školy soukromé jsou převážně farní a vedou je řeholní bratři a sestry. Jejich diplomy jim rovněž zjednávají přístup na školy střední. Pro jejich získání platí celkem předpisy a typy zkoušek, jaké jsou na katolické universitě ve Washingtonu. Od učitelů se vlastně diplom ani nepožaduje, přesto však mají skoro všichni diplomy pro školy střední.

V čele obecných katolických škol stojí v každé diecési biskup.

V Americe se nečiní soukromému podnikání žádných překážek, ale odporuje tradici, aby jakýkoliv soukromý podnik, tedy i soukromá škola, dostával podporu z prostředků veřejných, státních neb obecních. Těší se však skoro ve všech státech všemožným daňovým úlevám, žijí z odkazů, darů a fundací a místy mají podobné výhody jako školy veřejné. Přesto jsou břemena katolíků velká, neboť musí platit dvojí taxu: jednu obci a druhou farnosti, poněvadž školy jsou zadarmo.

Školství střední. (High Schools.) — Trvá čtyři léta, přibližně od 14 do 18 let. Školy jsou přístupny všem a studium lze přerušit po dvou letech. V High Schools se ponechává velké pole žakovské iniciativě, pěstění vědomí pospolitosti a osobní zodpovědnosti.

Jako u obecného školství se soukromé školy střední většinou pod-

robují osnovám washingtonským a stát zpravidla uznává vysvědčení, které dávají žákům.

Katolické střední školy podléhají představeným řádových kongregací, kteří pevně třímají v rukou otěže vlády.

Školství vysoké. — Na tomto stupni jsou soukromá učeliště nejstarší a převyšují počtem i svou důležitostí státní koleje.

1. Koleje jsou opravdovými universitními městy, vybudovanými vně měst. Studie tam trvají asi 4 léta a posluchači odcházejí s titulem bakaláře umění, věd nebo filosofie. Posluchači bydlí v internátech, těší se velké svobodě a mají podíl na správě domu. Shledáváme se tam s intenzivním pospolitým životem, velká pozornost je věnována sportům a klubům, vše je ožívováno duchem pospolitosti.

Soukromé koleje žijí z darů, nahromaděného kapitálu, zápisné je velmi vysoké; polovině z nich se však dostává podpory od spolkové vlády. Nepodléhají žádné oficiální kontrole, státních osnov se drží jen ze své vlastní vůle; aby byly uznány za „standards colleges“, podrobují se podmínkám, které jim ukládá Sdružení kolejí a universit. Profesori mají předepsány akademické hodnosti. Jsou vybaveni všemi potřebnými pomůckami, místnostmi, knihovnami a laboratořemi. Nepodléhají žádné inspekci a sami se ustanovují.

2. Nejdůležitější koleje stávají se universitami, které dosahují někdy obrovských rozměrů. Tak na př. kolumbijská universita má nejméně 35.000 posluchačů a kapitál 68 milionů dolarů.

Chudí studenti mají možnost provozovati v hodinách prázdně vydělečné zaměstnání. Stipendisté tvoří třetinu z celkového počtu vysokoškoláků. University se snaží „přetáhnouti“ a připoutati k sobě nejslavnější profesory velmi vysokými platy. Co však nejvíce přispívá k věhlasu amerických universit, jsou beze sporu úspěchy vybojované při sportovních utkáních, které jsou takové důležitosti, že utkání dvou populárních mužstev se může u amerických studentů rovnati události celostátního dosahu.

Nyní, když známe podstatu školského systému v USA, vidíme, do jaké míry se americké pojetí liší od našeho běžného způsobu názírání na školu. Jak ve školách veřejných, tak ve školách soukromých se učební látka přizpůsobuje mnohem více praktickému a současnému sociálnímu životu. Americký školský systém je nesmírně demokratický: chudý nebo bohatý, ve škole konfesní nebo nekonfesní, každý může pokračovati ve studiích a dosáhnouti společenského postavení odpovídajícího jeho schopnostem.

Pokud se týká soukromého školství, právě nyní pronikavě se uplatňuje hnutí, které se dožaduje spolkové pomoci pro soukromé školy. Koncem r. 1945 byl předložen návrh zákona Mead-Eikenova „Federální pomoc výchově,“ jemuž se dostalo nejenergičtější podpory právě tam, kde bychom se toho ve srovnání s našimi poměry

nejméně nadáli — u Americké federace práce (AFL — American Federation of Labour). V brožurce s názvem „Vhodnost vzdělání pro všechny“ prohlašuje AFL, že dítě má právo, aby se mu dostalo přiměřené výchovy jako člověku a jako občanu, ať bydlí v kterékoliv krajině USA a ať je jeho vyznání jakékoliv. Čteme tam: „Myslíme, že dítě katolické nebo protestantské, žijící ve venkovském okrese, nemá se cestou brouzdati v blátě, nýbrž jedno i druhé má být dovezeno do školy tímž autobusem. Doprava do školy je jeho právem, ať je rodičové posílají do kterékoliv školy a ať zákon stanoví cokoliv. Myslíme, že může-li katolické dítě nabýti úplnějšího poučení, bude-li se dívati mikroskopem pořízeným z veřejných fondů, že má ten mikroskop mít.“

Jeden ze tří zástupců AFL v senátní komisi pro výchovu Will Alexander, krajský zástupce přátelského sdružení kontrolorů lůžkových vagonů, dožaduje se federální pomoci jako prostředku, jak vydržovati chudé děti na školách, a požaduje, aby zákon obsahoval speciální klausuli týkající se ochrany dětí černošských. Dovolává se také federální pomoci pro děti škol farních. Praví: „Pocházím z menšinové skupiny; buď děti jako děti zasluhují naší péče, našeho zájmu a naší sympatie, nebo naše základní principy nemají pro nás přílišné ceny. Hájíme věc všech dětí. Proto naléháme na brzké schválení tohoto návrhu zákona.“

Bude-li tento návrh zákona Mead-Eikenova jednou přijat, přemění školský systém americký tím, že poskytne účinnou pomoc ústřední moci všem rodinám bez rozdílu postavení a vyznání. V každém případě je návrh výmluvným svědectvím o upřímné snaze pracujících vrstev největší liberální demokracie světa po sociální spravedlnosti pro veškerou mládež navštěvující školy v USA.

KRESLENÍM K PRACOVNÍ AKTIVITĚ.

Jan Kachlík, učitel.

V našich školách zůstává kreslení celkem omezeno na své hodiny. Je cílem samo sobě a v tom právě tkví závažné pochybení naší didaktiky. Pro vyučovací metodu to znamená citelnou újmu, neboť vyučovací technika bez pomoci kreslení jako nositele názoru není prostě na výši.

Činné pracovní škole u nás chybí hlavní nerv žákova smyslového aktivismu — názor. Poznávací dění u žactva jde jen „na dvě fáse“: paměť a představivost. Nejžádoucnější složka, jíž je právě smyslové poznávání, nepůsobí spolu. Proto je též soudnost mdlá, chabá.

Před zraky žáků vznikající náčrt vzpruží jejich namnoze ospalou pozornost. Učitelův výklad zapůsobil, neboť funkčně přistoupil nej-

mocnější činitel — zrak. Kresba rázem konkretisovala nové pojmové vztahy, zúžila okruh představ a podstatně přispěla k vytvoření pojmu, jímž si soudný rozum ověřil smyslovou zkušenost, abstrakcí vytvořil lidský duch pojem.

Význam kreslení tkví v jeho principiálním postavení ve vyučovací metodě. Pohotový náčrt je nejlepším prostředníkem mezi skutečností a jejím abstraktním vyjádřením. Je spojovacím článkem mezi oněmi souvztažnými myšlenkovými pochody, jež vycházejí ze smyslové zkušenosti a jichž výsledkem je vznik nového pojmu v mysli žákově. Kreslení tudíž funkčně přispívá k tomu, že se pojem ujasní a bezpečně utkví v mysli. Nejvlastnějším smyslem vyučování je nabytí a rozšíření vědomostí. Jejich náležité zakotvení ve vědomí přímo závisí na síle a srozumitelnosti názoru — prostředku to po výtce technického. Má tedy kreslení ze všech manuálních předmětů největší význam pro získání rozumové evidence o jednotlivých pojmech. Kresebný tvar zkrátí a zhospodární učitelův výklad, neboť „mluva“ čísla a obrazce je vždy jednoznačná, kdežto pouze slovní výklad má tu vadu, že obsah a rozsah pojmů vyjádřených pouze slovy se mění podle souvislosti, v níž je jich užito a namnoze není všem žákům jasný, čímž ztrácí výklad učitelův na své působivosti. Lze dokonce oživit a zpříjemnit výklad a usnadnit žákům pochopení určité věci karikaturou, která zdůrazní právě tu vlastnost předmětu, o níž při výkladu nejvíce běží.

Opodstatnění črt a schematu ve vyučovatelské praxi dá se zdůvodnit i poukazem na moderní propagační způsob praxe obchodní, živnostenské a průmyslové, která pojala — vedle modelu — kresebnou zkratku, montážní náznak a prostorový, t. zv. dynamický diagram za nezbytný doprovodný prostředek výrobního a prodejního provozu.

Dobrá aranžerská talent nemá dnes na zřeteli pouhé okrašlování výlohy, ale zdůrazní velmi vkusným způsobem přednosti výrobku i vlastní obchodní záměr. Z uspořádání výlohy jsou na první pohled zřejmy aspirace podniku, resp. prodejní čílost a zdatnost zaměstnanců. Jinde zase provedou poboční prodejny jednotnou úpravu výkladních skříní, aby při jejich zájmu na prosperitě obchodních domů vyniklo celostní hledisko ústřední správy závodu (na př. Baťa). Čím jednodušší náznak — byť detail, jemuž byla prisouzena symbolisující úloha — tím je výmluvnějším propagačním prostředkem. Správně chápaná cena náznaku, zkratky, se stala údernou motivační silou podnikavosti.

A nyní se podívejme do školy. Oč pozadu zůstal za průbojností podnikatele zvetšely znázorňující systém školský, nehybný, bezkrevný, statický! A přece učební zájem není menší naléhavosti a věru není nehoden péče, kterou věnuje aranžér výloze obchodního

domu! S oč větším zaujetím by se měl učitel věnovati objasňování probírané látky! Rozpoznáme a pochopíme konečně onen podstatný rozdíl, který je mezi vyučováním, které provází kreslířská nebo modelářská zručnost učitele a zastaralým podáváním látky řemeslně odřečněné, namnoze neživotně, knižní formou podávané?

Kdy dojde k této reformě, tak nehledaně prosté, a přece tak neobyčejně účinné? Měla by se zakořenit ve všech předmětech! Tato reforma ovšem nemá ani ohnivých zástanců ani horlivých uskutečňovatelů. Není přece populární, aby každý učitel a profesor uměl kreslit přiměřeně své potřebě. O technickou přípravu kandidátů se valně nepečovalo ani na učitelských ústavech. Jak bude o ní postaráno na pedagogických fakultách? A přece se opovážlivě tvrdí, že jsou u nás splněny předpoklady pro vnitřní reformu školy, jmenovitě diferenciaci. Jak dlouho ještě setrváme v tomto sebeklamu? Jak obstojí pokrok vnitřní školské práce a její z odbornění do budoucna?

A ještě další otázka je palčivě naléhavá: Výtvarná výchova vůbec. To, že se ten předmět v nových osnovách tak jmenuje, vlastně nic neznamená. Nový název, stará náplň! Třídy ani celé prostředí ve škole neskytá u nás dosud utěšeného pohledu. Nikde nevidět, že by se činilo zadost požadavkům výtvarné výchovy. „Nejsou prostředky,“ namítnete. Vím, vskutku nejsou! Proč však nepamatují příslušná místa na tuto stránku ušlechtilého zájmu o výtvarnou krásu, která by obklopovala dítě alespoň ve školních budovách? Dříve si učitelská vydavatelstva svépomocně obstarávala umělecky hodnotné nástěnné obrazy a náměty z nejrůznějších oborů a obrazy přírodních krás naší vlasti. Dědicové fondů učitelských vydavatelstev se necítí povinni přispěti? Proč kanceláře urokracie mají libezny vzhled? Nemohl by se odtud nějak zahospodařit kapitálek na okrášlení holých školních stěn aspoň obrázky? Výtvarná výchova se nedá odbyti jen vápnem, potahovým papírem a několika kusy starých barvotisků v chatrných rámečcích na stěnách.

Takto se nám rýsuje velmi ubohá představa školy jako ukazatelky vkusu, zvláště když každý kus nábytku vykazuje „svébytnou“ slohovost. Ano, slohovost je první podmínkou vkusu. Vkus však nestačí k naplnění úkolů výtvarné výchovy. Ty jsou daleko hlubší, dosažitelnější. Výtvarná výchova by měla především zaujmouti a ovládnouti cit mládeže a smysl pro krásno na ukázkách lidového umění (malůvky, vyšívky a pod.). Stačí na to dnešní škola, když učitelé již jen poskrovnu bývají znalci národopisu? Kde by ostatně mladší generace k tomu přišla?

Rovněž by měla škola žactvu zprostředkovati znalost stěžejních děl českých a slovenských mistrů štětce a dláta. Může za dnešních poměrů plniti ten úkol? Má dnešní vychovatel prostředky,

aby si mohl sám dopřátí ponatření na takováto díla, nesoustředěná u nás ve státní galerii, ale porůznu uchovávaná? Proč si máme zatajovati, že opravdu máme u nás podmínky pro soustavnou uměleckou výchovu? Nezmiňuji se o tom proto, abych jen pronášel laicinou kritiku, nýbrž chci apelováním na dobrou vůli zjednati pro výtvarnou výchovu u nás předpoklady, aby se jí na školách aspoň trochu dařilo. Výsměch skutečnosti bolí mne více samotného, než by kdo mohl pociťovati zahanbení z příkrosti těchto mých řádků. Kdo je vinen? Opravdu nevím. Pociťuji jen lítost, že se ani pro budoucnost na tento problém vážně nemyslí. Jak možno zjednati nápravu, když učitelstvo jako stav je spíše ochromováno než uschopňováno, aby na takový úkol stačilo? Vyřeší tyto nesnáze výuky a výchovy pro prohloubení zájmu o výtvarné umění vysokoškolské vzdělání učitelstva? Kéž by tomu tak bylo a budoucím učitelům se dostalo lepší průpravy v tomto směru.

Po obecném zdůvodnění věci a zásadních připomínkách k tematiku uvedu praktické příklady: Z předmětů na obecné škole je to zvláště prvouka a vlastivěda, které kladou pojmový základ reáliím na vyšším stupni. Není takřka učební hodiny, která by nevyžadovala dokonalé ilustrace látky dětem podávané. Jen namátkou jsem si zjistil v jediné partii učiva pro 3. p. ročník v článku „Krokové dcery“ 27 pro děti zcela nových pojmů, jako na př. stolice (kamenná), obětní kámen, žernov, palisády atd. To je nadmíru závažné konstatování. Jaké hrubé opominutí, hromadí-li učitel pro děti pouhé názvy, i když si je pečlivě zapíše do sešitu! Oč jsou na tom lépe děti, jimž učitel načrtne tyto věci na tabuli. Osvojovací představy pracují spolehlivě nejen pro příští zpřízněnou látku, ale zaručují rovněž, že poznatky trvale utkví v paměti.

Podobně bychom měli osvětliti každý pojem zeměpisný (stanoviště, obzor, úpatí, úbočí, témě, atd.), aby kromě zážitku čerpaného ze skutečnosti mělo dítě před očima črt, která je již náznakem skutečnosti a má svou cenu pro pochopení mapy. Toho také nejlépe dosáhne seriál črt, přibližujících skutečnost výrazovým způsobem mapy.

Rovněž v přírodopise rozlišuje-li se systematika ptactva podle zobáku, jak přesvědčivě to zpodobní prokreslení takového detailu ve zvětšení. Pojednání o fyzikálních jevech, na př. o počasí, bude jistě o mnoho zajímavější v ilustračním podání. Mýlil by se však, kdo by považoval hodinu jazykového vyučování nebo počtů za málo způsobitou k použití kresebného názoru. Nauka o tvoření slova, jindy zase větné členy popřejí učiteli nejednu příležitost, aby vztahy znázornil náčrtly. Obdobně početní veličiny a číselné vztahy volají po konkrétní kresbě.

Načrtávání, nedocenený a dosud neuplatněný činitel, mělo by

napříště spoluformovati vědomí, spoluvytvářeti pojem, býti hlavním pomocníkem při osvojování si učiva. Místrem v podání bude ten, kdo bude umělcem v typisací kresebného náznaku. Tato věc je teprve v začátcích vývoje, nehotová, ale takového dosahu, že přivodí revoluční pojetí metodické praxe. Novost i jistá výlučnost tohoto pojetí klade nesporně i vyšší nároky na technickou průpravu učitele pro úkoly praxe. Činnou, tvořivou pracovní školu nemůžeme vytvořiti pouhou přestavbou kulis a jejich přemalováním. Měli bychom se již jednou zbaviti ilusorních představ, že třída je cosi jako filmový atelier, kde se natáčí a nahrává s dětmi. Navykejme se dívat na školu v pojetí Komenského, který ji nazval „dílnou lid-skosti“. Soustředěnost, snaha vždy lépe, častěji a více ukázati, názorněji objasniti, zkrátka všemi prostředky působiti k dokonalejšímu pochopení probírané látky, to by mělo být hlavním předsevzetím reformátorů. Pohotové, výstižné náčrty budou osou žákova zájmu. Kreslení se musí teprve propracovati ke své principiální úloze. Osudný omyl pedagogiky záležel v tom, že těžiště didaktické umístila ve sféře jazykové a ne na základně reálné. Manuálním uschopněním žáků učiníme je způsobilými, aby si sami usnadnili svůj poznávací proces.

Tvrdívá se, že rozumová mohutnost, inteligence člověka, je přímo úměrna jeho schopnostem abstrakčním, t. j. jeho pojmovému ujasnění skutečnosti. Není pak divu, že myšlení tohoto druhu je schopna jen menší část lidstva. Většina ustrne v prvním stadiu a „myslí“ očima, hmatem, ušima, zkrátka smysly. To proto, že se střední vývojová fáze zanedbává pro nedokonalé školení v abstrahování skutečnosti a tím se uzavírá cesta k chápání vyšších, nadsmyslových vztahů. Je přirozené, že duševní dispozice jsou u lidí různé. Někoho předurčují ke studiu, jiného k manuálnímu zaměstnání. Pravděpodobně přichází národ o dosti talentovaných hlav, které by přinesly svůj podíl ke kulturnímu a technickému pokroku národní pospolitosti, jen proto, že se jim v útlém věku nedostalo náležité průpravy k theoretickému školení pro podstatné nedostatky metody vyučování, která vůbec nestavěla na názoru. Umění učiti se zůstalo pro ně tajemstvím, neboť nepostoupili dále za smyslovou zkušenost, nedopracovali se pojmů o věcech konkrétních. Takové ztráty na pracovních ducha může zmírniti správně řízená výuka, hospodárně využívající účinku dobrého znázorňování. Mezi nimi nikdy by neměla chyběti kresba, prostředek prokazatelného dynamismu. Právě náčrt, vznikající žáků bezprostředně před očima, postihuje zrod, růst a začlenění vztahů mezi pojmy v žádoucí sounáležitost. Náčrt předem připravený, i když není bez užitku, zdaleka se nevyrovná prvému. Mohou-li žáci vnímati jednoduchost linie bezprostředního náčrtu, napodobí snáze i učitele. Ze skrovných manuálních pro-

středků kresebného náznaku se pak vytěží velmi mnoho. A k takovému obrázku není ani třeba mnoho dovednosti. Vždyť je to vlastně jen mžiková kresba. Dosavadní znázorňovadla a názorniny tím nepozbudou svého významu. V čem nedostačují, to doplní „kapesní výbava“ v podobě křídly. Tedy heslo: Vláda křídly. Není to novinka, v praxi však se to dosud mnoho nevžilo.

Jistě postoupíme dále, až se kreslený film stane součástí vyučování. Již dosavadní úzký školní film a skrovné začátky kresleného filmu dávají tušiti ponenáhlu změnu k lepšímu.

PROBLÉM OBČANSKÉ VÝCHOVY NA ŠKOLÁCH.

Václav Černý, profesor.

Od květnových dnů roku 1945 si nemůžeme u nás stěžovat na nezáměr o školu. Zcela něco jiného však je, zdali tento zdravý a odůvodněný zájem o školu postihoval zájmy školství a výchovy žáků na našich školách všech stupňů právě na těch bolestných místech, která skutečně a především potřebovala ošetření. Nutno po pravdě konstatovat, že tu byly tak zv. revoluční snahy všechno staré, třeba české a dobré, nacisty nerozvrácené, rychle odbourat. Když se nepodařilo, díky rozvázným hlavám a hlasům poctivých demokratů české školství, přechodně sešněrované do totalitní šněrovačky, suchou cestou převinout do stejně těsné a úzké šněrovačky jednotné státní školy, která by měla vychovávat v duchu dialektického materialismu a marxistické ideologie, podařilo se přece zavést do všech škol nový naukový předmět, jemuž byl dán honosný název politická výchova. Souhlasíme, aby se žactvu dostalo poučení o tom, co si všichni lidé dobré vůle představovali a představují dosud pod pojmem politická nebo občanská výchova. Je to požadavek zcela odůvodněný, poněvadž každý demokratický občan a volič má být objektivně a věcně už ve škole seznámen s právy i povinnostmi, jaké mu demokracie a zákony ukládají.

Jde nyní o to poohlédnout se nazpět, zdali se to podařilo nebo jaká poučení až dosud máme po ruce, abychom mohli tuto novou disciplinu učiniti opravdu centrem výchovy ke konstruktivnímu vlastenectví, k správně chápané demokracii a k státnosti. Věříme, že se to podaří, budou-li všichni učitelé-vychovatelé spolu s nadřízenými školskými úřady sledovat výlučně zájmy výchovné, národní a státní, a nic jiného.

Na podzim roku 1945 vydalo ministerstvo škol. a osvěty „Přechodné učební osnovy pro školy obecné, měšťanské a střední na škol. rok 1945-46“. Ačkoliv jsou to osnovy přechodné, setkáváme se v nich s určitou novotou, která byla připravena prý v ilegalitě,

totiž s dělením škol na I., II. a III. stupeň. V úvodu se mluví o tom, že osnovy jsou zpracovány v duchu vládního programu, který vyžaduje důsledné demokratisace škol, aby byl veškeré mládeži umožněn přístup k vyššímu vzdělání a aby byl zlidověn systém výchovy a povaha kultury. Už tyto myšlenky jsou dokladem zmateného a unáhleného myšlení a planého mluvení. Je tu mnoho neuváženého a nikoliv nového a jest jenom s potěšením konstatovati, že se na to nejpodstatnější dnes už nazírá zcela uvážlivě a rozumně.

V těchto Prozatímních osnovách se objevuje také onen nový předmět, jemuž se má vyučovati na všech školách všech stupňů, obecnou školou počínajíc a vyšší střední končíc. Je mimořádně poučné pro další vývoj a pro to, čemu se říká revoluce za každou cenu, vždy a ve všem, co říkají zásadní směrnice a poznámky v těchto Prozatímních osnovách o tomto nově zavedeném vyučovacím předmětu: „Aby naše škola byla změněna ve školu lidově demokratickou, bude školou politickou, to znamená především, že se stane předmětem všeho veřejného zájmu. Politická výchova pak, která se zavádí jako nový předmět, je projevem této nové orientace naší školy. Bude vedoucí zásadou, která bude pronikat celou přestavbu naší škol, určovat poměr učitele k učební látce, i žáka k učebnímu úkolu, i rodičů k celému školskému plánu. K zdemokratisování naší školy přispěje v theorii politická nauka poučováním o novém lidově demokratickém zaměření našeho veřejného života a o politické výstavbě naší lidově demokratické republiky, v praxi žákovská samospráva a žákovská organizace.“ Pro křesťansky smýšlející rodiče a zastánce svobodné školy diferencované je neobyčejně závažná ona vedoucí zásada nové školy, která respektuje jejich vůli při přestavbě naší školy. Na tento slib se nesmí zapomínat.

Vlastní politická výchova ve škole má pak podle Prozatímních osnov svůj cíl a úkol stanoven takto: „Uvědomělý a aktivní postoj mládeže k výstavbě nového lidově demokratického společenství a státu a vědomé národní jednoty, vědomí příbuznosti se všemi slovanskými bratřími a sounáležitosti s ostatními národy, družná pospolitost v práci i v užívání jejich plodů a dobré společenské návyky žactva se upevňují soustavným poučováním o životě společnosti a společenských zřízeních lidové moci a soustavnou organizací života a práce ve škole i mimo školu v duchu lidové demokracie. Prostředky, jimiž se tohoto cíle a úkolu má dosáhnouti, jsou žákovská samospráva a organizace a politická výchova.“ Není jistě zapotřebí něco vysvětlovat a na velkém omylu je ten, kdo věřil, že je v těchto slovech nějaká nová, ba dokonce revoluční myšlenka. K tomu všemu bylo žactvo v českých školách vycho-

váváno už v době první republiky, a je-li někdo přesvědčen o tom, že ne, pak ať nehledá viníka nikde jinde než v sobě. Učitelé, kteří měli kladný poměr k národu a ke svému státu, kteří sloužili národu vychovávající jeho mládež, dělali to vždycky; oni nemuseli z důvodů cizích nám ideologií sloužit nikomu jinému. Chtěl-li někdo zahlazovat mnohoslovným mluvením o potřebě aktivního postoje mládeže k výstavbě nového lidově demokratického společenství a státu svou negativní minulost, nepodařilo se mu to na dlouho, jak ukázal v krátkém čase další vývoj. Nezmiňuji se o tom, k jakým extrémům docházelo při vyučování politické výchově v prvním a v následujícím škol. roce, ale že nebylo všechno v pořádku a že výchově žactva se neprospělo, nýbrž uškodilo, o tom nejlépe mluví závažný proslov ministra školství a osvěty prof. dr. Jaroslava Stránského o občanské výchově v československém rozhlasu dne 7. září 1947. Mimo jiné řekl: „Avšak politický účel školy je právě dobrá výuka a výchova a ne politická výuka a výchova, protože ta politická výuka a výchova v nepřiměřeném věku by politické účele národního školství spíše mařila než uskutečňovala. Proto jsme se dohodli, že i to specifické seznamování žáků se základními prvky pospolitého života nazveme občanskou a ne politickou výchovou.“ Do dvou let se tedy názor na tento nový předmět, na jeho výuku i výchovu změnil, a to k dobrému. Byly sice provedeny určité korektury v obsahu i rozsahu látky do dnešní doby proti osnovám politické-občanské výchovy v Prozatímních osnovách, ale jednostranná ideová náplň, nezvládnutelné množství látky a bezhlavá roztríštěnost svědčí o ukvapené a jednostranně zaměřené práci se sestavováním učebních osnov občanské výchovy. Změnil se tedy název, ale učební látka zůstala v podstatě táž.

Všimněme si, jak to vypadá na střední škole, kde jsou tomuto předmětu věnovány týdně 2 vyučovací jednotky. Rozvrh látky nepřihlíží velmi často k potřebným žákovským znalostem v tom neb onom věku, bez nichž nelze úspěšně tomuto předmětu vyučovati, nemají-li se žactvu prostě nestravitelná a nesrozumitelná fakta předkládati k uvěření třebaš methodou nejvhodnější. Vyučování tomuto předmětu má být vždy zaktualisováno, učitel musí věnovat náležitý čas aktualitám a z nich prý má i methodicky vycházet. Krásně řečeno, ale cesta za dnešních podmínek k úspěchu vyučovacímu je daleká.

Prolistujme jen zcela zběžně dnešní osnovy občanské výchovy pro vyšší třídy střední školy a poznáme, že naše vývody o nestravitelném množství látky a její nepřiměřenost vzhledem ke znalosti jiných disciplin jsou oprávněné. V 4 vyučovacích jednotkách se má kvintán poučit o původu a vývoji českého státu,

o vývoji státoprávních poměrů Slováků, o původu a vývoji českého státu, při čemž mají být sledována všechna historicky významná vývojová období, žák má být poučen o velké francouzské revoluci, o revoluci z roku 1848, o státní formě liberalistického kapitalismu a mnohých a mnohých jiných dalších skutečnostech, jež spolu vnitřně souvisí. V 6. třídě se má promluvit ve 2 hodinách o sociálním a společenském životě v lidově demokratické ČSR, a to tak, že se proberou práva a povinnosti občanů státu jako předpoklady svobodného sociálního života, právo na práci, svoboda tisku, slova a právo sdružování. Dále společenské organizace: odborová organizace, družstevní organizace, organizace mládeže, žen, tělovýchovy, brannosti, sportu a turistiky. Význam Sokola a Junáka a význam sjednocení tělesné výchovy. Vědecké a kulturní organizace, politické organizace: politické strany, politika, její theorie a praxe. Pověstný norimberský trychtýř by nestačil, nehledíc k tomu, kolik tu anachronismů, jednostranných tužeb a přání, která mají být objektivně a důsledně k pochopení podávána sextánovi, jenž už také přemýšlí samostatně a sleduje události veřejného i politického života. V 8. třídě se probírají základní pojmy sociologie, politická věda jako praktická sociologie, lidově demokratické zřízení státní, státní moc a její orgány, hlavní obory politiky a správy v ČSR, zahraniční politika, vnitřní politika, sociální politika atd. Za 1 vyučovací jednotku se má probrat lidově demokratické zřízení ČSR, kde se má vyjít ze základů ČSR, probrat a vysvětlit přirozené právo národů na svobodu, společná vůle Čechů a Slováků, dějinné tradice bojů o svobodu, zvláště společný boj za osvobození v letech 1914—1918, za obnovu v letech 1938—1945. Dále tradice masarykovská a benešovská, národní a politické uvědomění našeho lidu, jeho pracovitost a vzdělanost, pokrokovost a odvaha, pokročilé sociální řády, světová úroveň a orientace, slovanská družba. A ještě k tomu duchovní a mravní jednota národa: demokracie jakožto politická forma uplatňování humanity. Přiznáváme a uznáváme, že je to maximum, a těžko rozhodovat i učiteli zkušenému, co by se dalo vypustit a zkrátit, opravdu jedno z druhého logicky a organicky vyplývá. A tu je nahromaděno tolik faktů a je k tomu zapotřebí skutečně vyzrálého a vědomostmi z historie podepřeného myšlení, že se odvažují s plným vědomím závažnosti, která se dotýká duševní potence a odborných vědomostí dnešního oktávána, který podstatnou část studia prožil v době nesvobody, prohlásit, že vznikne v hlavě oktávána po jednohodinovém výkladu všech těchto závažných skutečností a problémů úžasný zmatek, jestliže všechno aspoň vnímal a do paměti vtěsňal. Výsledek se tedy rovná nule.

Dále tu učitel občanské výchovy narazí na themata, která nemohou být všemi učiteli jednoznačně vykládána, často se mu může

přihodit velmi nemilá okolnost, že to, co ještě včera platilo jako magna charta a co zaručoval sám vládní košický program, dnes už podle názoru a postupu některých parlamentních zástupců lidu na př. v ústavním výboru neplatí anebo jen po dobu trvání dvouletého plánu, jindy jsou to naprosto rozdílné názory na krajové a zemské zřízení, právo asylu a jiné aktuality, které nejsou v souladu s objektivním výkladem. Jednotný výklad tedy není možný a je v naší škole také nežádoucí. Správně na tuto otázku odpovídá ministr školství a osvěty ve zmíněném rozhlasovém projevu: „Jednotný výklad politických zásad a politických událostí je možný jen ve školách, které si zřizuje pro své účely vládní soustava totalitní, založená na monopolu jediné strany. V našem demokratickém Československu takové nadiktované, tak říkajíc osnované jednoty ve výkladu politických zásad a v posuzování politické praxe nebude. Naše ústava dovoluje a dovolí i v budoucnosti politiku opoziční. Představte si, kam by to vedlo, kdyby jedna část učitelů v občanské nauce vykládala politické aktuality vládně a jiná opozičně.“

Souhlasíme s názorem a přesvědčením pana ministra v tom, že nelze vykládat aktuality vládně a opozičně; přihlížíme-li však k látce, kterou dnešní osnovy předpisují, plyne z toho, že nemůže učitel dát uspokojivou odpověď na mnoho otázek a temat, poněvadž odpověď na ně nebyla dosud vládou dána a tudíž nevystačí se tu ani s objektivním přihlédnutím k politice Národní fronty. Je to na př. otázka pravomoci pověřenstev, centralisace a decentralisace a mnohé jiné problémy, které nám zodpoví teprve příští nová ústava. Kterak na př. zodpovědět zásadně zvědavou otázku o právu na opozici v demokratickém státě a neublížit dnešnímu systému NF?

Občanská výchova se může stát důležitým vyučovacím předmětem v příštích letech, jestliže se přihlédně ke všem zkušenostem, které jsou zatím po ruce, bude-li látka podstatně zkrácena a bude-li se občanské výchově vyučovat až na stupni žákovské chápavosti přiměřeném. Demokracie liberalistická a demokracie lidová se nedá vykládat populárněji a terciánskému mozku přiměřeněji než septimánskému nebo oktavánskému, chce-li učitel postihnout pravou podstatu rozdílů a neublížit žádnému z obou systémů. Bude tedy zvláště důležité nalézt vhodný věkový mezník, kdy se dá úspěšně s výukou občanské výchově započít, a i tu budou určité potíže na školách koedukačních, poněvadž zájem žákyň je jiný než žáků.

Nejzávažnější však je to, aby učebná látka občanské výchovy podávala na závažné a dosud nezodpověděné otázky odpovědi určité a shodné s naší příští ústavou a aby učebnice, jichž se určitě v budoucnosti také učitelé dočkají, vykládaly látku objektivně a zase v naprosté shodě s duchovní náplní naší příští nové ústavy. Dnešní pomůcka učitelů občanské výchovy, měsíčník „Občanská výchova,“

který vydává stát. nakladatelství, neodpovídá ani zdaleka požadavkům učebnice objektivní. Z toho všeho lze tedy usuzovat, že se občanská výchova na školách stane vážným a užitečným předmětem tenkrát, až budeme mít novou ústavu a v duchu jejím také nový školský zákon. Dělat podle mého názoru školský zákon a definitivní nějaké uspořádání látky a její náplně pro občanskou výchovu před uzákoněním nové ústavy nemá vůbec smysl. Mohlo by se stát, že by se objevil podstatný rozdíl mezi duchem školy a duchem veřejného a státního života, jak jej vyjádří ústava, a toho je třeba se vyvarovati.

„Vychovatel věrný nadstranickému poslání má úkol velmi obtížný, chce-li svou práci opravdu aktualizovat. Či může svým žákům a dospělým posluchačům popřít skutečnost, že jsou v národě nejednotné a ostře se střetávající názory o theorii a praxi jednoho státu, o zásluhách a průběhu osvobozovací a odbojové činnosti, o vztazích k Západu a Východu, o občanských svobodách v praxi, o nadstranickosti v odborovém hnutí, v úřadech i v armádě, o vedení znárodněného průmyslu, o hospodářských číslech dvouletého plánu, o skutečné a o zdánlivé jednotě mládeže, o rozdílech mezi propagandou a informacemi, o spravedlivém a účelném způsobu, jak zmenšit počet veřejných zaměstnanců, ale i o tom chce-li neb nechce-li jedna část Národní fronty mocensky ovládnout druhou, tedy o věcech, z nichž mnohé patří k základním kamenům původně společného národního programu a které také patří do naukového programu občanské výchovy. — Namnoze tu jde o rozpory, jež nabyly forem nenávistného a záluďného boje, v němž nemůže býti vychovatel autorativním rozhodčím.“

Z článku E. Vlasáka, Krise občanské výchovy, v Nár. Osvobození, který citoval pan ministr školství ve svém rozhlasovém projevu.

OBCHODNÍ ŠKOLSTVÍ A PRAKSE.

PhDr Jan Drábek, profesor.

Jsou kritiky oprávněné a jsou kritiky neoprávněné. Jsou kritiky, které diktuje dobrá vůle a porozumění vsutku věcné, a jsou hlasy odporu a zlovolného odsudku, jež vyplývají ze zaujatosti, neinformovanosti, jisté škodolibosti. Kdybychom soudili z veřejných projevů různých činitelů hospodářského a obchodního života, plnila by naše obchodní učiliště svůj úkol velmi špatně. Stížnosti zabíhají

tak daleko a jsou namnoze tak sofisticky stylisovány, že jim pomalu začínají věřit i mnozí učitelé obchodního školství, div se praktikům neomlouvají za neuspokojivé výsledky své práce. Probereme-li však objektivně všechny výtky, shledáváme, že každý praktik posuzuje absolventy, obchodních akademií nebo škol z úzkého hlediska svého oboru nebo podniku. Speditér se diví, že absolventi neznají tarify, že nevyplní bezvadně nákladní listy, šéf chemického závodu žasne nad neznalostí výroby některého druhu produktů, kontory vytýkají neznalost různých forem účetnictví a že nedovedou hned hbitě a samostatně vyplňovati různé tiskopisy, ředitelé korespondence nechtějí pochopit, že absolvent nemůže hned sestavit akviziční německý dopis, který i v mateřském jazyce patří k nejobtížnějším druhům obchodních písemností, vedoucí prodejen by zase rádi viděli cvičené odborné prodavače atd. atd. Společný všem stížnostem je požadavek znalostí jazykových a mechanického výcviku v těsnopise, v psaní strojem, v účtářenských pracích a pod. — a tu jsou ovšem požadavky dalekosáhlé: dokonalá znalost aspoň jednoho cizího jazyka, ale raději hned dvou nebo tří, dokonalé ovládnutí těsnopisu českého i cizojazyčného, dokonalá zručnost na psacích strojích a strojích účtovacích všech značek atd., při čemž je zajímavé, jak málo se ozývá volání po otevřené, bystré hlavě, po inteligentním absolventovi s rozhledem hospodářským a kulturním, po člověku logicky a samostatně myslícím. Výtky se týkají jen věcí a znalostí více méně mechanických, jež lze si osvojit drilllem, při nichž může býti člověk svou všeobecnou úrovní inteligence zcela podřadný. Praxe tudíž volá po vycvičených robotech, aniž přihlíží k úkolům vyšší střední školy odborného směru, jejíž povinností je dáti žactvu jistou míru obecného vzdělání, vypěstiti co nejdříve jejich inteligenci a schopnost zdravého úsudku, vytrýbit vkus — a teprve do tohoto rámce zasadit náplň odbornou, poskytnouti znalosti a dovednosti určené pro dalekosáhlé a rozlehlé pole dnešního spletitého hospodářského života, který jako po každé válce i tentokráte je v revolučním přerodu, jenž představuje tlak a nárok životních potřeb, tužeb, věr a programů nových, rodících se z nepřetržitě pokračujícího vývoje. Veliké národy světové již dávno pochopily, že opravdový a trvalý úspěch v hospodářském podnikání je podmíněn právě touto všeobecnou inteligencí a celkovou úrovní vzdělanostní — SSSR budiž tu vzorem a příkladem obzvláště nabádavým — o které kapitalističtí snobové mluví povýšeně a s pohrdáním. Kapitalisté a lichváři zpravidla nejsou lidmi vynikající inteligence; cítí prostě živočišně směr nejmenšího odporu a tam se příživnický vrhají. Vzmáhá-li se zloba či škodlivost kapitalismu, je to příznak zlenošení a úpadku inteligence, která pozbyla aktivity, a na její místo samočinně nastoupil mechanismus hmoty resp. kapitálu, který

ovšem nese společnost k bankrotu a do mravní zkázy. Výrok: „V praxi se to nebude potřebovat, to je zbytečné“ by neměl ani vyjít z úst opravdového praktika, který musí vědět, že se v životě nic neztratí, čemu se člověk naučil, a že právě ty „nepraktické“ vědomosti vytríbí inteligenci tak, že se pak dostaví i úspěchy hmotné. Lze vůbec rozhodnout, co je praktické a co nepraktické, čeho člověk bude jednou potřebovat a k čemu nikdy se nedostane? Odříkaného chleba největší krajíc! Jedno je jisto: člověk inteligentní a logicky myslící hravě vnikne do každé práce; vyplňovat nákladní listy se naučí vzdělaný člověk ihned, jen co mu to někdo zapracovaný ukáže; je-li zručný na psacím stroji jedné značky, postačí vysvětlit rozdíl od značky jiné a již druhého dne bude na něm psát stejně hbitě; má-li kdo dobré základy jazykové, osvojí si vkrátku i konverzací, obzvláště je-li mu dána možnost pohybovat se nějaký čas v cizím prostředí. Na obchodních učilištích jde také o výchovu vědeckou a proti oboru matematicko-komerčnímu, pěstujícímu výhradně rozum a smysly, učícímu pozornému ohledávání faktů, srovnávání a indukci, dobrou protiváhou a příjemným oddechem se jeví právě předměty literárně historické, jež těmto školám, a vůbec školám odborným, které do značné míry jsou školami pracovními, vtiskují pečeť duchovnosti.

Škola dává žákům pouze základy. Z této skutečnosti nejsou vyňata ani učiliště odborná. Proto i obchodní akademie může klásti jenom základy vzdělání všeobecného i odborného, může pouze ukázati žákům cestu, dáti jim podněty, vzbuditi zájem a zvědavost. U odborného školení nad to přistupuje i ta pedagogicky nemilá a proto obtížná okolnost, že se praxe celého hospodářského života ustavičně mění, věci s pečlivostí nastudované pozbývají třeba už do roka platnosti, vyplňování pověstného nákladního listu se rázem zhatí změnou formuláře, takže z důvodů ryze praktických nelze jinak než omezit se opravdu jen na základy a na povšechné odborné vědomosti a pro další postup spolehnout se na všeobecnou inteligenci žakovu a odborný důvtip, který musí získat školským studiem.

Avšak ani zdánlivě tak jednoduchý a skromný požadavek nemůže obchodní škola splnit, aby si totiž žáci dokonale osvojili třeba jenom jediný obor. Žádný žák nemůže předem vědět, v jakém odvětví bude jednou pracovat, a nikdo mu nezaručí, naučí-li se na př. dokonale francouzsky, že se stane opravdu francouzským korespondentem, když bude třeba pak počítat fůry řízků v cukrovaře nebo bude pokladníkem v okresní záložně. Dokonale si ve škole osvojit cizí řeč není ani možno, protože nikoho nenaučíme v ní myslit, a praktické žádají po jazykové výuce: „Mluvit, mluvit! Pryč s gramatikou a literaturou!“ Jejich ideálem je asi vrátný v mezinárod-

ním hotelu, který umí pro svůj obor skutečně zběžně třeba deset jazyků, totiž fráze, obvyklé dotazy a odpovědi a nic víc. Ale právě ta zavrhovaná mluvnice, stejně již omezená na to nejnütnější, dává pevný základ jazykovému povědomí i v mateřtině*) a obyčejně literatura, která jest nejvýmluvnějším projevem kultury národů, což, tuším, ani pro obchodní praxi není bez užitku, zapaluje zájem o cizí jazyk, neboť nelze vážně tvrdit, že by se dávali žáci uchvacovati krásou na př. ruského obchodního dopisu nebo pojednáním o londýnské burse. Nezapomínejme, že věčné procvičování cizích řečí na obchodních námětech, jichž užijí dosyta ve všech téměř předmětech, se dokonale zprotiví i tomu nejsvědomitějšímu studentovi a že moderními jazyky chceme na odborných školách poskytnouti i vzdělání formální, při čemž nesmíme dopustit, aby duševní práce klesla na úroveň vysilující námahy. Utilitarismem jest jazyková výuka na obchodních učilištích prosáklá skrz naskrz a požadavek přesné výslovnosti bývá až přepínán, jak zkušeně dovozuje univ. prof. dr. Václav Příhoda**), na př. v angličtině „není třeba velikého fonetického kejklířství“, zejména pokud nejsou v germánských řečech pravidla výslovnosti egalisována. Výchova jazyková úspěšně postupuje, podotýká univ. prof. dr. O. Chlup***), jedině v souhlase s psychologickými momenty myšlení a mluvy.

V ohledu kulturním odborné školy všeho druhu snaží se býti dokonale neutrálními; nepatří nikomu zvlášť, protože patří všem. O kulturních poměrech a problémech lidstva poučujeme objektivně, protože vědecky, a vždy šetrně, vážíce si světového názoru, jež si kdo osvojil, nebo pro nějž byl získán, zejména zpevňuje-li charakter a mravní stránky člověkovy. Mravnost patří k předním zájmům občanský i lidským, a mravní poučování, opřené o jednotné a neměnné zásady, nevtíravě vrostlo na obchodních učilištích v celý směr vzdělávání. Jsme-li však přesto neuspokojeni, tož jenom proto, že bychom občanskou výchovu rádi viděli výslovně doplněnu osnovami o společenském chování, jež nechceme ponechávati jen více méně nahodilému poučování, neboť býváme svědky toho, že pro nával nových a nových speciálních úkolů ve snaze, aby se mládeži dostalo co nejodbornějšího vzdělání, výchova je opomíjena nebo odsunována, aby prý nezabírala místa výuce. Nad chováním mladých sotva kdo dnes propuká v hlučný jásot.

*) Prof. Jan Kaňka v čl. „Plní obchodní akademie svůj úkol?“ ve Zprávách obchodního školství, roč. X., č. 2.

***) Václav Příhoda: „Psychologický výběr v pedagogice“, str. 148 a násl.

***) O. Chlup: „O možné reformě jazykové metody po stránce věcné“ ve Věstníku českých profesorů, roč. XIV., str. 27.

Praktický i mechanický výcvik mají obchodní učiliště stále na zřeteli a poučné exkurse, návštěvy výstav a podniků kulturních patří ku podstatě vyučování. Pokud jde o přednášky a debaty praktiků a znalců, po nichž mnozí nespokojenci volají a jež na nejedné škole byly proto zavedeny, ukázalo se, že nemívají úrovně a se stanoviska pedagogického jsou proto zařízením tuze povážlivým. Přednášky různých těch činitelů hospodářského života bývají namnoze tak primitivní a chatrné, že se jim žactvo směje. Nedovedou zpravidla rozlišovat důležité od méně důležitého, věci hlavní od vedlejších, nerozpoznávají, co žáci chápat mohou, anebo vykládají s vážnou tváří věci žákům dávno známé a povětšinou tak nezáživně a neobratně, mluvnický chybně, „lidově“, anebo zas tak strojeně, až je z toho dozírajícímu učiteli úzko, jemuž nezbyvá, než aby znepokojenou, protože zklamanou mládež aspoň pohledem krotit. Tak však noslouchá buď z přinucení, nebo ze zdvořilosti — a prospěch odtud nevzchází žádný, ledaže bylo zabito několik vyučovacích hodin a promarněn čas, přerušena práce a uvolněna školní kázeň. Nutno proto podobné „výlety do praxe“ organisovat s rozvahou a střídme. Praxe totiž bývá mnohdy tak špatná, že nemůže býti vzorem pro obchodní školy, jež proto musejí zesílit svůj praktický zřetel jinak a jinde.

Při úvahách o práci na obchodních učilištích nutno mít na mysli ještě jeden závažný fakt. Do těchto škol přicházejí žáci většinou z měšťanek, méně z kvarty. Ze škol měšťanských to sice bývají žáci nejlepší, ale i ti pocházejí přechasto z žakovského materiálu již přebraného, neboť se u nás vyvinul běžný zjev, že chlapec, který má „dobrou hlavu“, zpravidla odchází na školu střední a takřka výjimkou přerušuje tu své studium z opravdového zájmu o hospodářský život. Ze středních škol přicházejí na obchodní akademie žáci většinou slabí, neprospívající v latině nebo jiném středoškolském předmětu. Je proto nikoli snadné dosáhnouti jen minimálního vyučovacího cíle, a naše obchodní školy se činí, seč jsou. Proti chudákům, kteří se s námahou protahují skulinami klasifikační stupnice a které produkuje každá škola všude na světě, školy vysoké nevyjímajíc, nesměji se přehlížeti ty spousty absolventů, kteří se vbrzku zapracovávají a dosahují vynikajících postavení. Z jejich úst výtek a stížností na práci obchodního školství slyšeti nejméně. Obdiv pro autodidakty, kteří v praktickém životě vynikli bez školy a mimo ni, a poukaz, že cesta do úspěšného života nemusí vésti školou studijní, nesdílíme, leč jako výjimku, která potvrzuje pravidlo, že erudice, kterou skýtá regulární školní výchova, neobyčejně usnadňuje vstup do praxe, neboť není samouka, jenž by upřímně nelitoval, že se mu nedostalo systematického vzdělání školního.

Jiná je otázka, jsou-li kandidáti profesury dostatečně připraveni

pro svůj učitelský úřad, který na odborných školách ve srovnání se školami středními je o to odpovědnější, že odtud vycházejí hotoví lidé. Filosofická resp. přírodovědecká fakulta sleduje jiný účel než připravovati posluchače pro učitelství na střední škole; vychovává či chce vychovávat badatele a učence. K tomu cíli směřují přednášky, seminární cvičení i zkoušky, při nichž má kandidát prokázati, že zná svůj obor vědecky dostatečně a že se seznámil s vědeckou pracovní metodou. Podnes někteří profesori prohlašují, že universitě nic není do toho, čím posluchači chtějí být, a hájí výhradní vědecké poslání vysoké školy. Kdybychom se ptali studentů, proč se dávají zapisovat na filosofickou fakultu, odpověděli by z velmi veliké většiny, že chtějí být středoškolskými profesory, a jen tu a tam některý by se přiznal, že hodlá věnovat se výlučně vědě, tedy přepychu, kterého si může dopřáti jen člověk opravdu zámožný a hmotně nezávislý, a to naši kandidáti profesury nejsou. U nás se hledá ve studiu především zaměstnání, chléb náš vezdejší. Není snad jiné fakulty, na níž by byl tak nápadný rozdíl mezi tím, čemu se student učí, a mezi tím, čeho potřebuje v životě, jako je tomu právě na fakultě filosofické resp. přírodovědecké. Vypracují-li se mnozí středoškolští profesori ve velmi dobré učitele a příkladné pedagogy, příslušná fakulta má o to zásluhu pramalou. Výsledek pěti- či šestiletého studia — počítáme-li i stadium zkouškové — jest ten, že kandidát má hlavu plnou odborných vědomostí, zná svůj předmět podle stavu posledního bádání a výzkumů, ale neví nic o metodě, jak svému předmětu bude vyučovati, a jen málo o psychologii dospívající mládeže a cosi o všedních otázkách školského života. Pedagogika s metodikou má pro kandidáta středoškolského učitelství právě takovou cenu jako znalost oboru a z praxe víme, že nezřídka vynikne a žáky víc naučí výborný metodik a přitom prostřední znatel svého oboru než obráceně. Smutné však je a ubozí žáci, kde s prostřední znalostí oboru ruku v ruce jde neznalost metodiky. Nezáleží vždycky na tom, čemu vyučujeme, nýbrž jak vyučujeme, tedy na kvalitní stránce a na struktuře vyučování. Zkušební rok, v němž kandidát je uváděn ve svůj úřad učitelský a kdy si má osvojit, co mu fakulta nedala, za mnoho nestojí, protože je to pouhá formalita — a ani té na našich obchodních školách není. Zde kandidát je ponechán dobré vůli ředitele, chce-li se s ním zabývat, chce-li mu uštedřovati nějaké ty pedagogické pokyny, chce-li ho vésti po neschůdné cestě učitelských prvopočátků a má-li vůbec kdy se mu věnovati při svém věčném písaření. Pravidlem to dopadne tak, že mladý profesor popadne učebnici, podívá se, co v ní je, a jde to do třídy přednést. Napodobuje vysokoškolského profesora. Přednáší, místo aby učil a vychovával. Neuvědomuje si rozdíl mezi školou vysokou a studiem na škole střední či dokonce odborné,

protože mu ty věci nikdo nevyložil ani na ně neupozornil, zapomíná, že na universitě všechnu práci vykonává student sám, kdežto na střední a odborné škole většina práce připadá učiteli, neví, že mnohých podrobností, s nimiž onehdy předstupoval před vědeckou komisí pro učitelství na školách středních, musí se v praxi zříci, poněvadž nemůže od žáků požadovati všechno to kvantum, kterému se sám naučil, že jeho úkolem je dáti dobré základy a pevnou kostru, zkrátka že musí své odborné vzdělání v sobě přehodnotit a přizpůsobit je rozumu a chápavosti svých žáků bez všeho přetěžování, jež bývá počátkem všech dalších těžkých hříchů pedagogických. Některému z nováčků snad je v těchto dobách tápání pomůckou a vodítkem vzpomínka na dobrého profesora, který ho vzdělával na gymnasiu, jehož ctihodný příklad ho stáhnul na filosofii či přírodní vědy. Má-li náš profesorský mládenec lásku k svému povolání a porozumění pro duši svých žáků a způsob jejich myšlení, jistě si časem sám vytvoří svou vlastní metodu, jak učit, svůj vlastní systém, jak s žáky jednati, rozpomene se na pedagogická kolegia, do nichž nechodil, a pedagogický seminář, kterému se obyčejně vyhýbal, protože se domníval, že tam nic nepodchytí při takovém návalu zapsaných, a poněvadž pedagogika vůbec byla považována za trpěnou popelku a předepsaná kolokvia přítěží a zbytečným zdržováním od vlastního oboru vědního. Sáhne po čase i do pedagogické literatury — a tak, vystaven různým složitým náhodám, se proboují a prodírá k metodě, o níž se domnívá, že je nejlepší a neúčinnější. Tato namáhavá honba za ideálem dokonalého učitele také má v sobě něco dobrého, protože takhle vyrůstá osobnost učitelova individuálně odlišná, která žakovu individualitu musí činiti východiskem své práce, nepropadá otrocké šabloně a varuje se vlastních rozmarů.*)

Novorozené pedagogické fakulty, které mají ukojit starou tužbu učitelstva po vysokoškolském vzdělání, přivodí nesporně nápravu v nedostatecích pedagogického školení i u kandidátů profesury, bude-li theoretické studium pedagogiky jakožto samostatné vědy duchové úměrně vyváženo i zřetelem praktickým, pro nějž při ryze vědeckém ustrojení filosofických a přírodovědeckých fakult nebylo tu místa, času ani dost zájmu, budou-li profesori této fakulty mimo nutné svěcení vědecké míti i nezbytné zkušenosti didaktické, praktickou znalost pedagogických disciplin, budou-li z vlastního názoru znáti školy, pro něž mají vychovati nový učitelský dorost, budou-li jim známy i školy odborné všeho druhu i směru, o nichž se zpravidla v pedagogice nemluví a které v moderní době mají zvýšené poslání a zvláštní důležitost vzhledem k přípravě pro speciální po-

*) O. Kádner: Základy obecné pedagogiky, I. 305.

volání životní, budou-li poznatky svého oboru vlastním úsilím důkladně rozmnožovat a badatelsky prohlubovat a přitom plně se věnovat svým posluchačům a vytrvale s nimi pracovat, budou-li stále mít před očima stav národního vzdělání, jemuž sloužit je předním úkolem pedagogiky jako vědy praktické. Za východisko i střed vši theorie vychovatelské považujeme „koncentrovanou formu kulturní filosofie“ — dějiny pedagogiky,**) v nichž se protíná všechna problematika a prolínají všechny zájmové sféry pedagogické, které právě tak jako dějiny filosofie jsou dějinami omylů lidského ducha a jeho snažení, náprav i vznětů, v nichž sledujeme tradice minulosti a vážeme je s pochopením, zaujetím, službou i bojem pro revoluční touhy a cíle doby i na poli školském. Bez smyslu pro silnou tradici, bez cenění tradice živé a účinné, které přisuzujeme i ve školské fázi vývojové závažné místo, nelze dobře patřiti ani do pedagogického budoucna, které chceme stvořit k obrazu svých reálných představ a splnitelných ideálů. Takový čtyřstaletý povzdech M. E. Montaignea: „Především přál bych si dobře znáti svůj jazyk mateřský a řeč svých sousedů, s nimiž mám nejčastější styky“ právě dnes zamrazí svědomitého filologa na obchodní akademii. . . Historie učí rozvaze. Pohled zpátky a vyrovnání kroku není zpátečnictvím a střemhlavé skoky nejsou vždycky pokrokem. Z dějin vychovatelství nabýváme nejnázornějšího obrazce organizačního růstu školského a ujistíme se na př. o zbytečnosti bifurkace téhož typu školy, jako obchodní akademie a obchodní škola, a s uspokojením sledujeme samovolný zánik přežilých, už nevyhovujících „dvouroček,“ leč bychom se jich zastávali pro dorost dívcí.

Znamenitým zařízením pro profesory obchodních učilišť jsou každoroční velikonoční vzdělávací kursy o výborné organizaci vnější, ale většinou neuspokojivé náplni vnitřní. Pro profesory dávno již odrostlé universitním síním nutno vsunout do programu odborné přednášky vysokoškolských vědců, nechtějí-li zastarat a vědecky ustrnout; na řešení tíživých starostí stavovských vybude při tom vždycky času dost. Začátečnickům se pak výtečně shodí pedagogicko-didaktické návody od pedagogických kapacit a zkušených školských odborníků. Zvětralé a zmechanisované vědomosti bezpodmienečně nutno osvěžiti a oduševňovati; sám k tomu mnohý profesor, zavalený nadměrným počtem vyučovacích hodin, nestačí, zejména přednáší-li ještě ve večerních kursech jazykových, účetnických atd. Toto vypětí se jednak po něm při stávajícím nedostatku sil žádá, jednak o vedlejší příjem sám stojí; *primum vivere, dein. . .*

K čemu se budeme muset opět vrátit, jsou t. zv. programy čili výroční zprávy. Jestliže za Rakouska to byly obsažné, cenné publi-

**) O. Kádner; Dějiny pedagogiky, I. 5 m.

kace — nejeden odborný příspěvek podnes je vědeckou literaturou citován — za první republiky se omezovaly na bezvýznamné a nezajímavé statistiky, a vědecké pojednání, jemuž obyčejně býval z úsporných důvodů“ předem vymezen rozsah, tu bylo trpěnou výjimkou. Výroční zprávy bývaly nejenom výbornou reprezentací školy, ale namnoze i nejhodnější tribunou publikační pro vědecké snaživce, a skýtaly nejpřesvědčivější vzhled do úrovně středoškolských profesorů. Navažme proto na tuto starou, dobrou zvyklost a suchopar statistických údajů, jež si žádá školská vrchnost a které nikdo nečte, učíme stravitelnějším odbornými články a pojednáními ze své učitelské praxe.

Aby oprávněných výtek podstatně ubylo — od neodůvodněných předhůzek a kverulantství si lehce pomůžeme — jsou nezbytny bezplaných omluv, výmluv a bez příslovečného zrníčka soli opravy a úpravy, ut supra demonstrandum erat.

KATOLICKÉ ŠKOLY.

Z pastýřského listu polských biskupů.

Velké starosti působí školská otázka. Otevřené nepřátelství bojuje proti svobodným katolickým školám. Úřady znemožňují další jejich rozvoj. Ohlašují nová omezení. A při tom je katolická škola nutný předpoklad svobody rodičů řídit výchovu svých dětí.

Vyučování náboženství bývá omezováno pod nesprávnými záminkami úspor, hlavně času. Hlavně se to jeví ve vyučování náboženství na odborných školách.

Na mnohých mateřských školkách a sirotčincích byly zakázány kříže a společná modlitba a účast na mši svaté.

Biskupové rovněž energicky protestují proti tomu, že pod nejrůznějšími záminkami bývá obyvatelstvu znemožňována účast na mši sv. nucením lidu pracujícího k práci v neděli a zasvěcené svátky.

Novinářská fakulta katolické university v Nymvékách. Katolická universita v Nymvékách zřídila fakultu pro novinářství. Fakulta má tři stupně studia: první skupina je povinná pro všechny posluchače novinářství. Přednáší se bohoslovné nauky, filosofie, politický seminář a národohospodářství; z novinářství pak o problémech sociálních a právních. Druhá skupina — vyšší stupeň — je věnována povšechnému studiu a každý posluchač je zavázán navštěvovati přednášky, na něž se dal zapsat. Přednáší se bohosloví a filosofie. Dějiny a ústavní právo se přednášejí v prvním a druhém roce, literatura a dějiny umění jsou určeny pro posluchače druhého a třetího roku. Finanční nauka se přednáší ve všech třech ročnících. Přednášky třetí skupiny jsou nepovinné. Všichni posluchači musí mít zapsáno nejméně 15 hod týdně.

Mezinárodní revue katechetských studií. Již od roku 1934 studenti bohosloví z Tovaryšstva Ježíšova na lovaňské universitě, tvořice mezinárodní společnost, pracovali na vydávání dokumentů, které by přispívaly k řešení řady problémů, především v katechetice. Vydali Úvod do katechetické literatury a zřídili Centre Documentaire Catéchétique. Za války v letech 1941—1945 vydali pět prvních svazků sbírky nazvané Svědectví o Kristu. Aby činnost mohla býti rozšířena také spoluprací s cizinou, bylo Centre Documentaire

Catéchétique přeneseno do Bruselu — 27, Rue de Spaa. — Na činnost Ústředí potom navazuje čtvrtletní revue s mezinárodním posláním „Lumen Vitae.“ Revue je psána francouzsky a anglicky. Mezi spolupracovníky je řada vynikajících odborníků.

Republika zajišťuje provedení tohoto práva studijními stipendii, rentami rodinám a jinými výhodami, kterých lze získati konkursem.

Článek 29.

Republika podporuje vědecké bádání a technické pokusnictví a napomáhá jeho rozvoji.

Nové katolické gymnasium v Brně. V neděli 7. prosince posvětil J. E. nedp. biskup brněnský Msgr. dr. Karel Skoupý nové katolické gymnasium v Brně v Masarykově čtvrti nad Wilsonovým lesíkem. Toto otevření další katolické střední školy nechť posílí ty malověrné, kteří se na naše církevní školství dívali s určitými obavami. Přejeme novému biskupskému gymnasiu hodně zdaru a čtenářům přineseme v příštím čísle bližší zprávy.

ŠKOLSKÁ ORGANISACE A REFORMA.

Nová ústava italské republiky zaručuje svobodu vyučování.

Článek 27.

Právníkové osoby a soukromníci mají právo zřizovati školy a ústavy. (V orig. Enti e privati hanno diritto di istituire scuole e istituti.) Zákon má při stanovení práv a povinností škol nestátních, které žádají o zrovnoprávnění, zajistit jim plnou svobodu a jich žákům stejný stupeň školní výchovy, jaké se dostává žákům státních ústavů.

Předepisuje se státní zkouška při vstupu do různých druhů a stupňů škol a při ukončení studia, a rovněž pro oprávnění k výkonu povolání. Vrcholným kulturním institucím, universitám a akademii se přiznává právo vydávati autonomní ustanovení v rámci povoleném státním zákonem.

Článek 28.

Škola je přístupna všem. Nižší vzdělání trvá aspoň osm let a je povinné a zdarma. Schopní žáci, kteří si toho zaslouhují, i když nemají prostředků, mají právo dosáhnouti nejvyšších stupňů vzdělání.

NÁVRH ZÁKONA O ZÁKLADNÍ ÚPRAVĚ ŠKOLSTVÍ.

(Poznámky k redakci návrhu MŠO č. 6862/47 pres. 8.)

Dr. Karel Bureš, profesor.

Z denního a odborného tisku vyplývá jasně, že neustala snaha provésti školskou reformu v duchu nových socialistických ideí. I schůze, konané zastánci navrhované reformy po venkově, ukazují, že je stále snaha, provést právě tuto reformu. Je tedy nutno posoudit s hlediska katolického příslušné návrhy. Poslední redakce návrhu vyšla v MŠO pod č. 6862/47, pres. 3 a byla uveřejněna v časopise ROH „Školství a osvěta“ roč. II., č. 6 z 21. března 1947. Snad byla vypracována pozdější redakce, ale dosavadní zkušenosti s podanými návrhy opravňují užiti tohoto, poněvadž základní směrnice se v návrzích dosud nezměnily, změny se týkaly pouze věci

zevních. V uvedeném časopise byl uveřejněn návrh za tím účelem, aby k němu zaujala odborná veřejnost své stanovisko. Nemůže tedy nikdo zazlívat, že i katolíci k němu podávají své poznámky, obzvláště když se neustále z určitých stran tlačí na uzákonění ministerského návrhu.

Je však třeba předem něco zdůraznit. Katolíci se nestavějí a nechtějí stavět proti reformě nynější školy tam, kde je jí potřeba. Nikdy však nemohou schválit takovou reformu, která je protikřesťanská nebo pro křesťanství nebezpečná, která opouští základ, jímž je Kristus, a staví na úplně protichůdném základě. Kdyby s reformou souhlasili pro výchovu svých dětí, pak by zasluhovali, aby jimi každý pohrdal, poněvadž jsou křesťané a katolíci neváží si svých katolických zásad. Proto je nutno podrobiti návrh kritice s hlediska katolického. Demokracie ovšem vyžaduje, aby hlasu katolických rodičů bylo dbáno.

Dokazovat, že rodiče mají právo na děti, že jsou povinni se o děti všestranně starat, nejen o tělo, nýbrž i o duši, nejen o výchovu tělesnou, ale i o duševní, není třeba, poněvadž je to u normálně myslících lidí samozřejmostí. Podobně je jasné, že se katoličtí rodiče ve svém katolickém nazírání musejí řídit katolickou naukou, jak jí zachovává a předkládá jediné oprávněná učitelka Církve. Aspoň tak musí býti jasný tento požadavek, jak je jasno, že příslušník nějakého ideového hnutí se musí řídit zásadami toho hnutí, jak je stanoví vlastní vedení.

Probereme tedy všechna ustanovení navrženého zákona se stanoviska katolického, a řekněme to naplno, církevního názoru světového. Ostatních hledisek si budeme všimát málo nebo nic, i když tím nechceme říci, že bychom s jiných hledisek byli s návrhem spokojeni. Po této stránce se již o návrhu vyjádřili a stále vyjadřují školští odborníci.

Ani katolické hledisko nebude ponejprv v tomto rozboru uplatněno. Neboť připomínky právě s tohoto hlediska byly uplatňovány v tisku a posílány do ministerstva nejen od soukromých osob, ale i od reprezentantů katolicismu u nás — od biskupů — pokaždé, když se objevila nová redakce návrhu o základní úpravě školství. Tu shrneme krátce vše, co je pro katolíky neúnosné.

Par. 1. navrhovaného zákona zní: „Veškeré mládeži se dostane jednotné výchovy a obecného vzdělání ve školách.“

Co myslí návrh jednotnou výchovou? Jednota může býti v cíli, k němuž se někdo vychovává, nebo v základu, z něhož se vychází. Nikdo nebude namítat, aby výchova ve školách byla vlastenecká, vedla k lásce vlasti, aby škola vychovávala dobré a obětavé občany. Ale jistě se nebude souhlasit, aby výchova vycházela z jediné ideologie a vedla ke stranickému cíli. Vždyť to se vytýkalo staré ra-

kouské, prý katolické škole, že nutila ke křesťanskému životu a ke křesťanské výchově i děti rodičů nekřesťanských. Co to bylo křiku o znásilňování svobody přesvědčení. Proto se nechce ani věřit, že by nynější demokratický stát, který se staví proti starému, prý theokratickému státu, mohl nebo chtěl nutit k výchově na jednotném základě ideovém, i když si tuto ideu rodiče nepřejí a s ní nesouhlasí. Je proto nutno, aby hned první paragraf přesně vymezil, co si představuje jednotnou výchovou.

Jistě má stát právo, jak to zdůrazňuje i encyklika Pia XI. „O křesťanské výchově“ naříditi a dbáti, aby všichni občané znali občanská a národní práva, aby byli přiměřeně vzděláni ve vědách, v mravnosti i tělesné zdatnosti, ale při tom má stát šetřiti všech práv Církve a rodiny ke křesťanské výchově a také spravedlnosti, která každému dává, co mu patří. Tuto výchovu nazývá encyklika občanskou. Tato výchova může a musí býti ve státě jednotná pro všechny, ovšem za předpokladu, že se nekříží s učením Církve, jež je Bohem stanovena učitelkou přirozených zákonů. (Encykl. Pia XI. *Divini illius magistri*, překl. Josef Papica a Josef Vlček, II. vyd. Matice Cyrilometodějská, Olomouc 1947, str. 23—24.). Bylo tedy zdůraznit v tomto paragrafu požadavek státoobčanské výchovy v přesném a vymezeném smyslu. Tak by byl přijatelný i katolíkům.

Par. 2. „Školy pečují o všestranný rozumový, mravní a tělesný rozvoj mládeže, budí v ní touhu po sebevzdělání a pokroku, pěstují smysl pro práci, pro společenství rodinné, národní a lidské. V duchu národních dějin a zásad našeho státního zřízení vštěpují ideály humanity, svobody a spravedlnosti.“

Znění uvedeného paragrafu ukazuje, že jednotnou výchovou rozumí návrh jednotný ideový podklad výchovy. Ne však křesťanský. Mluví se pouze o zaměření pozemském. Ani v mravním vývoji nelze hledat nějaké zaměření náboženské. Mínil se totiž, jak se dále uvádí, mravnost čistě na základě lidském, na základě humanity. V připomínkách k tomuto paragrafu se prohlašuje, že výchova na podkladě náboženském nebyla pojata do návrhu, aby se vyšlo vstříc značnému procentu žáků bez vyznání. Zvítězila tedy menšina nad většinou. Divná demokracie, divná spravedlnost. Neboť procento žáků bez vyznání je nepatrné, jistě ve veliké menšině, a neustále klesá počet dětí bez vyznání. Dosvědčuje to časopis *Dnešek* z 30. X. 1947, č. 31. str. 479 — zn. jpb. Mluví se sice později o náboženské výchově v návrhu, ale je tam pouze trpěna, je něčím zevním, co neproniká ideovou náplň školy. Něčím, co časem jako cizí prvek zmizí. Proto je nutno, aby v tomto paragrafu bylo výslovně uvedeno, že pěstuje ve škole také náboženský rozvoj u té mládeže, která pochází z rodin nábožensky založených. Je to nutno i z toho důvodu, že do těchto škol mají choditi všechny děti, i děti z rodin

katolických. Bude-li ponechán ve škole pouze cíl pozemský, pouze hmotná výchova jako základní a hlavní směr, pak bude mládež snadno odkřesťaněna, i když tam náboženství bude jako nesourodý a cizí přívěšek. S tím však katolíci souhlasit nesmějí.

Škola chce pečovat i o všestranný rozvoj rozumový... K němu patří také rozvoj náboženských otázek. Neboť lidský rozum se nespokojí pouze úvahami o věcech pozemských, fyzických, jde dál a zabývá se otázkami metafyzickými. Tím, že se o nich ve škole nebude mluvit, se neodstraní se světa, ba nastolí se všelijaké pověry. Právě všestranný rozvoj rozumu vyžaduje, aby byl školen i v otázkách náboženských a to nejdříve v těch, v nichž byl vychován. I tu musí býti dán řádný základ.

Aby předloha odůvodnila pouze pozemskou výchovu, zdůrazňuje, že škola vštěpuje ideály humanity, svobody a spravedlnosti. O křesťanských ideálech nemluví. A přece naše dějiny jsou zápasem o náboženství, jsou naplněny i duchem křesťanským. Či se podle receptu nacismu vynechá z dějin to, co se nehodí do předem pojatého ideového plánu? Konečně sám ideál humanity vyrostl z křesťanské půdy. Křesťanství naučilo vidět v každém člověku člověka, protože bratra v Bohu a Kristu. Pominout přestanskou výuku a výchovu, opominout křesťanský základ znamená neporozumět českým dějinám.

Mluví se o duchu státního zřízení. Ale ještě je nemáme. Či má školský zákon, vybudovaný na zásadách hmotářských působit, aby také duch našeho státního zřízení byl materialistický, neuznávající žádných hodnot než hmotných?

Konečně nutno upozorniti ještě na tuto okolnost. V návrhu se zdůrazňuje jako první úkol školy výchova. Je to jistě klad nového návrhu, i když zásada prvenství výchovy není důsledně provedena. (Při odborných školách se o výchově na těchto školách nečiní vůbec zmínky.) Je však rozumné přerušit výchovnou linii křesťanské rodiny, postavenou na náboženství? Zbaviti se osvědčeného prostředku a vydatného spojence ve výchově, jímž je právě náboženství? A začít jinde, bez opory v rodině, začít budovat jiný základ? Není to ztráta času a nehrozí tu nebezpečí, že dítě zavrhne i nový základ právě tak, jak mu byl znehodnocen a zavržen základ daný rodinou a pak bude bez zásad, bez principů pro mravní život. Je to jistě nepedagogické — podivno, že právě u pedagogů — odhodit známé a osvědčené pro něco neznámého, u nás neosvědčeného a nezávažného. Napřed vyzkoušet na těch, kteří si to přejí, ale nenutit k této zkoušce všechny.

Je proto nutno, aby hned v úvodních paragrafech byla uzákoněna nábožensko-mravní výchova pro ty děti, jichž rodiče si tak

přejí. Připouštíme, že se najdou i t. zv. křesťanští rodiče, kteří si nepřejí křesťanské výchovy pro své děti.

Par. 3. zní: „Školy jsou: a) přípravného stupně-mateřské školy, b) prvního stupně-obecné (lidové) školy, c) druhého stupně-občanské školy, d) třetího stupně-střední školy, střední odborné školy a odborné školy, e) školy zvláštní pro mládež se sníženou schopností.“

Jedná tento paragraf o organizaci nové školy. Je v něm zdůrazněna jednota organizační. S hlediska čistě katolického nelze tu nic namítat. Nanejvýš by si bylo přáti, aby jednotlivé stupně byly odlišeny podle ideového zaměření a to pro žáky s náboženským vyznáním a pro žáky bez vyznání. Bylo by to demokratické a odpovídalo by to paragrafu druhému, kde se mluví o ideálu svobody.

Staví se však proti této organizaci odborníci, zvláště z řad profesorů. Ukazují na nebezpečí, že se sníží úroveň dnešních škol, zvláště středních, vůbec že se sníží úroveň vzdělání. Radí proto k opatrnosti, pomalému tempu. Napřed navrženou novinku (školu druhého stupně) vyzkoušet a pak teprve zavádět.

Toto opatrné a uvážené stanovisko je katolíkům sympatické. Neboť katolické církvi velmi záleží, již k vůli kněžskému dorostu, aby nepoklesla úroveň škol. Naopak, aby se zvedla. Vždyť jejím největším nepřítelem je povrchnost a polovzdělání.

Par. 5. prohlašuje: „Školy jsou zásadně státní.“

Tento paragraf vyplývá z ideové jednoty nové školy. Aby všechny děti byly nasyceny státní ideologií — ne vychovány pouze v dobré občany — aby byly ovládány ideologickým názorem vedoucí skupiny ve státě, proto musejí býti státní. Tím se bere rodičům možnost dáti své dítě do školy odpovídající jejich náboženské ideologii. Zkrátka rodiče budou ideově olupováni o své děti. Také Církev je olupena o své právo míti a zakládati školy všech druhů podle své potřeby. Je to hrubé porušení zaručené svobody Církve. Neboť k svobodě nepatří pouze možnost vyznávat nějakou nauku, nýbrž také možnost ji šířit a podle ní vychovávat všemi možnými prostředky. Jinými slovy, zřizovat také školy v duchu Církve.

Slovo zásadně snad připouští výjimku. Snad je tu ponechána možnost zřizovati i nestátní školy. Ale s jakými potížemi, co všecko bude vyžadovat stát, než takovou školu povolí, jak snadno může stanovit takové podmínky, že se povolení nedosáhne.

Proto by měl tento paragraf buď vypadnout nebo býti tak formulován, aby nebylo rušeno ani brzděno právo míti a zakládati konfesijní školy. O ty tu hlavně jde, jak ukázala i debata v tisku.

Připuštěním soukromých škol nebude nikterak zmařen celkový školský plán, poněvadž zbytečné školy by se neudržely. Naopak tato možnost konkurence by nutila jednotlivé školy, aby vynikly svými

učitelskými silami, svou methodou, svým vybavením a vyučovacími výsledky a přilákaly žáky a udržely si je. Jak je nemoudré odstranit konkurenci soukromých škol. Nelze přece pomyslet, že by se jich státní škola bála.

Par. 8. stanoví úkol mateřské školy: 1) „Mateřská škola poskytuje v součinnosti s rodinou dětem, než počnou choditi do školy obecné, všestrannou výchovnou péči a ochranu. 2) K výchovným zařízením patří také stravování dětí ve škole.“

Pouze v tomto paragrafu je výslovně poznamenáno, že se výchova děje v součinnosti s rodinou. Při jiných školách toho není. Ale ve skutečnosti se nepřihlíží, aspoň ne otevřeně a jednoznačně, k myšlenkovému zaměření rodiny. Není tam zdůrazněna náboženská výchova a péče. Není o ní zmínka ani v „Poznámkách k jednotlivým paragrafům“ v „Důvodové zprávě“. V dřívějších elaboretech se vymlouval návrh na to, že ani v nynějších zákonech o mateřské škole není náboženská výchova uvedena. To však není důvod, aby tam nebyla. Vždyť na to je reforma, aby napravila nedostatky. Kdyby ovšem měl býti tento důvod brán vážně a důsledně, pak by se nic nedalo reformovat, i nynější návrh na reformu by musel padnout prostě proto, že to tu dosud nebylo.

Uvést na tomto místě výslovně nábožensko-mravní výchovnou péči je nutno i z toho důvodu, že za dnešních pracovních poměrů, kdy jsou zaměstnáni otec i matka mimo dům a děti zůstávají samy, jsou rodiče, i katoličtí, nuceni posílat své děti do mateřské školy státní-veřejné. Klášterních je poměrně málo. Proto musejí mít katoličtí rodiče zákonem zajištěno, že jejich děti budou v mateřské škole vedeny v náboženském duchu jako doma. Nezajistí-li se nábožensko-mravní péče zákonem, svědčil by tento paragraf také o snaze odstraniti křesťanský ráz a náboženského ducha a dopomoci k vládě duchu laickému, zásadám rodin bez vyznání.

Jeden klad má však tento návrh zákona o mateřských školách a to: mateřská škola není povinně závaznou. Docházka je dobrovolná. V dřívějších návrzích byla docházka povinná původně od tří let, později od pěti. Podle citovaného návrhu není vůbec povinná, aspoň návrh od povinné návštěvy upustil. Avšak okolnosti, bude-li vývoj takový, jaký je, k tomu povedou. Neboť dnešní socialistický stát chce nadělati z lidí pouhá kolečka ve stroji kolektivu, chce zaměstnat oba rodiče mimo rodinu; z toho má vyplynouti nutnost posílat děti ve věku předškolním do mateřské školy. Tam však nebude o ně pečovati vlastní matka, nýbrž školená námezdní síla cizí. Proto musí katolíci stát na tom, aby zákonem byla zaručena nábožensko-mravní výchovná péče.

Zajištěním náboženské výchovy se nikterak neschvalují mateřské školy jako všeobecně povinné a nutné a jako nějaký pokrok ve vý-

chově. Encyklika výslovně (str. 36) odsuzuje praxi, která se někde vyvinula a nazývá ji přímo vraždou Neviňátek. Rodina je a zůstává přirozeným prostředím, kde má růsti dítě a býti vychováno v prvních svých sedmi letech aspoň. Zdůrazňuje však také, že rodiče mají býti na tento odpovědný a důležitý úkol připraveni.

Poslední ustanovení tohoto paragrafu, že k výchovným zařízením patří také stravování dětí ve škole, vypadá sice velmi lidumilně a sociálně. Ve skutečnosti se nelze zbaviti dojmu, že tímto dodatkem mají býti nalákáni rodiče, aby byli pro povinnou mateřskou školu. Je v něm také skrytá tendence rozrušit rodinu a upozornit, že se nemusí o děti rodina obávat, poněvadž starost o ně, o jejich tělesné i duševní zaopatření převezme aspoň částečně stát. I tato okolnost naznačuje, o jakou ideu jde v celém školském návrhu.

Tam, kde rodina není z různých příčin s to dáti dítěti řádnou výchovu, má stát i podle nauky katolické (srov. Encykl. str. 21-22) právo a povinnost chrániti právo dítěte na řádnou výchovu podle zákona přirozeného i Božího. Avšak takové případy jsou zcela výjimečné. Nedostatkům v tomto směru lze odpomoci předchozím vzděláním budoucích rodičů a to nejen po stránce tělesného růstu dítěte, nýbrž i duševního. Tak se přirozeněji zajistí řádná výchova dítěte v prvním jeho rozvoji a nerozruší a neuvolní se rodina. .

Jak záleží školskému návrhu na jednotné ideji, která však není křesťanská, dosvědčuje par. 11, kde se svěruje správě mateřské školy pedagogický dohled na útulny pro děti od tří do šesti let.

Par. 14. nařizuje, že děti musí choditi do školy v obvodu, v němž trvale bydlí. Výjimky může povolití okresní školní úřad. V poznámkách k tomuto paragrafu se podotýká, že je třeba zabrániti tomu, aby rodiče, zejména ve větších místech, dávali bez vážné příčiny své děti na školu v jiném školním obvodu. Není toto ustanovení omezením svobody rodičů? Jistě, zvláště ve větších městech, posílají rodiče své děti nejraději do nejbližší školy. Rozhodnou-li se posílat je jinam, jistě mají vážné pro to důvody. Může jim dáti dovolení okresní školní úřad, musí však uvést vážné důvody. Mnohé, i vážné důvody se nedají projednávat úředně a veřejně, mohou totiž vážně poškoditi buď rodiče nebo učitele. Proto v zájmu svobody by bylo dobře vynechat tento paragraf.

Par. 17. stanoví, že obecná škola poskytuje základy obecného vzdělání, na kterém pak budují ostatní stupně škol. (Viz par. 2, 29 atd. při jednotlivých stupních škol).

K základu obecného vzdělání patří i vzdělání náboženské, v našich krajích křesťansko-katolické. Neboť celá naše kultura, jako veškerá kultura evropská, vyrůstá ze základů křesťanských. Podkopou-li se tyto základy, potom naše školní mládež nejenom zhrubne, ale nebude moci dobře rozuměti ani naší historii, literatuře,

umění, lidové tvorbě slovesné a umělecké a jiným oborům, ba ani samému jazyku; kolik jenom má ten výrazů a úsloví, vzatých z náboženského prostředí. Chce-li jim kdo rozumět, musí mít určité vědomosti z křesťanství, i když je sám bez vyznání. Je tedy nedůsledný návrh, když mezi základy obecného vzdělání nechce v par. 2. vyčíslené úkoly školy vřadit také úkol nábožensko-mravní. Nesmí tvrdit, že se dětem dostane základů obecného vzdělání. Snad dětem bez vyznání, ale ani těm ne plného, určitě však se ho nedostane dětem z náboženských rodin a vychovávaných nábožensky. Uvádí-li se v par. 2. mezi výchovnými a vzdělávacími obory obecné školy také výchova náboženská, není tím v zásadě vyřešeno nic. Uvádí se totiž náboženská výchova až na třetím místě po výchově mravní a občanské. Již tím pořadím se naznačuje, že náboženská výchova nesmí se rozvíjet samostatně, nýbrž že bude ovládána státní výchovou mravní, výchovou tedy laickou. Naznačují to poznámky takto: Mravní výchova je oborem, který prolíná vším vyučováním a uplatňuje se též v občanské výchově a náboženské výchově. Myslí, že to uplatňování dobře nepůjde. Neboť náboženská výchova zabírá i mravní výchovu na podkladě náboženském, kdežto výchova, o níž mluví návrh, je výchovou laickou, beznáboženskou. Obě výchovy mají sice za předmět výchovu člověka, ale každá se naň dívá jinak. Náboženství vidí v člověku tvora Božího a z tohoto odvozuje také zákony, jimiž se má řídit ve svém lidském životě, kdežto laické myšlenkové směry vidí v člověku pouze dokonalého živočicha a z tohoto nazírání vyvozují své zásady pro mravní život člověka. V mnohém se sice oba směry shodnou, ale právě v nejdůležitějších, v nejzásadnějších požadavcích se budou diametrálně rozcházet. Má-li tedy mravní výchova, požadovaná v návrhu, prolínat výchovu náboženskou, pak se bude muset náboženská výchova přizpůsobit zásadám laické morálky čili náboženství nebude moci býti ve škole hlásáno v celé své šíři a platnosti, nebude míti své body. Mluva tohoto paragrafu zase dosvědčuje, jak se nepřesně užívá slov, jak není jejich význam přesně vymezen.

(Pokračování)

PRACOVNA.

O SMYSLU SLOVA SVOBODA.

Je slovo, které je heslem nynějšího věku. Dnešní svět se z toho slova zrodil. Zrodil se z něho r. 1789. Od té doby z něho žije; od té doby z něho umírá. Od té doby se týmž slovem všelijak pokoušel

o vzkříšení. Mohl se narodit a zemřít, nemohl vstát z mrtvých.

To slovo, podobné zaklinadlům dávného Východu, pozdvihlo národy proti panovníkům, a země proti zemím; totéž slovo ve dnech vzbouření se ozývá paláci a chrámy.

Tím kouzelným a tajemným slovem je slovo „Svoboda.“

„O, svobodo, kolik zločinů spácháno ve tvém jménu,“ pravila umírajíc jedna z nejslavnějších obětí roku 93.

To slovo, samo o sobě skvělé, děsí, když je vyřkneme. Ale proč? Mělo by přece uklidňovati.

Je posvěceno Písmem. Svoboda je právě zaslíbenou družkou Duha Božího. Tam, kde je duch Boží, tam je svoboda.

A přece to slovo, jež znamená a slibuje vše dobré, slovo říkané na konci Otčenáše rty všech věřících po osmnáct věků, to slovo, jež jest dožadováním se štěstí: „zbav“ (osvobod) nás od zlého“, to slovo straší a děsí, a kdokoli je říká, jako kdyby měl na rtech Marseillaisu.

Jaký to zmatek! Jaká to věž babylonská! Právě to slovo, slovo svoboda už sto let — mohl bych říci už od začátku světa — stačí, když řeknu už sto let, vrhá nejhlubší zmatek do řeči lidských a do činů lidských.

Ustavičně je říkají, stále je přemílají: od rána do večera a od večera do rána. Je běžným námětem hovoru novin i knih.

Jenže až do dneška zapomněli na jeho definici. Všichni, kteří je používali, dávali mu jiný smysl. Proto, ponecháno samo sobě, si vybudovalo Babylonskou věž.

Co značí slovo svoboda?

Mělo se za to, že značí povolení činiti zlo.

A zatím znamená povolení činiti dobro.

Lidé se podřezávají nějakých sto let proto, že si nepovšimli této věci.

Zmatek je tak hluboký, že svrchovanost a svoboda se zdají sokyněmi. Nuže, jsou to dvě družky naprosto nerozlučitelné.

Svrchovanost je nezbytnou podmínkou, naprosto, svrchovaně nezbytnou podmínkou svobody.

Bez vlády silnější utiskuje slabšího, to je divoštství, naprostá tyranie. Nebo také společnost (obec) utiskuje jednotlivce, a to je barbarství, či jiná forma otroctví.

Vláda je ochránkyní, strážkyní, matkou a zasvětitelkou svobody. Ona má chránit slabého proti silnému, ona má každému dáti svobodu, aby se sám plně vyvinul a při tom neškodil svobodě sousedově. Vláda podporuje svobodu individua. Vláda chrání od pokušení zvnitřku a od útoku zvenčí. Vláda chrání od útisku kde koho, což je proti divoštství a od útisku všech, což jest proti barbarství. Vláda zavádí svobodu, to jest civilisace.

Je totiž jen trojí možná společnost: divoštství, barbarství, civilisace.

Svoboda činiti zlo plodí divoštství a barbarství.

Svoboda činiti dobro je matkou civilisace.

Co je spravedlnost? Toť překážka k svobodě zla.

Co je pronásledování? Toť překážka k svobodě dobra.

Toto tak prosté rozeznávání pravé svobody od svobody falešné zdá se mi právě tak důležité jako prosté. Zdá se mi, že dítě by porozumělo této tak hluboké a tak zřejmé pravdě, a kdyby se lidé chtěli domluvit, tvář století by se proměnila.

Autorita a svoboda by se políbily.

Pokoj by nastal.

Chtěl bych, aby celý svět četl tento článek a dopřál mi minutu pozornosti. Poskytněte této pravdě desátý díl času a pozornosti, jakých poskytnete koni závodícímu o cenu v trysku, a tvář století bude proměněna.

(Ernest Hello, franc. spis. z min. stol. Překl. v. „Archiv“ č. 7. vyd. „Dobré Dílo,“ Stará Říše.)

ZNAMENÍ DOBY.

Projev rektora Karlovy university Dra. Bělehrádka, pronesený na pracovní konferenci pražského učitelstva dne 26. listopadu 1947 na thema „Nový svět — nový člověk — nová doba“ překvapil svou neohrožeností a jasnou, jednoznačnou formulací:

Lidský duch se vyvíjel, člověk přešel od stavu přírodního ke stavu kulturnímu, od chaosu k řádu. I primitivní člověk byl theista, tušil „něco“ za vším tím, co ho obklopovalo. Dnes převládající materialismus není konečné stadium vývoje. „Lze těžko říci, že nepřijde v budoucnosti něco nového — a já věřím, že přijde — poznamenává Dr Bělehrádek — ale už dnes je jisto, že jeden „pořádek“ je a podle toho máme i pracovat.“

Budoucí vývoj se bude zabývat lidským duchem. Idee se střídají podle věd. Období matematiky, fyziky, biologie, historie. Tuto theorii zastával Comte, Spencer i Masaryk. V antice věřili v řád číselný — na př. eukleidovská geometrie platí dodnes. Pak věřili, že člověk je mikrokosmem, odlitkem makrokosmu, určovali vliv astronomických zjevů, vypočítali délky vzdáleností mezi nebeskými tělesy a žasli nad harmonií nebes. Ve století mechanismu pohlíželi na svět jako na veliký orloj a na tělo lidské jako na stroj. I společnost lidskou chápali mechanicky (Newton, Galilei). Za Josefa II. vládne vliv chemie a materialismus. Liebig usiluje o zvýšení produkce, rodí se Marxův materialismus a dialektika. Charakteristikou této doby je napětí. Je to biologický zjev; vliv má Darwinova theorie boje o život.

Co bude dál? My nejsme hotovi s touto thesí. Socialismus ukáže, co dovede. Ale to není to poslední. Přijdou nové síly, vláda ducha — jako přišla dnes atomová energie. Bude doba, kdy přijdou nové objevy v psychologii a vzroste význam ducha. My jsme příliš materialističtí — je doba starostí — ale musíme na to pamatovat.

Škola musí být dílnou lidskosti podle Komenského — ne podle dnešních

dočasných teorií. Podle svobody — ukázněné svobody. Nemůžeme připustit žádný celek, ani stát, kterého by se člověk jen obával a nemohl mu dobrovolně sloužit. Bylo by to zoufalé a lidský život by nestál za to, aby byl žit. Musí být demokracie. Pokrok demokracie je problém vzdělání.

Škola má vychovávat v duchu křesťanství. Princip náboženský je princip vědecký. Učit, jako učil Kristus: „Co nechceš, aby ti jiní činili, nečiň ty jim.“

My jsme země především demokratická. Už na samém počátku Karlovy university byly u nás demokratické volby, potvrzované studenty. Byla to přednost, kterou nám záviděla cizina. Také dnes jsme si uhájili autonomii na universitě.

V dnešní době je duše lidu, duše každého člověka, v rukou akademického občana: křest, pohřeb, nedělní posila i výchova dětí.

Z toho plyne i jeho odpovědnost.

Husitství na Slovensku — pro učitele dějepisu. Představa, že Slovensko bylo takřka husitskou kolonií, je veskrze falešná. Je to pojetí, které zpopularisoval Jirásek svým „Bratrstvem.“ Skutečnost byla zcela jiná. Jan Jiskra z Brandýsa byl katolík a na Slovensku byl exponentem katolické politiky habsburské (Alžběta, matka Ladislava Pohrobka, užívala českých žoldnéřských rot na podporu habsburských nároků na uherský trůn proti domácím velmožům, jako byl Jan Huňady, původem Rumun). T. zv. „bratřiči“ bojovali pro katolické habsburské zájmy. O husitských vlivech na Slovensku není takřka ani stopy, ačkoliv máme z té doby množství zpráv. Tato fakta jsou v rozporu se slovenskou evangelickou tradicí. Teprve Lutherova reformace se dotkla českých zemí i Slovenska stejně a v 16. a 17. století vytvořila z nich takřka jedinou evangelickou farnost. (Z přednášky prof. dr. V. Chaloupeckého na II. sjezdu čs. historiků).

Co dělá slovenská mládež ve volném čase. Slovenské Katolické noviny roč. 62, č. 38 z 21. září 1947 přinesly výsledky ankety na thema: Co dělám ve volném čase. Anketu uspořádala katolická mládež z Turčanského kraje mezi sebou. Výsledek je podle uvedených novin takový:

Vysokoškoláci: Jeden se přiznává: „Je nás mnoho, chodíme do kavárny, hráme kulečnick. v karty...“ Jiný ve volný čas spí nebo jde na procházku nebo trochu čte... Jiný opět tvrdí, že na nic nemá kvd, že má vždvcy plno práce. Jsou však i takoví, kteří

vyplňují volný čas malováním, hudbou, studiem řeči a pod. Vidět z toho, že ani vysokoškoláci neumějí ve většině dobře a správně využít volného času. Jsou mezi nimi také ulevváci, ale také příliš zaměstnaní, upocení, kterým pro dřinu nebo spolkáření a politiku nezbuďte ani trochu volného času.

U středoškoláků byl zjištěn mnohde zájem o studium odborné literatury, zvláště v oblíbených předmětech. Je však mezi nimi veliké procento, kteří si nevědí s volným časem rady. Vybíjí se proto jejich aktivita v různých, ne právě pro ně vhodných spolcích. Většina z nich volný čas protoulá, prosportuje až nerozumně nebo chodí na filmy bez výběru. Studentka z obchodní akademie se přiznala: „Častou návštěvou tanečních zábav jsem získala poměrně špatnou pověst.“ Mnoho středoškoláků chodí po zábavách i přes zákazy. Jsou mezi nimi i dřiči, kteří si nedopřejí žádného volného času.

Mladý dělník, pracující akordem, tvrdil, že nemá téměř volného času. Jiní dělníci, pracující v továrnách, ve volný čas spí. Jsou mezi nimi velmi oblíbeny taneční zábavy, hry v karty a pitky. O knihu je malý zájem a když, pak se čte sešitová literatura. Dělníci (mladí), docházející domů, tráví volný čas prací doma a na poli. Večer pak chodí do hospody hrát v karty. Příznačná byla odpověď nějakého učně: Nemám téměř volného času. Stále pracuji. Spát chodím kolem jedenácti, ráno skoro vstávám. Jen v neděli si zajdu na fotbal s kamarády.

Mladé dělnice — aspoň značná část — tvrdí o sobě, že většinu volného času čtou, ne ovšem literaturu hodnotnou, ale „krásné, líbivé“ romány anebo chodí na zamilované filmy. Žijí ve snech. Jsou však i takové, které pracují i po svém zaměstnání, aby mohly využít a pomoci rodičům a sourozencům.

Úřednice se nejčastěji věnují domácím pracem. Chystají si výbavu, jiné se zabývají studiem řeči.

Úředníci mají různé zájmy. Někteří ubíjí přímo volný čas. Jiní hrají celé odpoledne ping-pong nebo chodí do sportovních spolků. Jeden se přiznává: Toulám se po městě a jak spatřím nějaké děvče, procházíme se. Jsou také, kdož ve volný čas i čtou.

Z vojenského prostředí byly dány tyto odpovědi: Nedělám nic. Někdy čtu, ale obvykle chodím na procházku a prohlížím děvčata. Máme málo volného času, nechce se

mně do ničeho. Děláme s kamarádem hlouposti nebo spím.

Nelze činit z uvedených odpovědí naprosto jisté závěry. Není jasno, kolik bylo jednotlivých odpovědí, nedá se tedy soudit, co převládá a v jakém poměru. Je ošem také pravda, že zvláště studentů si z takových dotazníků a anket dělají švandu. Jsou proto jejich odpovědi nespolehlivé. Avšak přece je tato anketa v něčem poučná. Předně v tom, že ani na Slovensku nemají mládež ideální, snad o trochu lepší než u nás, ale z této ankety se to dokázat nedá. Potvrzuje pak tato anketa pozorováním získanou zkušenost, že mládež žije hodně povrchně, dnes víc jak jindy. Dívčí mládež miluje flirt a sny jako dříve, mužská žije více v hospodách a pitkách. Je na vychovatelích mládeže a na jejich vedení, aby ji odvedli od bludných cest. Pro katolíky je tu takřka vyzvednuta povinnost všimnout si mládeže, aby neutonula ve všednosti a hříchu.

OZVĚNA.

Nedávno vyšly moje „Paměti“. V těch může každý vidět moje stanovisko i k církevním věcem. Je tam také moje memorandum, které jsem dal poslat Vatikánu prostřednictvím presidenta Roosevelta. Tam je vidět, jaké zásadní stanovisko jsem zastával za války. A toto stanovisko zastávám také dnes.

Chápu obtíže, které máte a které jsou způsobovány zvláště velkou demoralisací po válce. Ale naproti tomu pravím — a můžeme obecně vidět, — že se také zesiluje a prohlubuje náboženský život a náboženská víra vůbec. To jistě víte všichni a doufám, že u nás bude i pro ty věci značné pochopení.

Vraceje se pak k požadavkům, tlumočeným arcibiskupem Dr. Beranem, připomněl pan president, že se snaží vždy uplatňovat svoje stanovisko, aby rozumným způsobem a vzájemnou

dohodou byly upraveny všechny sporné otázky, tedy také rozpory ve věcech školských, a všude aby se uplatňovala zásada snášenlivosti a aby skutečně byla také respektována. Ocenil, že katolický klérus — jak zdůrazňují slova arcibiskupova — má pro tuto zásadu pochopení. Snažím se — pravil pan president dále — abych pro tuto zásadu získal ostatní činitele, ale jsem president konstituční a musím dbát také na to, co dělá parlament a co dělá vláda a tedy konec konců je vždy ta dohoda o každé věci v rukou politických stran. Ale vždy mně šlo a jde o to, aby při veškerém stranictví, které u nás je, nebylo u nás žádného sporu o náboženství a aby takové spory u nás nezačaly.

Již při své práci za hranicemi — pravil tu pan president — jsme přijali správnou linii, která vylučovala

jakékoliv náboženské spory. Domnívám se, že tento vývoj půjde dále.

Osv. Našinec (z projevu p. presidenta k čl. biskupům).

Jejich situace není hodná závidění. Spolužáci chodí do náboženství, tam slyší dějiny Starého i Nového zákona, formou vyprávění se seznamují s mnohými pojmy, jež dítě bez vyznání nikdy a nikde neslyší. Potopa světa, Kain a Abel, Desatero, sedm let hubených, Noe, Sodoma a Komora, Lothova žena. Otčenáš, slyší o liturgii, o obřadech, rozeznává kategorie služebníků církve. Je to mnoho pojmů jimiž žije i náš veřejný život, naše kultura, písemnictví, hudba, národní písně. Dva tisíce let křesťanské kultury se nesmazatelně vepsalo do způsobu života evropského člověka.

A dítě bez vyznání nepozná ani hlavní ctnosti a hříchy, různé mravní příkazy. Nelze říci, že by jejich znalost chránila před přestupky a před zločinem, je však nutné mít aspoň představu, co se smí a co nesmí, poznávat příčiny různých jevů v oboru mravnostním. Dítě bez vyznání rádo jde do hodin náboženství, jest nadšeno novými poznatky. Dochází ke groteskním zjevům, že otec úplně nevěrec vidí, jak jeho dítě si vyprošuje u učitele náboženství, aby smělo chodit do jeho hodin. Je to zjev nejvš zajímavý a poučný.

My dospělí, pokud jsme bez vyznání, jsme žili své mládí jako příslušníci církve. Nám jsou běžné pojmy z oboru všeobecné mravnosti, jak jsme si je osvojili při náboženském vyučování. Známe mnohé, co se z nauky křesťanské dostalo do veřejného a kulturního života. Chodíme prohlížet velkolené stavby církevní a rozumíme obřadům. Ale dítě, které do náboženských hodin nechodí, je velmi ochuzováno.

Dnešek (z článku „Děti bez vyznání ve škole“).

Jednotná škola, nečinící rozdíl mezi dětmi bohatých i chudých, zů-

stává stále jen na papíře. Před dvěma lety nechal již tehdejší ministr školství, prof. Zd. Nejedlý vypracovat nejlepšími odborníky osnovu zákona o jednotné škole. Radostný souhlas pracujícího lidu a čelných našich kulturních pracovníků se zásadami jednotné školy nestačil však zřejmě vyvážit zájem hrstky bohatých jedinců, kteří se nehodlají dřívějších výsad svých synků a dcer vzdát. Právě tak jako v otázce konfiskátů a milionářů zvítězil u představitelů některých stran zájem bohatých nad spravedlivými požadavky pracujícího lidu.

Pravda, Plzeň.

Jednotná škola byla heslem všech těch, kdož by chtěli odstraniti dosavadní demokratický režim ve školství a nastoliti socialistický protikulturní řád. A této snaze vadí i jen nepatrný počet katolických soukromých škol v našem státě, o jichž zrušení se všemožně usiluje.

Nový Národ.

mkd. — Letos se uskutečňuje starý požadavek sociální demokracie, aby škola byla jednotná, státní a světská, zatím aspoň v bodě prvním. neboť se ruší dívčí první třídy a dívky i chlapci budou vyučováni koedukacně, t. j. v jedné třídě společně.

Právo lidu.

Zkušenosti o koedukaci na školách v SSSR. Jedním z hlavních požadavků sovětské pedagogiky bylo důsledné zavedení koedukace na školách. Tento stav trval až do r. 1944. Od té doby, jak patrně z výstavy „30 let SSSR“ v Praze, se mládež opět vyučuje a vychovává odděleně podle pohlaví. Toto opatření bylo jistě učiněno na základě dlouhotrvající zkušenosti. Připomínáme to všem těm, kteří se snaží prosaditi koedukaci, majíce namnoze na mysli ruský vzor.

Osvobozený našinec.

K programu „Vychovatelských listů“ mám vřelou prosbu. Bude to prosba jistě za mnohé učitele. Otiskujte, prosím, články nějakého dobrého praktického vychovatele o výchově mládeže, a to jak pro obecné, tak i pro měšťtanské školy. Ať je to něco jako přednášky pro hodiny občanské výchovy na školách, kde jsou osnovy přecpány „ideologickými“ tematy a na výchovu se nedbá. Tu provádíme sami bez osnov, bez vedení, jen tak, co nás kdy napadne. Ale to je slabé. Třeba na thema pravdomluvnost, obětavost, o cti, o dobrém jménu atd. Nestačí říkat: mluvte pravdu, nelžete, buďte pravdomluvní, dobrý člověk má dobré jméno, je čestný — to je plané. Je potřeba dobrým výkladem, mnoha příklady strhnout a nadchnout mládež k pravdomluvnosti, k úctě dobrého jména atd. To ale mnozí z různých a různých důvodů nedovedeme, třebaže, jak si sama vzpomínám, my jsme již na obecné škole byli svými učiteli takto vychováváni. A nyní my to již nedovedeme dětem dávat a je toho tak velmi velmi potřeba. Myslím, že VL by nám to právě měli dát a tak usnadnit nám učitelům, přetíženým učebními osnovami, práci ve výchově mládeže, které je tak nutně třeba. Ž. S., učitelka.

Pozn. red.: Vítáme tento námět a prosíme všechny učitele-praktiky o spolupráci. Pro nás jako křesťany je samozřejmé, že výchova je důležitější než vyučování. Jak strašné poměry jsou po této stránce na našich státních školách, o tom svědčí i otevřený a upřímný dopis odb. uč. V. M. v 2. čísle VL.

Hledá se morálka. Podle toho, co jsem vyčetl v 2. č. VL v „Ozvěně,“ chce jeden olomoucký deník „vychovávat nové čl. občany v duchu socialistické morálky.“ Jde o velkou věc. Má býti jednotně vychovávána podle této morálky veškerá čl. mládež. Je povinností redakce VL, aby se zájmem sledovala všechny novinky ve výchově. Proto prosím o lask. sdělení, kde a kdy byla socialistická morálka vynalezena, kým byla kodifikována, která nakladatelství ji vydalo atd., neboť jako učitel občanské výchovy mám o to eminentní zájem. Také bezbožečtí vychovatelé hledají — podle referátu o sjezdu — morálku pro mládež bez vyznání, patrně pod dojmem skutečnosti, že žáků bez vyznání neustále ubývá (v. Statistiku z Nár. Osvobození v „Ozvěně“ 2. č. VL. — Nutno co nejdříve najít nějakou tu morálku, neboť mravní úpadek, projevující se nedostatečným smyslem pro zodpovědnost, úpadek pracovní morálky, lehkomyšlným způsobem života, vzrůstem alkoholismu atd., zachvacuje právě mládež, jak na to poukázal sám pan prezident ve svém posledním vánočním projevu. J. P., prof.

Výzdoby školy. Mnozí učitelé se dopouštějí té chyby, že nechají ve třídě viset tytéž obrazy, když již příslušné učivo bylo dávno probráno. Dětem pak obrazy zevšednějí a chodí kolem nich bez zájmu. Proto žákům obrazy co nejvíce vyměňujeme. Výborná věc je obrázková tabule, kterou si žáci zhotoví v ručních pracích a na niž se nalepují různé vhodné obrázky z novin a časopisů. Uvidíme, jaký zájem o učivo vzbudíme tímto způsobem v dětech. Výběr obrázků si mohou žáci obstarávat sami, tím se učí samostatnosti, ovšem pod naší kontrolou. Na této tabuli lze také vyvěšovat různé křížovky, přesmyčky a doplňovačky, kterými si žáci tříbí výborně paměť a úsudek. M. Š., učitel.

Padají idoly. Experimentální psychologie se shlížela v testování. To býval střed její působnosti. Rozčarování do tohoto idylického nazírání vnesl na nedávné zemské konferenci okr. pedagog. sborů v Brně Dr. Josef Váňa, který označil test za velmi vratký nástroj psychotechnických zkoušek, zejména v rukou neodborných, kdy přivodí spíše zmatení než ujasnění sledované věci. Vyvodí z toho důsledky poradny pro volbu povolání? —chl—, uč.

Hudební výchova na školách přes ojedinělé pěkné výsledky není celkem na výši. Pomohou zpěvní semináře (praktika) nově doporučovaná na měšť. školách? Kéž by jsme nebyli zklamáni ve svém očekávání! Zdá se, že příčina úpadku hudebnosti a zpěvnosti tkví jinde. Není odborně školeného učitelského dorostu. Dodají jej pedagogické fakulty? — Zhoubný počátek tohoto vleklého stavu přivodily „osvícené“ hlavy, kterým se zazdalo, že varhaničící učitel nedůstojně nadbíhá kléru. Kdo doplácí na takovýto „pokrok“? Když jsme před léty varovali, byli jsme zpátečníky. J. K., učitel.

LITERÁRNÍ ZÁPISNÍK.

Přehled literatury pro mládež

kterou doporučuje redakce „Vychovatelských listů“:

— = kniha dobrá, S = doporučujeme, SS = vřele doporučujeme.

- S** Alda Jan: Sůl nad zlato. Ilustr., 48 stran, 111 Kčs (Vyšehrad). Verš. pohádka. Pro nejm.
- Andrejs Jar.: Za našich mladých let (E. Beaufort, Praha, 1944). Pro chlapce od 12 let.
- SS** Auffray Aug., salesián: Ježíš Kristus ve mně. Ilustr., 68 str., 15 Kčs (Sestry Neposkvrn. Poč. P. Marie, Přerov). Pro kroužky KAM.
- S** Autratová-Uličná Lída: Sluníčko jde světem. Ilustr. 42 str. váz. 93 Kčs (Ant. Dědourek, Třebechovice p. O.) Od 7 let.
- Baar J. Š., Cimburův Běláček a j. povídky. (Novina.) Od 12 r.
- Baby J. K., Příhody malých zpěváčků. (Brněnská tiskárna 1943) Od 9 r.
- S** Baby J. K., Stateční hoši. Iustr. 178 str. Brož. 66, váz. 90 Kčs. (Brněnská tiskárna 1947.) Dobrodružství mladých junáků v táboře.
- Bajky. Uspoř. Jar. Hloušek. Ilustr. 65 str., brož. Kčs 34, váz. 46 Kčs. (A. Dědourek, Třebechovice p. O.) Od 8 let.
- Bár Zdeněk: Hornická pohádka. Ilustr. 39+9 str. brož. 65 Kčs. (Josef Lukasík, Ostrava-Praha.) Od 8 let.
- Bartoš J., Bělčický kluk, (Vyšestav na Vyšehr.) Od 7 let.
- Bartoš A., Tuláci. (Jedličkův úhrad.) Od 13 let.
- Baum Dr Jiří: K neznámým břehům Brazílii. 74 str. sešit. vyd. 12 Kčs (Stát. nakl.) Chl. od 9 r.
- Baum Jiří Dr.: Abdalahova dobrodružná cesta. Ilustr. 195 str. (Praha, Vesmír 1945.) Zábavnou formou poznatky ze zeměpisu a dějin.
- Baum Jiří Dr.: V zemi slonů a lvů. Ilustr. 163 str., brož. 54 Kčs. (Vl. Orel, Praha 1946.) Pro mládež II. a III. stupně.
- Benda Ant., Matýsek šťastně přežil zimu. (J. Tožička 1944.) od 9 r.
- Bochořák, Šedé perly (Brněn. tisk. 1944.) Od 14 r.
- Bojar Pavel: Radost. Ilustr. (A. Dědourek, Třebechovice p. O.) Měst. děti od 7 r.
- S** Bonhard Bohumír: Bohatýrská srdce. Ilustr. 212 str., váz. 75 Kčs. (Toužimský a Moravec 1945.) Obraz bojů mezi Přemýlovci.
- Bulánek Fr.-Dlouhán: Malá modistka (Zrubecký 1943.) Dívky od 13 r.

- Bulánek Fr.-Dlouhán: Silná dvojka. (Dědourek Třebech. 1944.) Chl. od 13 r.
- Bulánek Fr.-Dlouhán: Slunečný vrch. Ilustr. 141 str., brož. 55, váz. 80 Kčs. (Vl. Zrubecký, Praha 1946.) Dívky od 13 r.
- SS Cojazzi A., Pier Giorgio Frassati. 200 str., brož. 55 Kčs. (Edice Krystal, Olomouc.) Život mladého inženýra-sportovce. Vřele doporučujeme dospívající mládeži!
- Čepková F.: Vaříme v pohádkách. Ilustr. 62 str., brož. 90 Kčs. (Ant. Doležal, Červ. Kostelec 1945.)
- S Černovická Blažena: Ping. Ilustr. 144 str. nev. 75 Kčs. (A. Dědourek, Třebechovice n O) Poetické líčení života tučňáků. Od 11 r.
- S Cvačka Jakub: Vo Kozinovi ha vo Lomikarovi. Ilustr. 76 str., brož. 65 Kčs, váz. 90 Kčs. (Č. A. T. Praha-Č. Budějovice.) Chodské pověsti. Pro dospělé i děti.
- SS Čep Jan, Rozptýlené paprsky. 144 str. 58 Kčs. (Edice Krystal, Olomouc.) Essaye, pro studentstvo.
- Čukovskij Nikolaj: Doktor Bolito. Ilustr. 90 str., brož. 75 Kčs, váz. 100 Kčs. (Práce, Praha 1945.) Dobrodružná pohád. kniha pro děti do 9 r.
- S Dewetter Karel: Zlatý střevíček a j. pohádky a pověsti. Ilustr. 66 str., brož. 55, váz. 73 Kčs. („Ars“ Doležal a Steinbrenner, Jaroměř 1945.) Od 10 r. do katol. knihoven.
- Deyl Václav, Pohádky perníkového dědka. Ilustr. 122 str. váz. 110 Kčs. (Karel Červenka, Praha 1946.) Od 7 r.
- Deyl Václav, Ptačí stopou. Ilustr. 155 str., brož. 90 Kčs. (A. Doležal, Č. Kostelec.) O hloupém samoukovi, vynálezci létacího stroje.
- S Eliášová K. B.: Sunae a Kétař. Ilustr. Brož. 48, váz. 72 Kčs. (Vl. Orel, Praha 1946.) Poutavý příběh korejských sourozenců. Od 11 let, zejména pro dívky.
- S Filip Jan, U Jezulátka. 80 str. 15 Kčs. (Družstevní nakl. Hradec Král. 1943.) Eucharisticky laděné povídky pro nejmenší.
- Filip Jan, Za vznešeným cílem. Ilustr. 210 str., brož. 60 Kčs. (Družstev. nakl. Hradec Král. Adalbertinum 1944.) Obraz ze života sourozenců Jiříka a Haničky, pro ml. od 11 let, zejm. chl.
- S Finn Francis, Škola v prérii. Ilustr. 150 str. brož. 54, váz. 74 Kčs. (Brněnská tiskárna 1946.) Výchovné - pro hochy 10-14 leté.
- S Flos Frant., Babiččin Šmodrcha. Ilustr. 143 str., 40 Kčs. (Komenium, Praha 1947.) Prosté příběhy chudobné rodiny. Pro ml. 8—11 let.
- S Gajdoš Adolf, Ptačí legendy. Ilustr. 32 str., brož. 36, váz. 45 Kčs. (Brněnská tiskárna 1947.) Prostonárodní pověsti ze života Krista Pána.
- Gajdošová Drahomíra, Stříbrný smích. Ilustr. 129 str., 51 Kčs. (Brněnská tiskárna 1946.) Výchovné! 7—12 let.
- Galli (Ed. Felix), Kdo má pravdu. Ilustr. 173 str., brož. 75 Kčs. (K. Synek, Praha 1946.) Povídky o obrácení kmene Kafari. Pro chlapce od 12 r.
- SS Grahame Kenneth, Žabákova dobrodružství. Ilustr. 194 str. (Družstevní práce Praha 1945.) Klasická knížka angl. literatury pro mládež. Pro II. stupeň i pro dospělé.
- S Gerelyová Jolana, Dospívajícím dívkám. 141 str., 54 Kčs. (Boh. Rupp, Praha 1947.) Do rukou všech dospívajících studentek i rodičů a vychovatelů!
- S Hägg Gunder, Ze švédské samoty do USA. 172 stran, 69 Kčs. (Čes. grafická Unie, Praha 1945)

- Několik statí pro nastávající učně.
- Hale E. E., Muž bez vlasti. Ilustr. 66 str. („Svět“, Ostrava 1945.) Příběh poručíka USA z 19. stol. Pro chl. od 13 r.
 - S Heyduk Josef, Vincek a Estelka. Ilustr. 124 str. Brož. 120, váz. 145 Kčs. (Vyšehrad, Praha 1946.) Doporučujeme.
 - Holas Miloš, Ukradený dárek. Brož. 50 Kčs. (Melantrich, Praha 1947.) Příběh skoro detektivní. Od 10 r.
 - S Holková Marie, Děvče z tichého městečka. Ilustr. 168 str. Brož. 69, váz. 89 Kčs. (Vyšehrad, Praha 1946.) Román pro mládež, zvl. dívčí, od 13 r.
 - SS Holková Marie, Tereška Martinová. Ilustr. 270 str. 90 Kčs váz. (Ant. Doležal, Červ. Kostelec.) Jedinečné dílko naší literatury pro mládež dívčí!!! Od 11 r.
 - Honner J., Kubiček, kluk ze samoty. 96 str., 15 Kčs. (Stát. naklad., Praha.) Z mládí jihočes. chlapce.
 - Honner J.-Polášek-Topol Štěpán: Na slunci a u vody. 224 stran, brož. 80 Kčs. (B. A. Tohman-L. Müller, Hradec Král. 1946.) Z junáckého tábora.
 - Horák Jiří, České pohádky. Ilustr. 436 str., brož. 280 Kčs. (J. R. Vilímek, Praha 1946.) Od 9 let, i pro dospělé.
 - S Hořejš J., Hrdinové podmořských hlubin. Ilustr. 230 str., váz. 85 Kčs. (J. Hokr 1946.) Od 13 let, zvl. pro hochy.
 - Hostáň Jan, V zemi Eskymáků. 32 str., brož. 52 Kčs. (Stát. nakladatel.) Říkáanky pro nejmenší.
 - Hroch Karel, Čtverák Kacafírek. Ilustr. 110 str., brož. 85 Kčs. (A. Doležal, Č. Kostelec 1945.) Příběhy veselého človíčka z 16 stol. Pro děti od 9 let.
 - S Hroch Karel, Očarovaná lavička. Ilustr. 100 str., brož. 66 Kčs. (Brněnská tiskárna 1946.) 20 roztomilých pohádek pro malé děti.
 - Hroch Karel, Dvacet balonků. Ilustr. 96 str., brož. 115 Kčs a váz. 145 Kčs. (Jan Laichter, Praha 1947.) Pohádky pro děti od 7 let.
 - Hrubín Frant., Vítek hádá dobře. Ilustr. 42 str., brož. 90 Kčs, váz. 120 Kčs. (Práce, Praha 1946.) Verše pro děti.
 - SS Hünnermann Vilém, Otec vyhoštěných. 224 str., brož. 85, váz. 105 a 115 Kčs. (Vincentinum, Praha-Břevnov 1946.) Životopisný román vlámského hrdiny P. Damiána de Neuster, apoštola malomocných. Doporučujeme pro dospívající ml. i dospělé.
 - Chvojková Helena, Zuzanka objevuje svět. Ilustr. 108 str., váz. 75 Kčs. (Melantrich, Praha 1946) Pro děvčátka od 5—10 let.
 - S Jammes Franc's, Román zajíce. 69 Kčs. (Slovanské nakl. Josef Elstner. Praha 1946.) Požitek pro milovníka přírody, i pro dospělého. Do rukou dospívající mládeže a do skaut. knihoven.
 - S Janouch Jaroslav: Pro čest a slávu. Ilustr. 196 str., brož. 117 Kčs. (Vyšehrad, Praha 1947.) Román z doby obléhání Brna Švédy. Vřele doporučujeme pro ml. od 11 let, zvl. chlapce.
 - S Janouch Jaroslav, Zajatci džungle. Ilustr. Stran 140. Brož. 54, váz. 74 Kčs. Dobrodružství skupinky Čechů po vypuknutí války na okraji tropic. pralesa.
 - S Janouch Jaroslav, Křišťálové zrcadlo. 276 str., brož. 162, váz. 180 Kčs. (Vyšehrad.) Bohatě ilustr. Pohádky pro věk 8—11 let.
 - S Janouch Jaroslav, U toledské brány. 128 str., brož. 95, váz. 129 Kčs. (Vyšehrad.) Ilustr. Román o bojích proti Maurům. Pro děti od 12 let.
 - S Janouch Jaroslav, Zpěv pralesa. 176 str., brož. 85, váz. 103 Kčs.

- (Atlas, Praha, Příkopy 14., 1944.)
Ilustr. Román z prostředí čes.
vystěhovalců v Brazílii. Pro dos-
pívající mládež.
- S Jiroušková Anna Nora, Lucínkův
rok na dědině. Ilustr. 142 str.,
váz. 195 Kčs. („Ars“ Jaroměř.)
Okouzující pohádková knížka
pro děti od 6 let.
- Kajer Jiří, Byli čtyři. Ilustr. 48
stran, brož. 7,50 Kčs. (Toužim-
ský a Moravec, Praha 1946.) O
uprchlících z poslední svět. vál-
ky. Napínavé, výchovné k sta-
tečnosti.
- S Kinclová Vlastimila, Čiperka. 100
str., brož. 90 Kčs. (Ant. Doležal,
Červ. Kostelec 1946.) Příběh stří-
brné lišky. Do katol. knihoven,
pro věk od 11 let, zvl. hochy.
- Kovář Josef, Skautský rok dru-
žiny Kamzíků. 202 str., brož. 75
Kčs. (Toužimský a Moravec,
Praha 1946.) Příběh sedmi skau-
tů.
- Kovář Josef, Čing, ptačí král.
Ilustr. 152 str., váz. 115 Kčs. (V.
Šmidt 1944.) Pověst o cvičeném
orlu, pro mlád. od 10 let, zvl.
hochy.
- S Křelina František, Děti své doby.
Ilustr. 116 str., brož. 120 Kčs.
(Ladislav Kuncíř, Praha 1946.)
Slohové zápisky žákyň měšť. škol
pražských. Od 9—15 let.
- S Křelina František, Zmijí dědek a
jiné povídky pro mládež. Ilustr.
150 str., brož. 95, váz. 125 Kčs.
(Družstvo Mor. kola spis., Brno
1946.) Dětské novely pro mládež
od 12 let.
- S Kulda Beneš Met., Moravské ná-
rodní pohádky a pověsti z okolí
rožnovského. Ilustr. 166 str., 96
Kčs. (Brněnská tiskárna 1946.)
- S Kytlicová Pavla, Panenka. 26 str.
Brož. 20 Kčs. (M. R. Junová v
Tasově 1946.) Ze známé knihy
„Rodiče a děti.“ Děvčátkům k
vánocům do 10 let.
- Kvasil Frant., Cesta k hranici. 40
str. 7,50 Kčs. (Toužimský a
Moravec 1946.) Pověst o odvaze
dvou bratří mechaniků.
- Laskier Frank, Jsem námořník.
Ilustr. 40 str. 7,50 Kčs. (Toužim-
ský a Moravec 1946.) Z 2. svět.
války.
- Maralík Milan, Dětský kalendář.
Ilustr. 84 str. brož. 59, váz. 84
Kčs. (Ant. Dědourek, Třebecho-
vice j. O. 1946.) Náladové obráz-
ky, místy slabé, obrázky nevyho-
vují. Pro děti od 8 let.
- Markup František, Vendulka a
mlynaříčkové. Ilustr. 251 str.,
brož. 60 Kčs. (Nakl. mladých na
Kladně 1947.) Příhody malé praž-
ské studentky o prázdninách. Od
12 let.
- S Martínek Vojtěch, U jasného pla-
mene. Ilustr. 144 str., brož. 170
Kčs. (Družstvo Mor. kola spis.,
Brno 1946.) Skutečně hodnotná
knih pohádek, doporučujeme!
- Martínek Vojtěch, Svět kouzel a
divů. Ilustr. 134 str., brož. 138
Kčs. (Vyšehrad 1946.) Krásné
pohádky, čistý ryzí výraz. Pro
děti od 9 let i dospěléjší.
- Medula Jiří, Posel s nebes. 40
stran. 7,50 Kčs. (Toužimský a
Moravec 1946.) Příběh parašu-
tistů.
- Nečas Jaroslav, příběhy ze slu-
nečné zahrady. Ilustr. 106 str.,
brož. 99, váz. 125 Kčs. (Družstvo
Mor. kola spis., Brno 1946.) Pro
nenáročné čtenáře od 8 do 12 let.
- S Mondrone D. S. J., Bl. Marie Go-
rettiová. 32 str., brož. 3 Kčs.
(Edice Smíru Přerov, Šířava.)
Nedávno beatifikovaná mučedni-
ce mravní čistoty. Pro hochy i
pro dívky.
- S Němcová Božena, Tři citrony. Il-
lustrov. 136 str. 15 Kčs (sešit
vyd.) (Stát. nakl., Praha 1945.)
Výbor pohádek Boženy Němcov-
vé. Doporučujeme do far. knižo-
ven.
- Nový Karel, Potulný lovec. 120

- str., váz. 50 Kčs. (Melantrich 1946.) Příběhy ochočeného lišáka, pro chlapce od 9 let.
- Osejeva V., Kouzelné slovo. Ilustr. 36 str., brož. 37,50 Kčs. (Novela, Brno 1945.) Ruské pohádky pro děti od 8 let.
 - Peka Jan, Váštv ruský medvídek. 52 str., 115 Kčs. (J. R. Vilímek, Praha 1945.) Pohádkový příběh medvídku-hračky, darované ruským vojákem českému chlapci. Od 6 let.
 - S Pfannmüller D., Když přišla na svět láska. 256 str., brož. 57, váz. 66 Kčs. (Edice Smíru, Přerov, Šířava 7.) Beletрист. zpracovaný život P. Ježíše. Poutavé.
 - SS Plaquevent Jean, Následování Ježíška. Ilustr. 109 str., váz. 75 Kčs. (Valaš. knihtiskárna, Val. Meziříčí 1945.) Doporučujeme k rozšíření mezi dětmi i rodiči!
 - Pluhařová M., Princezna Dřevinka. Ilustr. 195 str. (G. Voleský, 1943.) Dívčí román. Od 12 let.
 - Pogorelskij A., Tajemný svět. 58. str., 37,50 Kčs. (Novela, Brno 1945.) Ruská pohádka. Od 7 let.
 - Pokrovská A. V., Vůdce Sédova. 120 str., 16 Kčs. (Stát. nakl. 1945.) Dobrodružné cesty kapit. Voronina, pro chlapce doporučujeme zejména. Od 12 let.
 - Polák Vlad., Horníčkové z Beskyd. 44 str., brož. 40, váz. 55 Kčs. (Klub Kounicových kolejí Brno 1946.) Pohádky skřítků Horníčků. Pro děti od 8 let.
 - Prachař Aug., Objevitel, 111 str. (Pokorný a spol., Brno 1937.) Ze života Křišt. Kolumba. Od 13 r.
 - Příleská Marie, Pohádky šťastných chvil. Ilustr. 143 str., váz. 70 Kčs. (J. R. Vilímek, Praha 1942.) Od 8 let.
 - S Ptáčková-Pilátová Klema, O Blaňáčkovi. Ilustr. 58 str. 87 Kčs. (Brněnská tiskárna 1946.) Rok netopýřův.
 - S Reinsberg Jiří, Skaut přemýšlí o Kristu. 18 Kčs. (B. Rupp, Praha 1947.) Kněžím a vyspělejším hochům od 15 let velmi poslouží.
 - S Renč Václav-Trnka Jiří: Perníková chaloupka. Ilustr. 40 str. 19 krát 24, kart. 75, váz. 127 Kčs. (Vyšehrad.) Rozkošná dětská knížka. Pro nejmenší.
 - Růžička Xaver, Na život a na smrt. 206 str. (Komenium 1946.) Legendární příběh o pomoci poskytnuté sv. Blažejem osiřelým dětem. Od 11 let.
 - S Sestry Nep. Poč. Panny Marie: Květy Nejsvětější Svátosti. Str. 88, brož. 24, váz. 33 Kčs. (Edice Smíru, Přerov, Šířava 7.) Eucharistické povídky.
 - SS Sestry N. P. P. M., Chodil, dobře činně. 56 str., brož. 6 Kčs. (Edice Smíru, Přerov, Šířava 7.) Doporučujeme dívkám k hromadnému rozšíření.
 - S Sestry N. P. P. M., Zrcadlo duše. Str. 22, brož. 3 Kčs (Edice Smíru, Přerov, Šířava 7.) Dívkám.
 - S Seton Ernest Thompson, Stopami Černého vlka. 102 str., brož. 12 Kčs. (Stát. nakl. 1945.) Výbor povídek známého amerického znalce přírody. Pro II. a III. stupeň.
 - S Skácelík Frant., Hřebeček. Ilustr. 186 str., brož. 117, váz. 142 Kčs. (Vyšehrad 1947.) I pro dospělé náročnější čtenáře.
 - SS Smékal Bedřich: Jak se dívati na české dějiny. 80 str., brož. 7 Kčs. (Exercič. dům, Frýdek, 1947.) Tento stručný spisek do rukou všech českých lidí a zvláště mládeže dospívající.
 - Sládek dětem. Výbor z básní. 48 str. vel. form., 120 Kčs, ilustr. (Melantrich 1946.)
 - Sperry A.: Plachetníci dvěma oceány. 212 str., 65 Kčs váz. (J. Hokr.) Vzrušující kniha pro mlád. od 13 let, zvl. chlapce.

- Spilka Zdeněk: Říkej nám, táto. 58 str., 90 Kčs váz., ilustr. (Družstvo Mor. kolář. spis., Brno, 1946.) Říkaneky pro nejmenší.
- Stehlík Josef: Praménky. Ilustr., 120 str., 48 Kčs. (Ant. Plechatý, Praha, 1946.) Povídky z přírody, ze živ. zvířat. Od 6 do 10 let.
- S Strnadel Josef: Rok pod horami. 155 str., 100 Kčs. (J. Lukasík, Ostrava — Praha.) Ilustr. Život valaš. vesnice. Od 11 let.
- S Šašek Miroslav: Benjamin a 1.000 mořských d'asů kapit. Barnabáše. (Ladislav Kuncíř, Praha, 1947.) Ilustrováno.
- S Šmilovský Alois Vojtěch: Náš dědeček. Ilustr., 122 str., 10 Kčs brož. (Stát. nakl.) Pro II. stup.
- Šrámek Ant.: Chlapec Huška a ti druzí. Ilustr., 145 str., 11 Kčs brož. (Stát. nakl.) Příběhy raného dětství. Od 10 let.
- SS Tomiško Čeněk Dr.: Ježíškovo Sluníčko. (Marie Lucie Lambertová.) 64 str. brož., 16 Kčs. (Družst. nakl., Hradec Král., 1946.) Život malého andílka — doporučujeme matkám!
- SS Tóth Tihámer Dr.: Čisté dospívání. 200 str., brož. 60 Kčs. (B. Rupp, Praha, 1946.) Pro dospívající jinochy od 14 let.
- S Třebízský V. B.: Pomněnky. Klasická kniha modliteb pro čes. mládež. Graf. vyzdobil P. A. Hrabal. Celopl. vaz. 75 Kčs.
- S Uhlířová L.: Paní primářová nemůže dostudovat. 52 str., 10 Kčs brož. (Edice Smíru, Přerov, Šířava 7.) Veselohra.
- S Verne Julius: Tajemství pralesa (800 mil po řece Amazonce). 234 str., 95 Kčs brož., 127 Kčs váz. (J. R. Vilímek, 1946.) Doporučujeme.
- Veselá mysl. Ukázky z čes. humoru. 126 stran, 20 Kčs brož. (Stát. nakl., 1945.) Ilustr. Od 12 let.
- S Vilhum F. X.: Ve stopách objevitelů. 220 str., brož. 95 Kčs. (J. R. Vilímek, Praha, 1947.) Z dějin zeměpisných objevů. Ilustr. Doporučujeme. Pro dosp.
- Vosátko Mirko: Vodáci, ahoj! 255 str., 84 Kčs brož. (Kropáč a Kucharský, Praha.) Popisuje plavidla od nejstarších časů, stavbu kanoí, vodácké praktiky atd.
- Vosátko Mirko: Skautský rok. 230 str., 57,50 Kčs. (Kropáč a Kucharský, 1946.) Velmi prakt. kniha nejen pro vedoucí junác. odd., ale i pro besídky atd. Doporučujeme těm, kteří se zabývají výchovou mládeže!
- Vyskočil Quido Maria: Pohádky pod stromeček. Ilustr., 130 str., 120 Kčs váz. („Ars“, Jaroměř, 1945.) Od 10 do 11 let.
- Wenig Frank: Dům u tří podkov. Ilustr., 239 str., 46 Kčs váz. (Komenium, 1946.) Napínavý, dobrodružný děj. Pro chlapce od 11 let.
- Wenig Jan: Márinčino dětství. Ilustr., 184 str., brož. 65, váz. 90 Kčs. (Čsl. Kompas, Praha, 1946.) Roztomilý obrázek dětských let. Zvláště pro dívky od 12 let.
- Zemánek Richard: Písničky. Ilustr., 27 Kčs. (Brněnská tiskárna, 1946.) Říkaneky pro děti.

V seznamu se bude pokračovati.

Ušem, kdož touží po »středu bezpečnosti« v této pohnuté době, po mravním zdokonalení a prohloubení náboženského vzdělání, doporučujeme vřele revui NA HLUBINU. Uydává dominikánská edice Krystal, Olomouc, Slovenská 14. Uychází měsíčně. Předplatné 80 Kčs, studenti 60 Kčs.

**Doporučujeme vám
publikace M. Junové v Tasové:**

- Sv. Vincenc Fererský: Duchovní život, brož. Kčs 30,—, váz. Kčs 45,—.
Jan Roothaan: O exerciciích, váz. Kčs 45,—.
Pavla Kytlicová: Panenka (ilustr.), Kčs 20,—.
Dr. Josef Vajs: Legenda o sv. Borisi a Glebovi, Kčs 40,—.
Timotheus Vodička: Stavitelé věží, Kčs 62,—.
P. Konrád Kubeš: Poutník, volné archy, Kčs 85,—, váz. Kčs 125,—.
P. Antonín Zgarbík: Pius XII., Kčs 10,—.
P. Josef Jelen: Magnificat, Kčs 10,—.
Svatý Floriane (tři básně), Kčs 22,—.
Klement Bochořák: Tři slzy, Kčs 24,—.
Jakub Deml: Šlépěje IX, Kčs 12,—.
Jakub Deml: Šlépěje XVII, Kčs 25,—.
Jakub Deml: Šlépěje XVIII, Kčs 25,—.
Jakub Deml: Sestrám, Kčs 23,—.

- Jean Galotti: Čtvrtý mudrc, Kčs 6,—.
Dr. Prokop Švach: Charisma apoštolátu, Kčs 52,—.
P. Konrád Kubeš: V záhonech Mariiných, velké vydání, stran 620, váz. Kčs 200,—, brož. Kčs 170,—, malé vydání, stran 250, váz. Kčs 120,—, brož. Kčs 85,—.
Dr. Konstantin Miklík: Byl svatý Václav ženat?, Kčs 9,—.
František Slza: Zem bližních, Kčs 18,—.
H. E. Edgeworth: Poslední chvíle Ludvíka XVI, Kčs 12,—.
Dr. Konstantin Miklík: Kritické stadium, Kčs 60,—.
Jakub Deml: Moji přátelé, Kčs 34,—.
Dr. Konstantin Miklík: Apokalypse, v tisku.

„O knihách“, posudky knih, týdně 8 — 12 str., od Nového roku expeduje Exerciční dům, Frýdek, za roční předplatné Kčs 50. Vřele doporučujeme všem. Podle této posudkové služby můžete doplňovat obecní a školní knihovny a vyvarovat se nákupu literárního braku a knih závadných a špatných.

Pomůcky pro katechety, které vydal Exerciční dům Frýdek:

- Hodinový rozvrh učiva z náboženství (po 1 Kčs: pro všech 8 postupných ročníků i jednoroč. kurs).
Dopisy katechety rodičům (3 druhy po 30 hal.: 2 rodičům prvokomunikantů, 1 velmi krásný a důkladný všeobecně).
Jádro katol. náboženství. 32 str. Kčs 3,—.
Z dějin Církve katolické. 32 str. Kčs 3,—. Dle osnov pro vyuč. nábož. na školách obecných a měšť.
Sv. biřmování. Kčs 3,—.
Jdu k Bohu. Modlitební knížka pro děti. Kčs 3,—.
Sborová mše sv. s pobožností k sv. přijímání. 1,50 Kčs.
Modlitby ke mši sv. (dvoubarevné) po 40 hal.
První sv. zpověď. (Modlitby a zrcadlo zpovědní.) Dvoubarevné po 40 hal.
Obrázek sv. Otce s modlitbou za něho. Po 15 hal.
Můj duchovní deníček s nálepkami. (K vedení žáků k ochotné účasti na mši sv. a častému přijímání svátostí.) Po 1 Kčs, expeduje se vždy po 3 kusech (tedy pro 3 děti).

Doporučujeme!

Mimoto možno objednat v Exercičním domě ve Frýdku posudky knih — pravidelnou týdenní přílohu Dobrého pastýře — rozsah asi 8 — 12 stran za roční předpl. 50 Kčs.

UČITEL NÁBOŽENSTVÍ

Stálá příloha „Vychovatelských listů“. Příplatek na přílohu ročně 20 Kčs, prolaické katechety zdarma. - Rediguje univ. prof. Dr. Fr. Tomášek v Olomouci, Komenského 6. Telefon 1647.

CÍL, PŘEDMĚT A METODA NÁBOŽENSKÉHO VYUČOVÁNÍ.

(Dokončení.)

Náboženská výchova.

20. Úkolem katechese jest nejen vyučovati křesťanské nauce, ale především vychovávat ke křesťanskému smýšlení a životu, k životu nadpřirozenému mladistvě svěží duše s jejich veškerým bohatstvím přirozených i nadpřirozených schopností. Proto má nesmírný význam, aby katecheta působil na vůli dětí a na jejich srdce. Musí tudíž rozhodně zamítnout didaktický materialismus, jenž pouze vštěpuje a hromadí vědomosti a nedbá dostatečně jejich životního uplatnění. Náboženství mají žáci netoliko znáti, nýbrž, a to především, prožívat.

A. Obecné prostředky k vzdělání srdce. — 21. Katechese má působiti podáním nové látky na obrazivost a city, výkladem na rozum a praktickou aplikací (doložou) na vůli žáků. Tím se docíluje hlubší duchovní prožití, které má vliv na celý další život. Zkušenost učí, že zvláště náboženské zážitky se nezapomínají. — 22. Správné motivy, kterými má katechese působiti na srdce, jsou především nadpřirozené, zjevené pohnutky. Jsou to zejména: Milosrdenství a láska Boží k nám, nekonečný majestát a spravedlnost Boží. každá katechese má býti prostoupena motivem lásky Boží (z lásky Boží k nám stal se Syn Boží člověkem). Pohnutky přirozené jsou obsaženy v pravidlech křesťanské spravedlnosti: Čiň dobré! Varuj se zlého! — 23. Katecheta pečuje o to, aby děti neustálým cvičením v ctnostech navykaly křesťanskému životu. Zvláště častou příležitostí k cvičení v ctnosti jest pokušení. Katecheto, cvič děti v boji proti neviditelnému i viditelnému nepříteli křesťanského života.

B. Nejdůležitější ctnosti. 24. Katecheto usiluj o to, aby děti zvláště byly vychovány k opravdové zbožnosti a křesťanskému sebeovládání ve vážné a spořádané práci. — 25. S obzvláštní péčí ať katecheta vede děti k poslušnosti, pravdomluvnosti, studu a k účasti na mši svaté.

C. Nutné předpoklady zdaru katechese. Pro zdar a úspěch katechese mají rozhodující význam tři předpoklady: 1. Katecheta musí uměti udržovati správnou kázeň; 2. katechese musí býti pro děti snadná, příjemná a zajímavá. Zajímavosti se docíluje podáním učiva s láskou a se zájmem, aby žáci věděli, proč se učí, aby si náboženství zamilovali. — 3. Katechese musí především získati srdce dětí. Musí míti lásku k dětem, nikoli však jenom přirozenou, ale nadpřirozeně motivovanou k nesmrtelným duším svých svěřenců v duchu božského Přitele dítek. Láska k dětem, pedagogický eros, je zákla-

dem vzájemného porozumění a nezbytným předpokladem katechese.

III. Didaktická ekonomie.

27. Každá katechese má představovati „metodickou jednotku.“ Metodická či učební jednotka jest určitá, obsahově k sobě náležející část učiva, jež se probírá jako celek pod jedním tématem. — 28. Čím jsou žáci mladší, tím budiž učební jednotka kratší, aby se potřebné probrati mohlo důkladně, a to v jedné vyučovací hodině tak, že se v úvodě vzbudí u žáků zájem a nálada pro nové učivo, oznámí téma, nato podá se učivo. Podané učivo se vysvětlí, aby mu žáci rozuměli a katechese se uživotní, aby se žáci podle ní zařídili. Nakonec se probrané učivo nacvičí a upamětní. 29. Cílem každé učební jednotky musí býti uživotnění, t. j. uvádění vědomostí do života, nikoli však podle schematu stereotypně, nýbrž podle věku dětí a podle místních a časových poměrů. — 30. Rozdělení učební jednotky na úvod, podání nového učiva, jeho výklad, uživotnění a procvičení není v každé hodině vyučovací, protože některá hodina bývá cele věnována opakování podobného učiva buď na konci určitého období nebo při dokončení určitého celku. Dr. Jos. Hronek.

MĚSÍC LEDEN V KATECHESI.

„Začni s Bohem v každé době, podaří se dílo tobě,“ říkali naši předkové. Hodně zdůrazníme, aby děti Nový rok nezačínaly hříchem, bez Pána Boha, nýbrž právě naopak, aby se snažily zajistiti si pro celý rok Boží požehnání. Nový rok i svátek Zjevení Páně bývá dnem, kdy děti chodí koledovati a přáti. Vyzveme je, aby se před tím ve mši sv. pomodlily za všechny, kterým budou přáti. Kdybychom dosáhli toho, aby děti hned první den v roce přijaly svátosti, mohli bychom z toho míti opravdovou radost. V tomto roce je pro to mimořádně vhodná příležitost, ježto hned po Novém roce je první pátek v měsíci se svým smírným sv. přijímáním a v neděli na to Nejsv. Jména Ježíš, kdy je příležitost získati plnomocné odpustky.

Je samozřejmé, že katecheta se zmíní dětem o svěcení vody a křídý ve svatvečer svátku Zjevení Páně a poučí děti, jak mají používatí této vody a křídý. Zde se naskytá vhodná příležitost promluvití o svátostinách. Má se však o nich mluvití častěji a také dotazem zjišťovati, kterých svátostnin děti užívají. Na svátek sv. Rodiny, který se slaví na I. neděli po Zjevení Páně, dětem zdůrazníme plnění IV. příkázání. Kde okolnosti to dovolují (většina kostelů je velmi chladných) lze uspořádati pobožnost dětí za rodče. Památka sv. Pavla, poustevníka a sv. Antonína, opata (15. a 17. ledna) poskytuje katechetovi vhodnou příležitost zmíniti se o životě poustevnickém a vzniku života řeholního.

Katecheta nepřejde mlčením dvojí svátek sv. Anežky, nejslavnější římské mučednice, která v 13 letech podstoupila hrdinnou smrt za sv. čistotu a lásku k nebeskému Ženichu. Zvláště dívky jí ctí jako svou patronku. Větší děti rády vyslechnou zmínku o arcibiskupském paliu, zhotoveném z vlny beránek posvěcených nad jejím hrobem v den jejího svátku.

Od 18. — 25. ledna konává se v mnoha farnostech světová oktáva za sjednocení všech křesťanů. Aspoň dospělejší děti na to upozorníme a v tom týdnu školní modlitbu budeme konati na tento úmysl. Kde dni Obrácení sv. Pavla přečteme epištolu z tohoto svátku (Skutky ap. 9, 1—22), která připomíná jednu z nejdůležitějších událostí na počátku církevních dějin. U dospělejších hochů ke dni 31. ledna sv. Jana Boska promluvíme o tomto světci, velkém příteli hochů — a jim doporučíme, budou-li míti příležitost, aby u salesiánů v jejich oratořích hledali ochranu před poblouzněním, které zachvacuje tak mnohé mladé lidi. —el.

MĚSÍC ÚNOR V KATECHESI.

Měsíc únor začíná velmi oblíbeným svátkem Hromnic. Katecheta vysvětlí opakováním příslušného biblického článku název Obětování Páně a Očišťování Panny Marie. Zmíní se o svěcení hromniček, větším žákům může i přečísti z misálku modlitby při svěcení a na konci hodiny neopomine přidati modlitbu, aby děti jemu svěřené „milostí Ducha Svatého osvíceni a poučení Boha opravdu poznávali a věrně milovali.“ Ježto tento svátek — není ve svědomí závazný — připadá do pololetních prázdnin, děti se mohou dobře celého obřadu zúčastniti. Mnohé děti se ostýchají jíti bez hromničky, které nyní jsou velmi ztěžka k dostání. Upozorníme je, že mohou si přinésti hromničku již posvěcenou. — Hned druhý den připadá památka sv. Blažeje, na kterýžto den se opět světi svíčky a dává se požehnání svatoblažejské. Kněz dvěma zkríženými svícemi uděluje přítomným v kostele požehnání, ve kterém prosí, aby Bůh na přimluvu sv. Blažeje uchránil věřícího, kterému se požehnání uděluje, od každé nemoci, zvláště krční. Na předběžné upozornění děti rády přijdou, — jsou ještě prázdniny — zvláště, není-li mše svatá příliš brzy. — V únoru, jestliže ne již v lednu — letos 25. ledna — nedělí Devítíkem začíná velikonoční předhodí. I když u nás doba před Popeleční středou ještě nemá ráz kající, přece jen církev již nás uvádí do doby kající (roucho fialové). Je-li škola blízko kostela, zajde katecheta s dětmi cestou ze školy do kostela a tam vykoná krátké odpros za tak mnohé, kteří právě v této době Boha velmi zarmucují!

Vlastní půst začíná Popeleční středou — letos 11. února. Vysvětlíme před tímto dnem význam „popelce“. Vhodně při tom zopakujeme článek O Jonášovi v Ninive a přečteme-li dětem antifony, které se říkají při rozdávání popela (jsou v misálku), může to v dětech vzbudit značný dojem. Kde můžeme, zavedeme děti do kostela, aby přijaly popelec; kde to není možno, ať přijdou následující nedělí, kdy se též popelec rozdává. — Popeleční středa a Velký pátek dle nynějšího postního řádu jsou jediné posty v této poválečné době. Podaří se nám, aby opravdu žádné dítě ten den nejedlo masitých pokrmů? Ježto děti žijí s jinověrci, kteří postů neznají, třeba vysvětliti také důvody postů.

V postní době při každé hodině budeme dětem připomínati nutnost kajícího a k ní vybízeti. Především doporučíme jim účast na postních pobožnostech (křížová cesta, bolestný růženec, mše sv. někdy ve všední den), a též je budeme vybízeti k různým sebezáporům (ihned vstáti při probuzení, nevybírati si v jídle, zachovati mlčení při vyučování, pomoci spolužáku, snésti klidně urážku a pod.). V době, kdy alkoholismus řádí mezi mládeží, bylo by velmi vítaným, kdyby děti z vyšších tříd si umínily, že z lásky k trpícímu Spasiteli nebudou pítí lihových nápojů, když je dostanou, tím méně snad je kupovati. Tedy v každé hodině v různých obměnách: Kristus trpěl pro mě, co učiním já pro něho. — Na svátku Zjevení Panny Marie v Lurdech (11. února) můžeme větším dětem ukázati, jak podivuhodným způsobem potvrdil Bůh Neposkvrněné Početí P. Marie a jak i v nynější době se dějí zázraky, jež dokazují Boží všemohoucnost. — K svátku sv. Matěje apoštola lze s dětmi vhodně zopakovati pravdu apoštolů na seslání Ducha sv. (24. února, letos v roce přestupném 25. února). —el

VELKÝ DEN.

Den prvního svatého přijímání! Je to krásný a nezapomenutelný den v životě křesťana, takže i po letech špatného života může se státi záchrannou

kotvou. Kolik kněží může vypravovati o tom, jak připomínka na první sv. přijímání probudila těžce nemocného z jeho netečnosti a tak přispěla k záchráně duše. Ale to se může státi jen tehdy, když dítě ten den hluboce prožije. To však závisí od toho, jak bude připraveno. V některých diecésích se ukládá, aby přípravu na I. sv. přijímání konali kněží. Při dnešním velikém nedostatku kněží tuto přípravu musí vykonávati laičtí učitelé náboženství a bude třeba se spokojiti tím, že kněz aspoň někdy za přípravy děti navštíví a podle církevního předpisu (kan. 854) o jejich připuštění k sv. přijímání rozhodne.

Jak si bude počínati katecheta? Především obnoví sám živou víru ve skutečnou přítomnost Ježíše Krista v nejsvětější svátosti oltářní a bude si vyprošovati síly k tomuto velkému úkolu. Někdy za děti obětuje sv. přijímání a také účast na mši sv. — S bližší přípravou začne včas, jistě po vánocích. Avšak se vzdálenou přípravou začíná v příslušných třídách již od počátku školního roku, zvláště eucharistickým zabarvením každé katechese.

Které děti vezme? Již dávno jsou v platnosti dekry, které žádají časné sv. přijímání. První slavné sv. přijímání stanovili naši biskupové na druhý postupný ročník. Splní-li to katecheta, plní přikázání Církve a může čekati, že to dětem přinese velké požehnání. Vim ze zkušenosti, že první sv. přijímání i v prostředí náboženství velmi nepříznivém je možné v II. postupném ročníku, ba právě v tomto ročníku zakusíme více radosti, než když děti vedeme později, neboť zde přistupují k stolu Páně děti opravdu nevinné a jejich duše není zasažena nevěrou (pochybovačností) svého okolí. Vždyť v některých krajích tolik dětí žije v rodinách, kde nikdo se nemodlí, za léta nikdo nejde do kostela — když chce dítě jíti, ještě ho zdržují — kde rodiče ani nejsou katolíci (dítě bylo pokřtěno na základě reversu, který rodiče neplní ba ani plniti nemíní). Nelze se proto diviti, že již v V. ba i IV. postupném ročníku víra některých dětí bývá otřesena.

Jakmile se rozhodneme, které děti povedeme k I. sv. přijímání, zjistíme si, zda děti byly platně pokřtěny. V pražské arcidiecési se to výslovně žádá (viz „Ord. list“ z r. 1938, str. 44). Nejsnáze se to dá zjistiti již při školním zápisu nahlédnutím do křes. listu nebo jiného dokladu, které rodičové s sebou přinášejí. Kde vede katecheta řádnou kartotéku školních dítek — nelze to dosti doporučiti zvláště tam, kde lidé se stále stěhují anebo kde učitelé náboženství se často střídají (pohraničí, periferie velkých měst) — tam platný křest snadno zjistí z kartotéky, kde o křtu je poznámka. Kde jí není, tam požádáme děti, aby k nahlédnutí přinesly svůj křestní list nebo jiný doklad. U dětí místních to zjistíme nahlédnutím do matriky. Jen tak bude míti katecheta jistotu, že nevede k svátostem dítě, které ani není pokřtěno a před bířmováním již se o to nemusí starati.

Nestalo-li se tak již dříve, pošleme rodičům oznámení, že jejich dítko půjde po prvé k sv. přijímání a poprosíme je o spolupůsobení. Kde je možno k tomu svolati schůzku rodičů, je to ještě lepší. Vhodné dopisy vydal Exerciční dům ve Frýdku. Pokud se týká úhrady, po dohodě s místní duchovní správou jistě se najde nějaký obnos, který bude možno věnovati na tento účel.

V rámci vlastní svátostné přípravy katecheta naučí děti také nazpaměť několik písní, které se budou zpívati při sv. přijímání, po případě též při odpolední děkovné pobožnosti (v dohodě s duch. správou).

Při každé hodině se s dětmi pomodlí za dobré vykonání sv. zpovědi a přijímání a navyká je střelným modlitbám na ten úmysl na př. „Ježíši, Bože můj, miluji Tě nade všecko“ (odp. 50 dní). „Ježíši, v nejsvětější Svátosti, smiluj se nad námi“ (300 dní). „Pán můj a Bůh můj“ (vidí-li dítě Nejsv. Svátost). „Všecko pro Tebe, nejsvětější Srdce Ježíšovo“ (odp. 300 dní) a p. Též rodiče požádáme, aby se za své dítky v té době modlili. Vhodná

modlitba se dostane ve Frýdku. Tato doba přípravy je příznivá k tomu, aby si děti opatřili svůj zpěvníček, i když ho mnoho nebudou při sv. přijímání potřebovati. Budou ho však potřebovati později, kdy již rodiče nebudou tak ochotni dětem jej koupiti.

V krajinách nábožensky lhostejných někdy narazíme na odpor rodičů, kteří prohlásí: dítě tomu nerozumí, ke svátostem nepůjde! Je-li příčinou tohoto odporu jen obava, že dítě tomu nerozumí, pak ji katecheta snadno rozptýlí upozorněním, jak malé požadavky klade Církev na děti po prvé přijímající, a připomene, že duše dítěte právě v útlém věku je nejzpůsobilejší dobře přijmouti Tělo Páně. Vychází-li odpor rodičů z jejich nevěry a vidíme-li, že rodiče práci na přípravě jen ztěžují (dítě se nikdy nemodlí, nejde nikdy na mši sv., nemá snahy udělati Pánu Ježíši nějakou radost), pak dítě povzbudíme, aby se tím více modlilo, rodičům dělalo ve všem radost a častějšími prosbami získalo jejich dovolení k přijetí svátostí.

Také zopakujeme s dětmi modlitby, které by jim kněz mohl uložit za pokání, jako Otče náš, Zdrávas Maria, Anděle Boží. Nestačí ovšem, umějí-li děti tyto modlitby sborově, ale třeba se přesvědčiti o tom, zdali každé dítě samo zná modlitbu. —el.

NÁBOŽENSKO-MRAVNÍ VÝCHOVA DĚTÍ ÚCHYLNÝCH.

1, Vzdělatelnost dítěte úchylného.

Duševní méněcennost tohoto dítěte se jeví buď jako tupost, apatie ke skutečnosti (forma apatická) anebo jako přílišná vznětlivost, dráždivost (forma erethická). — V obojím případě je u takového dítěte nedostatek trvalejší pozornosti. Těžko tvoří pojmy, a které má, jsou nejasné. Dítě, které je schopno navštěvovati pomocnou školu není neschopno myšlení, ale toliko těžko chápavé.

Chudoba na pojmy, kterou trpí dítě duševně méněcenné je také příčinou toho, že se nedovede rychle a správně rozhodovat v nových, nezvyklých situacích. Tím je podstatně ztížena vzdělatelnost takového dítěte. Naproti tomu mají tyto děti někdy výtečnou mechanickou paměť. Tím snadno může býti nezkušený pozorovatel uveden do omylu v hodnocení vědomostí dítěte duševně úchylného. Odtud nebezpečí verbalismu, pouhého slovíčkářství bez věcné znalosti. — Pojmy mravní často nemají u duševně úchylných teplého citového tónu, nejsou prožité a proto jim schází působivost.

Kromě chudoby citové pozorujeme u duševně úchylných nedostatek smyslu pro záležitosti a hodnoty nadosobní. V tom je také nedostatek pro oblast náboženského života. Avšak tím neztrácí náboženství na ceně pro tyto děti, ba naopak, na ceně získává. Není v tom vždycky klam, když vychovatel pozoruje u dětí duševně úchylných nejednou zvýšený zájem náboženský. Dítě normální je nejdříve zralé pro motivy náboženské a potom altruistické. U dětí duševně úchylných se motivy sociálně-etické vůbec velmi těžko uplatňují. Nejsou-li tedy motivy náboženské u těchto dětí dosti upevněny, pak dítě podléhá snadno naprostému egoismu.

2. Náboženské vyučování a výchova dítěte úchylného.

V podstatě je též cíl náboženského vedení u dítěte úchylného, jak u dítěte normálního. Léčebná výchova náboženská nemůže viděti svůj nejvyšší cíl jen v tom, aby utlumovala v chovanci sklony asociální a uchránila ho od života kriminálního. I dítě duševně úchylné má zdomácněti v království Božím. Korunou náboženského vyučování a výchovy je vypěstiti v chovanci duševně méněcenném duchovní zralost k přijímání svátostí a v tomto směru

ho také upevniti. Svatou zpovědí a zvláště nejsvětější Eucharistií přichází do rukou nejlepšího Vychovatele. V ústavech vychovávacích, kde jsou těžší případy slabomyslnosti, přichází k této zralosti značně pozdě.

3. Náboženské učivo a učebnice na škole pomocné.

I chovanci duševně úchylnému mají se podati náboženské pravdy v uzavřeném celku. Při tom ovšem nelze zabíhati do podrobností. Takový žák má znáti pravdy potřebné k spasení, má býti uschopněn k tomu, aby byl s užítkem přítomen mši svaté, mohl přijímati svátosti, se modliti, odolávat pokušení a pilně pracovati. Je to sice málo, ale přece zároveň dosti mnoho. Ostatně i náboženští geniové žili jen z jedné nebo několika vůdčích myšlenek.

Jako učebnice se doporučuje jednotná příručka, která by obsahovala hlavní obrisy dějin zjevení Božího. Z nich by byly vyvozeny nejdůležitější pravdy náboženské, s přídavkem modliteb, písní, svátostné přípravy a pobožnosti ke mši svaté. Tato příručka by měla býti opatřena větším počtem barevných obrázků. Spojovala by tedy učebnici i modlitební knihu v jeden celek.

4. Metoda náboženského vyučování na škole pomocné.

Každé dítě duševně úchylné je při vyučování zvláštním problémem. Je proto nutno, aby bylo takové dítě vyučováno a vychovááno podle možnosti co nejvíce individuálně. V tomto směru má osobní arch každého žáka velkou důležitost i pro katechetu. — Katecheta na škole pomocné má se uplatňovati svou osobností a pedagogicko-metodickou zručností ještě více, než na škole normální, poněvadž samočinnost dítěte duševně méněcenného je značně omezena. Při každé látce učebné katecheta pečlivě shledává prostředky vyučovací, kterými by si mohlo dítě co nejsnáze osvojit nový poznatek. Při tom se nejvíce používá názoru (ukázání skutečnosti, model, obraz, kresba atd.), aby nebyl klamán jen zdánlivými vědomostmi. Tedy nejprve věc a potom slovo!

Podkladem náboženského vyučování jsou biblické dějiny. Třeba při tom ovšem navazovati na osobní zkušenost dítěte, aby se usnadnilo porozumění. Tímto způsobem se také vžijí do příběhů biblických a způsobem přístupným i zajímavým si osvojí potřebné pojmy nábožensko-mravní.

Učebná jednotka u těchto žáků musí býti co nejkratší! Dítě duševně slabé chce odpočinouti a zdomácněti. — Praktické užití (užití) pravd náboženských má přihlížeti co nejvíce k detailům denního života těchto dětí. — Vedle toho má katecheta intenzivně využívat nahodilých námětů, které s sebou přináší život těchto dětí.

Ve školách venkovských je dítě duševně méněcenné vyučováno společně s dětmi normálními. Má to neblahý vliv na jeho duši, neboť není mezi sobě rovnými a stále pocítuje svou inferioritu a vyřaděnost z normálního provozu vyučovacího. Zaslouhuje se strany katechety individuální péče. Ostatní spolužáci mají býti vedeni k šetrnému chování k takovému dítěti. Zvláště zde musí býti vychovateli vzorem Ježíš Kristus, který „knotu doutnajícího neuhasil a třtiny nalomené nedolomil.“

HLAVNÍ NÁBOŽENSKÉ POJMY.

Dr Karel Bureš.

V následujících člancích budou vysvětleny náboženské pojmy, jak se jim rozumí v nauce katolické. Kdo chce mluvit o katolickém náboženství, musí si napřed uvědomit, co se určitými slovy chce vyjádřiti. Celá řada nepochopení vychází odtud, že každý si náboženský pojem vykládá po svém, pak

ovšem dohoda a porozumění, ba dokonce ani debata není možná. Není ani účelem těchto statí poučovat odborníky v náboženských otázkách, nýbrž na mysli tanou posluchači náboženských kursů pro laické katechety. Pro ty je v první řadě toto krátké poučení a vysvětlení.

1. Náboženství.

Pojem náboženství lze odvodit ze samého slova. Naznačuje totiž náboženství (na božstvo) vztah na božstvo, k božstvu, čímž se myslí někdo nebo něco, na čem je člověk závislý. Je tedy náboženství podle slovního vztahem, poměrem k božstvu, k Bohu; vztahem člověka k Bohu, poněvadž o náboženství se mluví pouze u člověka. Člověk pak se rozumí v celku, s tělem i duší, jako jedinec i jako část celku. To je celý člověk.

Vztah může býti buď rovnosti nebo podřadnosti nebo nadřadnosti. Se strany člověka nemůže býti v náboženství vztah ani nadřadnosti — člověk by byl nad božstvo — ani rovnosti — člověk by byl bohem. Zbývá tedy pouze vztah podřadnosti, závislosti. Lze tedy přesněji říci, že náboženství je závislost celého člověka na Bohu.

Tato závislost se musí projevovat v celém člověku. Předně v jeho duši. Duše má rozum, vůli a doprovázející city. Závislost se musí projevit v rozumu. Úkolem rozumu je poznávat pravdu. Proto i v náboženství musí rozum poznávat Boha. Zda je a jaký je. Zda je tvůrcem člověka a jeho pánem. A kde je pravé zjevení Boží uchováno. Na těchto pravdách spočívá jako na základě závislost člověka na Bohu. Jsou to základní náboženské pravdy a pojednává o nich základní náboženská nauka. Můžeme tedy vyměřiti náboženství přesněji. Náboženství je uvědomělá závislost celého člověka na Bohu.

Závislost se musí projevit také ve vůli.

Vůle je nejdůležitější činitel v lidském životě. Ona vede člověka k uznání pravd rozumem poznanych a k jednání podle nich. Musí tedy i v náboženství míti rozhodující úlohu. Přijímá a uznává svobodně závislost na Bohu, jak to předkládá rozum, a chce také plniti mravní důsledky, které z poznaneho poměru k Bohu plynou. Vůle se rozhoduje žíti podle vůle Boží. Proto musí býti náboženství i svobodná a uvědomělá závislost na Bohu, životem projevovaná.

Rozum a vůle jsou spojeny u člověka s dychtivostí smyslovou a vznětlivou, které provázejí rozumové a volní úkony lidské. Jsou to city. Proto se uplatňují, jsou závislé na Bohu i city. Nesmí ovšem cit v náboženství převládat nad ostatními duševními schopnostmi, musí je pouze doprovázet a jim sloužit.

Člověk je však i tělo se všemi smysly. I ty jsou závislé na Bohu a musí tu závislost projevovat. Hlavně proto, že tělo odráží přirozeně vnitřní dění, jako naopak tělesné pochody působí i na duševní život. Proto vznikají i v náboženství vnější úkony, bohoslužebné obřady a úkony a náboženské umění. Tím vším projevuje tělo a smysly svůj poměr a svou závislost na Bohu.

Je tedy náboženství věcí celého člověka: rozumu, vůle, citů a smyslů. Ničím však z toho není výlučně. Není pouze věcí rozumu — nedá se nahraditi mravoukou, není jen věcí citu, nelze je nahraditi uměním, ani není věcí pouze smyslů, nedá se nahraditi sportem, hygienou, slušností a p. (Srv. Pecka, Cesta k pravdě, str. 96, I. vyd. Olomouc).

Náboženství zabírá celého člověka. Člověk má náboženství tehdy, když Boha poznává a ctí a podle něho zařizuje celý svůj život. (Sv. Augustin).

Z uvedeného lze vyvodit důležité poučky pro náboženský rozvoj a uplatnění. Bylo řečeno, že rozum odpovídá, zda je Bůh. Má-li však odpovědět správně a jistě a ne vyhýbavě, musí jíti za pravdivým poznáním upřímně a bez „brýlí mámení,“ i kdyby mu poznaná pravda přinesla nepříjemné poznatky a důsledky. Jsou totiž lidé, kteří o sobě tvrdí, že hledají pravý a správný poměr k Bohu, pravé náboženství, a přece ho nenajdou, poněvadž se bojí plné pravdy,

poněvadž by museli mnoho změnit v životě. Jen „pravda osvobodí vás.“ „Hledej pravdu, drž pravdu“ ovšem ne tu „svou,“ nýbrž pravdu skutečnou, všeobecnou.

K tomu je však třeba chtít pravdu uznat, obzvláště tam, kde si ji nemohu ověřit svými smysly. Tu se často vzpírá pýcha uznat něco, co nemohu změřit, zvážit, chemicky rozebrat. Pokory je třeba k náboženství. Bůh se pyšným protiví, ale pokorným dává milost.“ Pokora pak není nic jiného než pravdivé a správné vědomí o sobě, správné hodnocení sebe vzhledem k Bohu, k sobě a lidem. Pokorný je si vědom svého rozumového omezení, zná své slabosti a proto si nedůvěřuje v nejvyšších poznacích, ke kterým patří jistě náboženské, a proto se dá poučit od hodnověrných.

Ještě jedna okolnost odvádí od plného poznání Boha. Přílišné přiklonění se k zemi, přílišná vláda těla, hřích. Proto: „Blahoslavení čistého srdce, neboť oni Boha viděti budou.“ Čím je proto člověk v duši víc znečištěn prachem země, tím se víc odklání od náboženství. Nesvatý — hříšný nemá zájmu o svaté, tím méně o Boha. Tělesný nemá smyslu pro duchovní. Nikoliv hluboké a opravdové vědění, nýbrž srdce hříchem poskvřené a v hříchu zatvrzelé odvádí od Boha.

Původcem poměru člověka k Bohu je Bůh-tvůrce člověka. Bůh je také tvůrcem náboženství. Proto mu jistě na tom záleží, aby každý člověk dosáhl správného poměru k Němu, aby měl správné a životodárné náboženství. Každému dává k tomu milost — to víme určitě z nauky Kristovy. Chceme-li si tedy náboženství zachovat, nábožensky správně růst, mítí opravdu lásku k pravdě, pokoře a mravní čistotě, pak nutno si zajistit více milosti Boží. Toho dosáhneme modlitbou, zkrátka náboženským životem. Neztratí nikdo, tedy ani katolík, o které nám tu popředně jde, svého náboženství ani za dnešních časů, bude-li nábožensky žít a Boha prosit. Překoná všechny náboženské krise.

UČITELÉ NÁBOŽENSTVÍ ZA DUCH. SPRÁVU NA OBECNÝCH A MĚŠTANSKÝCH ŠKOLÁCH. POVOLENÍ DRAHOTNÍCH PŘÍDAVKŮ A VÝPOMOCÍ PRO ŠKOLNÍ ROK 1947/1948.

(Výnos zemské šk. rady v Praze ze dne 3. října 1947, čís. II-5-458/10 ai 1947.)

„Ministerstvo školství a osvěty sdělilo sem výnosem ze dne 4. září 1947, čís. A-207.670/47-II/2, toto:

V dohodě s ministerstvem financí (jeho výnos ze dne 9. září 1947, č. 192.412/47-IX/1) prodlužují platnost výnosu bývalého ministerstva školství a národní osvěty ze dne 6. května 1941, čís. 49.885/41 (prodlouženého již výnosy ze dne 12. června 1941, č. 71.505/41, ze dne 13. září 1941, č. 105.496/41, dále ze dne 28. února 1944, č. 13.744/44 a zdejšími výnosy ze dne 2. října 1945, č. A-4.194/45-II/2, dále ze dne 6. dubna 1946, č. A-103.873/46-II/2 a ze dne 25. února 1947, č. A-41.644/47-II/2, o výplatě drahotných přídavek pro učitele náboženství za duchovní správu na obecných a měšťanských školách) také na školní rok 1947/48.

Současně prodlužují v dohodě s ministerstvem financí platnost výnosu bývalého ministerstva školství a národní osvěty ze dne 23. ledna 1942, č. 164.092/41 (prodlouženého posléze výnosem ze dne 28. února 1944, č. 13.744/44 a zdejšími výnosy ze dne 2. října 1945, č. A-4.194/45-II/2, dále ze dne 6. dubna 1946, čís. A-103.873/46-II/2 a ze dne 25. února 1947, č. A-41.644/47-II/2 o po-

volení jednorázové výpomoci pro učitele náboženství za duchovní správu) též na školní rok 1947/48.

O výši drahotních přídavků a jednorázové výpomoci pojednává zdejší oběžník č. 85/1947 z 29. III. 1947. O tom, kterým pomocným učitelům náboženství náleží drahotní přídavky a jednorázové výpomoci, pojednává zdejší oběžník č. 194/1947 ze dne 3. VI. 1947.

Výplata drahotních přídavků bude se díti měsíčně pozadu zároveň s výplatou odměn a cestného.

Jednorázová výpomoc bude vykázána až koncem školního roku 1947/48 při výplatě odměn, cestného a drahotních přídavků za měsíc červen 1948, ledaže by nastala potřeba dřívější její výplaty poměrné části v případě, že by pomocný učitel přestal z různých důvodů vyučovati.

O výplatě odměn, cestného, drahotních přídavků měsíčně pozadu a jednorázové výpomoci ve školním roce 1947/48 vydán zdejší oběžník č. 231/47.

ZPYTOVÁNÍ SVĚDOMÍ PRO KATECHETY NÁRODNÍCH ŠKOL.

Dr. Fr. Tomášek.

1. Vložil jsem do třídní knihy podrobný rozvrh učiva?
2. Mám v podrobném rozvrhu učiva pro každý měsíc vepsány modlitby, náboženské písně, svátky a výchovnou směrnicí?
3. Připravuji se vždy řádně (písemně) na každou katechesi?
4. Konám denně rozjímání, četbu duchovní a Písma svatého? (Pokud možno každý rok na exercice!)
5. Obětuji pro duchovní blaho svých svěřenců modlitby (k P. Marii Ust. Pomoci, sv. Janu Boskovi, k strážným andělům svěřených dětí), mše sv., sebezápor a jiné dobré skutky?
6. Mají všichni žáci předepsané učebnice, kancionál a poznámkový sešit?
7. Připravují si zavčas před katechesí pomůcky vyučovací?
8. Přicházím do třídy aspoň 5 minut před vyučovací hodinou? (Když mám dozor, tedy 15 minut.)
9. Jdou děti při mém vstupu do třídy ihned na své místo a dají uctivě křesťanský pozdrav?
10. Přesvědčuji se, mají-li žáci všechny své věci do náboženství v pořádku?
11. Disponuji vždy žáky náležitě k modlitbě před katechesí? (Intence!)
12. Kontroluji v každé katechesi vhodným způsobem modlitbu ranní s dobrým úmyslem a modlitbu večerní se zpytováním svědomí a s dokonalou lítostí? (Motivovat!)
13. Povzbuzuji k účasti na mši svaté před každou nedělí a zasvěceným svátkem? (Motivovat!) Doporučuji svátosti a účast na sv. požehnání?
14. Kontroluji vhodným způsobem po každé neděli a zasvěceném svátku účast dětí na mši svaté, na sv. požehnání a u svátostí? (Motivovat). Zaznamenávám si ve svém příručním katalogu anebo kartotéce účast dětí na službách Božích a přijímání svátostí?
15. Mám v katechesi trvale na zřeteli výchovu křesťanů a princip eucharisticko-liturgický? (Jak prakticky?)
16. Věnuji náležitou péči svatostné přípravě dětí? (První sv. zpověď a sv. přijímání, sv. biřmování, další přijímání svátostí.)

17. Pěstuji u dětí úctu k Panně Marii (živý růženec!) a k Bož. Srdci Páně?
18. Mám v katechesi na zřeteli měsíční výchovnou směrnicí?
19. Používám na počátku katechese krátké příležitostné poznámky nábožensko-výchovné?
20. Zkouším vždy uloženou látku?
21. Kontroluji také praktikování předsevzetí, učiněného v poslední katechesi?
22. Vyvolávám všechny žáky?
23. Dovedu mlčet, když mají žáci mluvit?
24. Neztrácím mnoho času dlouhým zkoušením?
25. Mluvím k žákům v katechesi pochopitelně, živě a dosti zřetelně?
26. Využívám dostatečně názoru? (Skutečnost, model, obraz, kresba.)
27. Opakuji a nacvičuji s žáky látku přednesenou, aby se naučili co nejvíce ve škole?
28. Udržuji individuální úsilí každého žáka? (Princip samočinnosti.)
29. Dbám o to, aby se žáci tázali? (Upřímně, věcně, slušně.)
30. Dávám přednesenou a zopakovanou látku vždy ještě přečísti z učebnice?
31. Řeknu vždy žákům, čemu a jak se mají naučit?
32. Mají žáci z každé katechese praktické a konkrétní předsevzetí?
33. Zazpívají žáci aspoň týdně jednu sloku nábož. písně?
34. Dopřávám žákům vždy dosti času, aby si mohli potřebné s tabule ještě ve vyučovací hodině opsati a okreslit?
35. Mám dobrou kázeň?
36. Zapisuji každou hodinu učební látku do třídní knihy?
37. Konám modlitbu s dětmi na konci katechese, pokud možno ještě před zvoněním a vždy s náležitou přípravou?
38. Mám-li závěrečnou hodinu, dbám na vzorný pořádek při odchodu ze školy?
39. Pečuji s rodiči o to, aby schopné děti již od prvního postupného ročníku podle dekretu Quam singulari přistupovaly k sv. přijímání?
40. Chodí většina dětí aspoň jednou měsíčně ke sv. zpovědi a ke sv. přijímání? (Svaté přijímání na prvních devět pátků v měsíci, eucharistické kroužky.)
41. Dávám dětem častěji příležitost ke sv. zpovědi, zvláště před každou nedělí a zasvěceným svátkem?
42. Jsou děti účastníky Díla sv. Dětství Ježíšova?
43. Zařídil jsem pro děti aspoň jednou za měsíc zvláštní pobožnost s promluvou?
44. Starám se o náboženskou četbu dětí? (Půjčovna nábož. knih.)
45. Pečuji o duchovní blaho žactva i mimo školu? (Eucharistické kroužky, nábožensky vedená besídka a pod.)
46. Zařizuju každoročně zvláštní duchovní přípravu pro žactvo opouštějící školu? („Exercicie“.)
47. Věnuji zvláštní péči dětem zanedbaným a nemocným?
48. Kterak pečuji o duchovní blaho dětí během prázdnin? (Ve farnosti, ve feriálních koloniích.)
49. Čtu pravidelně svůj stavovský časopis „Vychovatelské listy“ s přílohou „Učitel náboženství“ i Věstník min. školství? Sleduji všechny úřední školní výnosy a vyhlášky?
50. Sleduji odbornou pedagogicko-katechetickou literaturu? Co jsem prostudoval z toho oboru v letošním škol. roce?

PŘÍKLADY PRO KATECHESI.

Časné svaté přijímání dětí. — Podle výslovných dekretů Církve (sněmu IV. later., sněmu trident., dekretu „*Quam singulari*“ a podle kodexu církevního práva) jsou děti povinny přijímati Tělo Páně, jakmile dospějí do let rozeznávání (rozlisování) dobrého od zlého, t. j. k užívání rozumu. Kán. 88, par. 3. stanoví právní předpoklad, že dítě, dokončivší sedmý rok, má užívat rozumu. Kard. Dominik Jorio ve svém výkladu dekretu papeže Pia X. o časném sv. přijímání připomíná: „V dnešní době dospívají děti k užívání rozumu mnohem dříve — tak to aspoň říká kdekdo. Děti sotva tříleté nebo čtyřleté, nanejvýše pětileté dovedou již usuzovati a zcela dobře rozeznávají chléb obyčejný od chleba svátostného. Tvrdívá se sice, že se rozum probouzí v sedmém roce. U některých snad ano; u přemnohých však mnohem dříve; a jen jako řídkou výjimku až po sedmém roce. Stačí tedy tento věk k přijímání nejsv. svátosti.“ — Kodex církevního práva praví také zcela jasně, kdo je odpověden za to, aby děti začaly přijímati Tělo Páně, jakmile začnou užívat svého rozumu: „Závaznost příkázání o přijímání nejsv. svátosti oltářní, která spočívá na dospělých, spadá také, a to zvláštní měrou na ty, kteří se o ně mají starati, t. j. na rodiče, poručníky, zpovědníka, vychovatele a faráře.“ (Kán. 860). — Tedy i každý z nás katechetů bude se zodpovídat před věčným Soudcem, zdali vedl své svěřence zavčas ke stolu Páně, t. j. již v onom období věkovém, kdy začali užívat svého rozumu. Tato povinnost je velmi závažná a odpovědná! Běží o to, aby duše dítěte dostávala posilu z Těla a Krve Páně zavčas, t. j. již tehdy, kdy začne hrozit nebezpečí osobního hříchu. Když děti zavčas již v útlém věku imun'sujeme očkováním proti neštovicím a proti záškrtu, proč je zavčas neimun'sujeme také proti infekci duchovní, proti hříchu? — Praktický důsledek toho je ten, že musíme děti připravovat k prvnímu svatému přijí-

mání již v prvním postupném ročníku. Tato příprava se děje příležitostně po dobu celého roku, aby v době velikonoční mohl tyto děti podle rozhodnutí rodičů přistoupiti k svátostem. Kdyby to snad nebylo společně s celou třídou za vedení kněze, pak by to bylo soukromé za doprovodu některých z rodičů anebo ze starších sourozenců. —Tšk.

Skutky tělesného milosrdenství. Učil jsem III. ročník v J. o skutcích tělesného milosrdenství. Mezi žáky němi sedí i V. K. a se zájmem poslouchá. Od té doby uplynulo asi čtvrt roku. Přichází starší chromá žena a vypravuje: Byla jsem těžce nemocná. Nikoho nemám a snad bych zahynula, kdyby mi Pán Bůh neposlal anděla. Je pravda, tu a tam někdo ze sousedství přišel ke mně, i něco mi přinesl. Ale co to bylo? Jednoho dne přišlo ke mně děvčátko dosti vyspělé, ale ještě do školy chodící a přineslo mi něco jídla. Když viděla, jaký je u mně nepořádek, slíbila, že přijde zítra a uklidí mi. To se také stalo, umyla podlahu, díle svých sil mi uklidila a od té doby byla mou denní návštěvnicí po více než 6 neděl. Kéž jí Pán Bůh odplatí. Jméno její neznám. — Dotazem v okolí jsem zjistil, že to byla dívka svrchu uvedená. Od rodičů si vyprošovala větší svačiny — rodiče dlouho nevěděli o tom k čemu — i od jídla si něco nechávala a jak mohla, zaběhla k této ženě, aby jí dala, co ušetřila. I školní dítě může opravdu prakticky prokazovati skutky křesťanského milosrdenství, má-li dobrou vůli.

—el.

Křestní vědomí dětí. — Pozorujte děti z vlažných katolických rodin a život dětí nepokřtěných, bez vyznání. Po stránce zevní není mezi nimi téměř žádného rozdílu. Žijí bez modlitby, bez kostela, bez povznesení duše k Bohu. A jak pokračuje dále tento vývoj během školní docházky? Dítě z oné vlažné katolické rodiny chodí do náboženství, dítě bez vyznání nikoliv. Katolické dítě slyší v náboženství, že je Bůh a že se má k němu

modlit, začne něco tušit, v temnotách náboženské nevědomosti začne svítat. Dítě bez vyznání také sem tam něco zaslechne a také začíná tušit něco vyššího. — A nyní si dejme otázku: začne ono dítě z rodiny nábožensky vlašně, uvědoměle se modit a žít opravdu nábožensky? Anebo snad v náboženských úkonech bude vidět jen povinnost, kterou ukládá náboženství jako školní předmět? Přejde na to, jak se podaří katechetovi v dítěti vzbudit živé a radostné vědomí: jsem dítě Boží, neboť svatým křtem mne přijal Otec nebeský za své dítě. Jednou mám být věčně se svým Otcem nebeským, mám zdědit jeho království. To je více, než kdyby mi patřil celý svět! Jak se z toho raduji, že křtem svatým jsem se stal dítětem Božím a katolickým křesťanem! — Hle, to je smysl a význam probuzení a vychovávání křesťanského vědomí. Zde je první a nejpodstatnější úkol dnešní pastorační mládeže. — Dáváme-li dětem obraz na památku prvního sv. přijímání, sv. biřmování, tím spíše máme dávat památku na sv. křest, neboť tehdy se zrodilo dítě pro nebe dětstvím Božím a otevřela se mu vstupní brána k ostatním svátostem. „Den našeho svatého křtu je největším dnem našeho života.“ (Pius XI.) Má se tedy dávat dítěti ke křtu zvláštní křesťanské osvědčení. (d'plom), jakožto jeho „magna charta.“ (Ukázka takového osvědčení v příručce: Tomášek, Učitel náboženství a zájem dětí, str. 93-94).

Příležitostně a také soustavně poučuje katecheta děti o hluboké symbolice křesťanských obřadů. Když jsou děti náležitě poučeny, vykoná s nimi křesťanskou obnovu. „Děti mají každoročně oslaviti výroční památku svatého křtu v době velikonoční a svatého biřmování v době svatodušní.“ (Bopp, Katechetik, 221). Den křesťanské obnovy je svátkem celé farnosti. Vykoná se s dětmi církevní průvod ke křtitelnici za zpěvu vhodné písně, pak je promluva, modlitba, obnova křesťanského slibu, opět modlitba a píseň. Děti, které po prvé vykonávají tuto křesťanskou obnovu, dostanou křesťanské osvědčení

(d'plom), pokud jej ještě nemají. S výchovou křesťanskou také souvisí častější obnova křesťanského slibu, poznání křesťanského patrona (!!!), jeho úcta, následování a časté vzbuzování tří božských ctností. Křesťanské sebevědomí je vzácnou vzpruhou v náboženském i v mravním životě. Když jsme náležitě probudili v dítěti křesťanské vědomí, pak také snadno je přivedeme k tomu, aby intensivně prožívalo církevní rok. —Tšk.

Výchova k modlitbě. — „Kdo se umí náležitě modlit, umí také náležitě žít.“ (Sv. Augustin.) Modlitba je dýchání duše. Dokud dýkáme, dotud také žijeme. Dokud naše duše dýchá modlitbou, dotud tak může žít v milosti posvěcující. Život bez modlitby je cestou k duchovní smrti. „Jest potřebí vždycky se modlit a neustávat.“ (Luk. 18, 1).

Katecheta tudíž velmi bedlivě přihlíží k tomu, aby modlitba byla vždy nábožným pozdvižením mysli k Bohu. Navyká děti (s počátku každou hodinu, pak aspoň jednou týdně) ráno vzbuzovati dobrý úmysl a večer zpytovati svědomí s dokonalou lítostí. Zaučí je do praxe střelných modliteb. Velmi se osvědčuje v tomto směru metoda P. Kassiana Karga, t. zv. „malého tajemství“. Dítě si utvoří kratičkou střelnou modlitbu (na př. Pane Ježíši, já Tě mám velice rád. — P. Ježíši, Ty jsi můj a já jsem Tvůj. — P. Ježíši, jen Tobě patří moje mládí a j.), kterou pak hodně často během dne si v duchu opakuje, zvláště ráno při procitnutí, při oblékání, cestou do školy a ze školy, ve volných chvílích během dne, při zábavě, po modlitbě večerní při uléhání k spánku až do usnutí. Tak se může státi modlitba opravdu dýcháním duše.

Výchova k modlitbě náleží k nejdůležitějším úkolům katechety. Třebas člověk někdy v pozdějším životě zbloudí, vždy je naděje na záchranu, když dovede aspoň někdy dobře se pomodlit.

Nezapomínat v katechesi (aspoň jednou slohou týdně) na náboženskou píseň, neboť kdo zbožně zpívá dvoj-

násob se modlí. A děti zpívají velmi rády. —Tšk.

Mešní výchova. — Mše svatá je centrálním úkonem bohopocty a proto má býti také ohniskem náboženského vyučování a výchovy. První podmínkou je, aby děti měly živé vědomí přítomnosti Spasitele v nejvyšší svátosti oltářní. Také musejí náležitě znáti mši svatou a vše, čeho se používá při mešní oběti. Dále je třeba, aby byly děti při mši svaté přiměřeně zaměstnány, aby co nejvíce spoluobětovaly. Mají proto recitovati společně aspoň ony modlitby ke mši svaté, které jsou v katechismu jako pamětní mešní modlitby. (Kromě toho: k modlitbám stupňovým modlitbu l'tosti, k evangeliu: „Vstávám, abych ukázal, že si vážím slov Pána Ježíše. A tato slova chci v paměti udržovati, ústy vyznávatí a podle nich se řídití.“ Po pozdvihování „Klaním se Ti vroucně...“).

Žáci musejí míti živé svědomí, že všechny modlitby dohromady, i těch největších světců, nemají takovou cenu, jako jediná mše svatá. To proto, že při mši svaté je to sám Pán Ježíš, který jako člověk naším jménem Otce nebeského oslavuje, jemu děkuje, ho usmíruje a prosí. Při mši svaté vkládáme své modlitby do Jeho rukou a on je přednáší Otci nebeskému, spojuje se svou obětí a to má cenu nesmírnou! Když bude žactvo takto náležitě hodnotit mši svatou, pak mše svatá pro ně nebude pouze nedělní povinností, ale něčím radostným a nesmírně vzácným, takže budou se snažit dostat se na mši svatou i ve všední dny. —Tšk.

Praktické užití — uživotnění v katechesi. — Představme si pohonný motor, běžící na plné obrátky, avšak bez transmise, která by uváděla stroj do pohybu. Je to obraz takové katechese, ve které se pouze vyučuje, ale nevede se k životu podle víry. Nejdůležitější část katechese je uživotnění. Je proto nezbytné věnovati jí vždy náležitou pozornost a při zkoušení látky posledně probrané přesvěd-

čovat se nejen o věcných znalostech žactva, ale také zjišťovat, pokud a jak se naši svěřenci podle poznané pravdy zařídili. —Tšk.

Kouzlo úsměvu. — Kouzlo úsměvu je známo všem národům. Číňané ocenili kouzlo úsměvu hospodářsky příslovím: „Kdo se neumí usmívati, ať neotvírá obchod!“ Platnost onoho přísloví možno rozšířiti na všechny obory lidského snažení, ale zvláště se hodí na vychovatele mládeže: „Kdo se neumí usmívati, ať nechodí mezi mládež!“ —Tšk.

Milujte děti! — Nepravím „Milujte své děti“, vím, že je máte rádi, že se o ně staráte. Ale pravím a zdůrazňuji: „Milujte své děti pravou láskou“. Takovou láskou, která staví všechno na správné místo, věnuje každé věci tolik péče a pozornosti, kolik jest spravedlivo a náležito, která i v milování zná a zachovává řád. — Milujte děti, ale milujte více jejich duši než tělo. Živíte ovocem svých námah, svého potu křehké a slabé tělo dětí, zahrnujete je svou něhou. Neháním vám to, ale nezapomínejte, že za touto tělesnou schránkou, také hodnou úcty a péče, jest cosi daleko cennějšího a vzácnějšího a důležitějšího... Nezapomeňte, že v těle vašeho dítěte je nesmrtelná duše. Duše především potřebuje vaší péče a něhy vašeho srdce. Zdravá a duchovně dobře urostlá duše jest důležitější než zdravé, dobře urostlé tělo. Proto první péči věnujte duši dítěte. — Milujte děti, ale milujte více hloubku než povrch. Na povrchu jest to, co každý hned pozoruje: pěkný vzhled zevnější, uhlazené chování, svižné a pevné vystupování, příjemný tělesný zevnějšek a zkrátka všechny společenské vlastnosti. Jsou to prospěšné a potřebné věci a nezanedbávejte jich. Ale všechno na svém místě a svou měrou: pro pěstění a výchovu celkového zevnějšku nezapomeňte na nitro dítěte, na dobré vlastnosti a výchovu zdravé mysli a zdravé vůle; to milujte v dětech především! — Milujte u dětí více ctnost než vzdělání. Vzdělání jest krásná a užitečná

věc, ale vzdělaný ještě neznamená dobrý a ušlechtilý; není málo případů, že vysoce vzdělaný člověk klesl velmi hluboko do zjevných zločinů, vzdělání samo neprodukuje štěstí. Ctnost je zřídlem lidského štěstí, vzdělání v ctnosti jest stokrát přednější než vzdělání ve vědách, přednější pro štěstí každého jednotlivce — neboť věda nestačí pro všechno a vždy — i pro štěstí celé společnosti, která je možná bez veliké vzdělanosti, ale není možná bez ctnostných údu. — Milujte v dětech více nábožnost než všechno ostatní. Svět neslyší rád o nábožnosti a snaží se od raného dětství dítě naučiti žítí bez Boha, bez důsledného spojení s nadpřirozenem. A přece jaká krása jest v dítěti, které nábožnost proměnila v nevinného anděla, která je korunuje slávou Božího dítěte a miláčka Kristova. Nábožnost není nasládlé vzdýchání, ale mocnou silou, která dospívající dítě provází bez úhony nebezpečnými lety dospívání, aby se radovalo z prvních chvil svobody bez zneužívání, aby statečně zápasilo se svody a s pokušeními, aby ozářila jeho obličej ohněm nadšení a vážnosti, vřelosti a odpovědnosti, jimiž odpovídá na Boží volání v kterémkoliv postavení a povolání. Jaký nesmírný rozdíl jest mezi mládeží upřímně věřící a mládeží hynoucí v náboženské lhostejnosti nebo v bezbožectví!

(Podle Msgra Milotta) —Tšk.

OTÁZKY STAVOVSKÉ.

Přípravný kurs pro laické katechety v Praze (II, Ječná ul. 27). Ježto se stále ještě jeví nedostatek laických katechetů zvláště v diecési litoměřické a částečně i pražské, bude uspořádán čtyřměsíční (od února do května) celodenní kurs pro přípravu a výchovu laických katechetů v Praze. Nejmenší vzdělání, které se vyžaduje, je měšťanská škola s jednoletým kursem. Přijetí se děje na základě zkoušky, kterou žadatelé

skládají počátkem února a již mají prokázati povšechnou znalost katechismu a biblické dějepavy.

—el.

Pokračovací kursy pro laické katechety budou o příštích prázdninách konány dva a to: 1. třínedělní a k tomu duchovní cvičení v Bohosudově u Teplic pro laické katechety (muže i ženy), kteří ještě neprodělali žádný pokračovací kurs ani se nezúčastnili exercicií. 2. čtrnáctidenní a k tomu duch. cvičení v blízkosti Bohosudova pro ty, kteří se loňského roku zúčastnili kursu v Mnichově. Do tohoto kursu mohou mimořádně býti přijati i ti, kteří již učí delší řadu let a někdy se zúčastnili duch. cvičení. Ježto vyživovací poměry jsou velmi nepříznivé, upozorňujeme účastníky obou těchto prázdninových kursů, aby si hleděli do prázdnin našetřiti nějaké potraviny. Mají-li se kursy uskutečnit, účastníci si musejí s sebou přinésti potřebné potraviny. Kursy budou současně v měsíci červenci. Nezávazné přihlášky lze již nyní činiti buď na adresu: Prázdninové kursy laických katechetů, Praha II, Ječná ul. 27, nebo na Děkan- ský úřad v Kostelci n. Lab. —el.

Zprávy spolkové. Výborové schůze Učitelů katolického náboženství konají se každý týden vždy v pátek večer v 6 hod. v Praze II. Voršílská ul. č. 5. Za dobu od 1. září bylo vyřízeno 46 různých intervencí a odpovědí na různé dotazy. Prosíme však, přikládejte vždy známku na odpověď. Sestavili jsme kartotéku všech členů a zjistili jsme, že jsou ještě někteří učitelé náboženství, kteří snad o nás vůbec nevědí. Kdo dosud nevyplnil dotazník pro kartotéku, napište si o něj a co nejdříve zašlete na adresu: Učitelé katolického náboženství, Praha II., Voršílská ul. č. 5. — V některých místech, zvláště v okolí větších měst, jest řada učitelů náboženství a jest nejvyšší nutné, aby se scházeli k poradám. Proto jsme rozdělili učitele náboženství na 17 krajů a zasíláme vždy jednomu kolegovi adresy z jeho okolí s prosbou, aby svolal první schůzi. Na této schůzi si zvolí re-

ferenta, který bude pečovat o pravidelné svolávání porad. Vždyť máme tak mnoho těžkostí, které vyřešíme jedině společným úsilím. Na mnoha místech již se konají měsíční porady. V měsíci říjnu vyšel schematicismus učitelstva národních škol. Marně jsem tam hledal učitele náboženství. Schematicismus vydal Svaz zaměstnanců školství a osvěty (ROH) Hned jsme zaslali dotaz na Svaz proč tam nejsou všichni učitelé národních škol a jakým způsobem nastane náprava. Dne 20. X. 47. dostali jsme tuto odpověď:

V odpověď na dopis č. j. 435-X. 47 ze dne 6. X. sdělujeme, že neuvedení učitelů náboženství ve schematicismu učitelstva národních škol stalo se nedopatřením. Ve starých schematicismech nebyly na př. uč. dom. nauk a nyní tam jsou. Budou tam příště i učitelé náboženství. S odborářským pozdravem J. Blažek, předseda, Jiří Profous, jednatel.

Kraj Velká Praha. — Učitelé náboženství z obvodu Velké Prahy se sešli v neděli dne 9. listopadu 1947 o 15 hod. odpolední v Praze II. u sv. Anny v kreslirně uč. ústavu. Po přivítání přítomných udělil nám v kapli dp, rada V. Průša svátostné požehnání. Kol. Jar. Brandýs uvedl v přehledu jakou práci vykonal náš výbor od začátku letošního škol. roku. Zvláště důležité je rozdělení všech učitelů tak, aby se mohli všichni scházeti. Dále podal několik informací o našem finančním postavení na základě připravených nových úprav platových, o jednorázovém přídavku a jiné. Upozornil na přednášky ve Studiu catholiceu a na „Akademický týden.“ Zvláště kladl na srdce, aby snad někdo nevracel časopis Vychovatelské listy. Kdo by snad nedostával přílohu Učitel náboženství, necht' se o ní ihned přihlásí. příloha je zdarma. Kol. Brandýs přinesl několik nejnovějších odborných knih k prohlédnutí a doporučil je do knihovny učitele náboženství. My jako spolek neprodáváme knihy, nýbrž jenom doporučujeme to nejlepší členům. Potom ujal se slova, který mezi přednáškou kol.

Brandýse do schůze přišel, J. M. pan kanovník dr. Čihák.

Pan kanovník pravil: „Způsobili jste mi veliké potěšení, že jste mne mezi sebe opět pozvali.“ Vzpomněl kol. Válové a kol. Dvořákové, které nás předešly na věčnost. Doporučil do našich modliteb všechny důstojné pány, kteří se za nás také modlí a pí poslankyně Trojanovou, která hájí naše zájmy v parlamentě. Potom promluvil o poměru učitele náboženství k dětem. Přál by si, abychom navázali styk s rodiči žáků, všimli si jejich rodinného života a domácího prostředí a podle možností je i příležitostně navštívili. Při vyučování pak první věcí jest láska, láska k dětem. Zlo a nenávisť nám nikdy dítě neodpustí. Láska je vynalézavá a dovede děti vždy už nějak podchytit. Nikdy se nesmíme nechat vyprovokovat k tělesným trestům. Pan kanovník uvedl řadu případů ze své vlastní praxe, kdy vyučoval jak na obecné, měšťanské i střední škole. Potom přešel k soukromému životu učitele náboženství. Doporučil, aby každý měl svého zpovědníka, duchovního rádce a žil podle jeho rad. Jistě každý z nás touží po lásce. Proč neuzavřít lásku s Božským Srdcem Páně. Proč nevést B. S. P. do svého soukromí? Necht' každý z nás se zasvěti Božskému Srdci Páně! A toto Srdce jistě všem každou jinou lásku vynahradí. Též dětem a jejich rodinám je třeba přibližovat úctu a lásku Božského Srdce. Pro děti neivhodnější je zříditi sdružení Tarsiciů. Všecky informace jak a co zařídit podá neidp. pan kanovník dr. Josef Čihák, Praha IV., Hrandčanské náměstí 58. Kdž skončil. rozpředla se velmi čilá debata. plná dotazů a rad všeho druhu. Teprve k sedmé hodině jsme se rozcházelí.

—J. B.

Z ODBORNÉ LITERATURY.

Dr. Čeněk Tomáško: Dětským duším. Praha 1933. Není snadné mlu-

viti k dětem hluboce nábožensky a zároveň plně upoutat jejich pozornost a zájem. Souvisí to s jejich psychologickým založením, neboť ještě nejsou duševně zralé. Tuto nesnáz pocítují nejvíce ti, kteří pracují mezi dětmi ať v besídkách, v různých sdruženích, ve škole anebo každou neděli k dětem promlouvají při exhortě. S toho hlediska se musíme dívat na knihu „Dětským duším“. Její nesmírnou cenu dovede zhodnotit jen ten, kdo pracuje mezi mládeží. Po stránce věro- a mravoučné i duchovní je hluboká, projevuje jedinečnou znalost dítěte, je psaná s takovou láskou k duši dítěte a s takovým apoštolským zanícením, že je mistrným dílem a nepostradatelnou pomůckou k úspěšnému duchovnímu vedení dětí. Je to barevný film radostného náboženského života dítěte, který fascinuje a živými příklady, většinou z doby nejnovější, strhuje k následování. Můžeme říci bez nadsázky, že dílo tak mimořádných kvalit nenajdeme ani v literatuře světové. S radostí proto sáhne po něm každý, komu záleží na duchovním blahu dítěte. —Tšk.

Pro doplňovací náboženskou četbu mládeže vřele doporučujeme publikace, které vydávají sestry Neposkvrněného početí Panny Marie v Přerově (Šířava 7). V poslední době vyšly: Marie Gorettiová, 12letá mučednice sv. čistoty (3 Kčs), „Květy nejsvětější svátosti oltářní“ (24 Kčs) a „Když přišla na svět láska“ (57 Kčs).

REDAKČNÍ HOVORNA.

Dětské časopisy a jiné tiskoviny ve škole. — Některé správy škol zakazují učitelům náboženství rozdávat ve škole dětské časopisy a jiné tiskoviny a hrozí udáním a vyšetřováním. Je to zapovězená kolportáž? Par. 156. odst. 3. „Školního a vyučovacího řádu pro školy ob. a měšť.“ stanoví: „Podle par. 3 zák. č. 126/1933 Sb. z. a n. není dovoleno kol-

portovati (t. j. bezplatně rozdělit nebo rozdávat) tiskopisy ve školách, do kterých chodí děti mladší než 18 let. Kolportáž není dovolena ani v nejbližším okolí takových škol v době, kdy mládež hromadně do školy dochází nebo z ní odchází.“ — Není tedy kolportáží rozdělit nebo dodávat časopisy, jejichž objednáním byl učitel jako zástupce rodičů pověřen. O kolportáž by šlo jen tehdy, kdyby učitel za každé číslo vybíral peníze anebo tisky rozdílil zdarma. — Jak se zařídit prakticky v případě, že správa školy se drží litery předpisu o kolportáži a zakazuje rozšiřování dětských časopisů ve škole? Zařídit se tak, aby to nebyla kolportáž. Proto si opatří učitel náboženství podpis rodičů na prohlášení, že si přejí, aby jim on zařídil pro jejich dítě objednávku časopisu. Nebudou se vybírat peníze za jednotlivá čísla, ale přijme se jen předplatné k hromadné zásilce. Pak se mohou jednotlivá čísla přihlášeným žákům klidně dávat ve škole, poněvadž to není kolportáž. Když dáváme žactvu různé tisky rázu nábožensko-výchovného, na př. těm, kteří opouštějí školu, dáme pro každého exemplář do zalepené obálky s adresou a klidně se jim to odevzdá, poněvadž má to ráz soukromého dopisu. Tento způsob je i výchovně správnější. Působivost se zvýší, když k tisku vložíme jako doprovod i cyklostylovaný dopis. Při rozdávání připomeneme, že jsou tam obsaženy vážné a důležité věci pro jejich další život po opuštění školy. Tím také předejdeme eventuálnímu zprofanování věnovaného tisku. Kdyby učitel náboženství tyto tisky rozdával nikoliv v obálce, byl by v tom případě menší užitek výchovný, některé živly by toho případně i zneužily a byla by to nedovolená kolportáž. (Když běží již o skutečnou kolportáž mimo školu, jsou k ní oprávněny jen osoby, které dokonaly 16. rok věku a jsou kromě povolení opatřeny všeobecnou obč. legitimací nebo jiným průkazem totožnosti. — Na ostatní dotazy jsme odpověděli přímo dopisem.

Po expedování Zpráv XIII. kursu vyšlo najevo, že značný počet kursistů změnil působiště. Totéž platí i o Vychovatelských listech. Ohlaste správně své adresy, aby příští zásilky vám docházely přímo. Hlášení podejte do Olomouce, náměstí Rudé armády 16.

Výzva kursistům. Slíbili jste, že dodáte příspěvky — vzpomínkové črty z levočského kursu a též snímky z kursovního dění v srpnu letošního roku. Redakce Zpráv prázdninových vzdělávacích kursů ve Vyškově, Venhudova č. 12, chystá další číslo. Nechcete mít na tomto vydání účast a spolupodíl? Nebud'te poslední! **Uzávěrka 5. XII.**

Pro sborník XIII. kursu odešlou kursovní docenti své přednášky předsedovi insp. Janu Kunckovi, Praha XII., Stalinova 60/II., pokud tak ještě nečinili. Sborník vyjde o vánocích t. r.

Vánoční pohlednice

jsou drahé, — tak si stěžují mnozí kolegové a kolegyně. Rádi věříme, ale jak to udělat, když svým drahým chcete vyjádřit své blahopřání vkusným lístkem?

Letos vám tento problém rozřešíme sami: dovolíme si vám poslat kolekci **10 uměleckých pohlednic akad. malíře Peňáze** — vánoční motivy v hřejivých, radostných barvách — a za tuto kolekci 10 pohlednic zaplatíte 7 Kčs. Předpokládáme ovšem, že si pohlednice ponechají pokud možná všichni odběratelé, protože cena je stanovena tak nízko. Nemůžete-li sami použít svých pohlednic, nabídněte je svému kolegovi a jistě mu způsobíte radost.

V prosincovém čísle uveřejníme **»Přehled literatury pro mládež«**, kterou vám můžeme doporučit. Přehled bude dosti podrobný, pochopitelně tam budou uvedeny jen ty knihy, které jsou na skladě. U názvu knih a autora bude ještě uveden počet stran, zda je kniha ilustrována a které nakladatelství ji vydalo. Dnes vám uvedeme nakladatelství, která se snaží ve svém edičním programu vydat jen hodnotnou literaturu a která vám proto můžeme doporučit:

Matice cyrilometodějská, Olomouc, nám. Rudé armády 16.

Atlas, nakladatelství, Praha II, Příkopy 12 — Brněnská tiskárna, nakladatelství, Brno, Starobrněnská 19-21 — Č. A. T. - Universum, Praha II, Václavská ulice 12 — Č. A. T. »U zlatého klasu«, České Budějovice, Tř. marš. Malinovského — »Dobré dílo«, nakladatelství, Stará Říše — Edice Krystal, Olomouc, Slovenská ul., klášter dominikánů — Exerciční dům, nakladatelství a knihkupectví, Frýdek — Franci Gustav, Cyrilo-Methodějské knihkupectví a nakladatelství, Praha I, Na Pernštýně 14 — Junová Maria Rosa, naklad., Tasov — Kotrba Václav, knihkupectví, Praha II, Vojtěšská 12 — Kropáč a Kucharský, nakladatelství a knihkupectví, Praha II, Spálená 25 — Kuncíř Lad., nakladatelství a knihkupectví, Praha II, Národní tř. 6 — Lábková Marie, knihkupectví, Plzeň, Benešova 2 — Lidové knihkupectví Olomouc — Rupp Boh., nakladatel a knihkupec, Praha II, Jindřišská 23 — Tiskové družstvo, Hradec Králové, Adalbertinum — Velšhrad, nakladatelství, Olomouc — Vyšehrad, nakladatelství, Praha II, Václavská ulice č. 12 — Zlatý klas, knihkupectví, Praha II, Karlovo nám. 5.

ZNÁTE PETRA JIŘÍHO FRASSATI?

Právě vyšel ve čtvrtém vydání jeho životopis v dominikánské edici Krystal v Olomouci. Je to opravdu život vítězného mládí. Čtěte a dejte číst zvláště mladým lidem tuto knihu, plnou krásných obrazů čistého mládí studenta, sportovce, bojovníka za katolická práva a moderního apoštola mezi mládeží. — Kniha s mnoha ilustracemi stojí 55 Kčs. — Budou také exempláře vkusně vázané, jako vánoční dárky.

MEZI NEJKRÁSNEJŠÍ KNIHY poslední doby patří jistě kniha

J. ČEPA: ROZPTÝLENÉ PAPRSKY

Jsou to essaye, meditace, proslovy a poznámky, které dávají více než kterékoli Čepovo dílo nahlédnout do srdce člověka a básníka a do jeho umělecké dílny. Kniha vyšla v dominikánské edici Krystal v Olomouci a stojí 58 Kčs, velmi krásně vázaná 90 Kčs.

HLEDÁTE MODLITEBNÍ KNÍŽKU

pro chlapce? Nuže, opatřte jim nábož. průvodce vlčat a správných chlapců

OSVĚTLENOU STOPOU. — Vyšla v dominikánské edici Krystal v Olomouci a je za 45 Kčs. Při hromadných objednávkách exempláře zdarma.

A. VYSKOČIL: KRYŠTOF KOLUMBUS

Albert Vyskočil podává v této knize velkolepý obraz života, naplněného hledáním, tápáním, nalézáním a zklamáním, dobrodružstvím a překvapením, hrdinstvím a pokorou, neúnnavností a pevnou vírou. — Kniha s mnoha ilustracemi je za 120 Kčs, v krásné vazbě za 160 Kčs.